

วารสาร วนัมฎองแหรกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์

Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak

ISSN: 2465-3683 (Print)

ISSN: 2730-3098 (Online)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2563

Vol.7. No.1 January - June 2020

- **กำหนดการเผยแพร่**

ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

- **วัตถุประสงค์**

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารวนัมฎองแหรกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์ (Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak) บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ เป็นวารสารวิชาการ ราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ) คือ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-มิถุนายน, ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานวิชาการ การวิจัย บริการทางวิชาการ เป็นเวทีแลกเปลี่ยนแนวคิด สนับสนุนให้เกิดวารสารทางวิชาการของมหาวิทยาลัย ในการเผยแพร่ผลงานวิชาการ บทความวิจัย และบทความวิชาการ ด้านศาสนาและปรัชญาแก่ผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนิสิต นักศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติด้านศาสนาปรัชญา และศาสตร์สมัยใหม่ โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

- **ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่านต่อบทความ**

- **ทรงชนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารวนัมฎองแหรกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความเท่านั้น และไม่ถือเป็นทรงชนะของผู้รับผิดชอบในกองบรรณาธิการวารสารวนัมฎองแหรกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์**

คณะกรรมการที่ปรึกษา (Advisors)

พระราชปรีดีติกวี, ศ.ดร.

พระธรรมโมลี, ดร.

พระสุวรนเมธาภรณ์, ผศ.ดร.

อธิการบดี

รองอธิการบดี วิทยาเขตสุรินทร์

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

บรรณาธิการ (Chief Editor)

รศ.ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Assistant Editor)

ผศ.บรรจง โสดาดี

ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระอธิการเวียง กิตติวัฒน์, ผศ.ดร.

ผศ.ดร.ธน ศรีทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยงานภายนอก

ผศ.ดร.อำนาจ ยอดทอง

ผศ.ดร.บัญญัติ สาลี

ผศ.ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน

พระมหามฆวินทร์ ปุริสุตโต, ผศ.ดร.

ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม

ผศ.ดร.อัศวิน หนี้อิ่มหอม

ผศ.ดร.สุชาติ บุษย์ชยานนท์

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรองบทความ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระมหาสมปурณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.

พระครูศรีปัญญาภิรม, ผศ.ดร.

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์

รศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน
ผศ.ดร.ธนู ศรีทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ผศ.ดร.วัชระ งามวิจิตรเจริญ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รศ.ดร.สุนันท์ เสนารัตน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผศ.ดร.วีรชัย ยศโสธร

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผศ.ดร.อัครพนธ์ เนื้อไม้หอม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ดร.มณูญ สอนโพนงาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.สงวน เหล่าโพนทัน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผศ.ดร.สุชาติ บุษย์ชญาณนท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผศ.ดร.อำนาจ ยอดทอง

มหาวิทยาลัยมหิดล

ผศ.ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ดร.พีรวัส อินทวิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ดร.วิโรจน์ ทองปลิว

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผศ.ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผศ.ดร.บัญญัติ สาลี

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ดร.พิสุทธิ์พงศ์ เอ็นดู

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

วิทยาเขตสุรินทร์

ผศ.ดร.อภิญญาวัฒน์ โพธิ์सान

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผศ.ดร.ธีรพงษ์ มีไธสง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ดร.ประภาส แก้วเกตุงษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บันทึกข้อมูลและพิสูจน์อักษร : จิรรัตน์ พิมพ์ประเสริฐ

ออกแบบปก : เอกภาพ แยกดี

พิมพ์ที่ : บริษัท ไอพริ้นท์แอนด์ เทคโนโลยี (ไทยแลนด์) จำกัด

433/8-9 ถนนจรระ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

สารจากรองอธิการบดี

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ได้ผลิตวารสารวิชาการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา คือ วารสารวรมัญจกแหงรพุทธศาสตรปริทรรศน์ ซึ่งเป็นวารสารที่มีคุณภาพด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา โดยได้เปิดโอกาสให้นักวิชาการทั่วไปได้นำเสนอผลงานทางวิชาการ เพื่อเข้ารับการพิจารณาแก่นกรองจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้บทความวิจัย และบทความทางวิชาการที่ได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารนี้ เป็นข้อมูลทางวิชาการของมหาวิทยาลัยที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

สิ่งหนึ่งที่นักวิชาการพึงตระหนักและพัฒนาควบคู่กับวิชาการ คือ ความมีศีลธรรมและจรรยาบรรณของความเป็นนักวิชาการเชิงพุทธ กล่าวคือ ต้องมีการศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดและลึกซึ้ง เข้าถึงแหล่งปฐมภูมิ คือพระไตรปิฎก และคัมภีร์ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา มีความเคารพในกฎกติกาและเคารพสิทธิของบุคคลที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งรายงานผลของการวิจัย และข้อที่ค้นพบตามความเป็นจริงในเชิงสร้างสรรค์ วิชาภษัวิจารณ์บนฐานข้อมูลและหลักแห่งเหตุผล และที่สำคัญนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา พึงปลูกศรัทธาให้มั่นคงในพระพุทธศาสนา สร้างสรรค์งานเพื่อให้สามารถนำไปใช้พัฒนาประเทศชาติและเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์

ขออนุโมทนาและชื่นชมต่อคณะทำงานวารสารวรมัญจกแหงรพุทธศาสตรปริทรรศน์ ที่ได้มีวิริยะอุตสาหะอย่างยิ่ง ท่วมเทก่าล้งสติปัญญาช่วยกันสร้างสรรค์ผลงานนี้ขึ้นมา เพื่อบริการวิชาการแก่สังคม สร้างองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา เพื่อบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ให้ปรากฏในบรรณพิภพทั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาพระพุทธศาสนาในเชิงวิชาการและประชาชนผู้สนใจทั่วไป

(พระธรรมโมลี, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

บทบรรณาธิการ

ย่างเข้าสู่ปีที่ 7 สำหรับวารสารวณิฆงแหรงพุทศาสตรปริทรรศน์ (Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak) วัตฤประสงค้ย้งคงเป็นวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเน้นองค์ความรู้ที่หลากหลายในมิติศาสนาปรัชญาและบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่เป็นหลัก วารสารทุกฉบับนอกจากจะเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนผลงานวิชาการของคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนิสิตบัณฑิตศึกษาแล้ว ยังเป็นเวทีเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณชนอีกด้วย บทความที่นำมาตีพิมพ์ในฉบับนี้ ได้ผ่านกระบวนการพิจารณาคัดสรรกลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสารและได้มาตรฐาน ซึ่งผลงานที่ถูกเลือกจัดพิมพ์เผยแพร่ภายในเล่ม 9 บทความ ดังนี้

ประเพณีบุญข้าวสากหมู่บ้านคกมาต การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน เปรียบเทียบการพักงานลูกจ้างในประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย การหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ความคาดหวังต่อการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ พนมดงรักศึกษา : พื้นที่หลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม วิถีชุมชนบ้านมะเฟืองผ่านคัมภีร์ใบลานและศิลปกรรมกระจกในสิมวัตมณีจันทร์ และการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนลำปลายมาศ

บทความทุกฉบับที่ได้รับการพิจารณานำมาตีพิมพ์ เกิดจากความเพียรพยายามของผู้เขียนที่มีความตั้งใจปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิอย่างเข้มงวดกวดขัน เพื่อให้ได้บทความถูกต้องครบถ้วนตามหลักวิชาการ มีคุณภาพ แหลคมคม น่าสนใจ หากผู้อ่านท่านใดมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ สามารถส่งมาได้ตามช่องทางที่ให้ไว้แล้ว ทางกองบรรณาธิการจะนำไปพิจารณาปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์สูงสุดและเกิดคุณค่าด้านวิชาการสืบไป

รศ.ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์

บรรณาธิการ

สารบัญ

สารจารกรองอธิการบดี	[ก]
บทบรรณาธิการ	[ข]
สารบัญ	[ค]
บทความวิจัย: Research Article	
การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์	1
พระมหาศิริพงศ์ จันทปาโมชโชและคณะ	
ความคาดหวังของผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีต่อการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก	15
นวลอนงค์ กมรัตน์นันท์ และคณะ	
การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก	27
พีรวัฒน์ จิโน และคณะ	
การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย	41
ดาวนภา เกตุทองและคณะ	
บทความวิชาการ: Academic Article	
พนมดงรักศึกษา : พื้นที่หลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม	53
พระธรรมโมลี และคณะ	
วิถีชุมชนบ้านมะเฟืองผ่านคัมภีร์ไบเบิลและศิลปกรรมกระจกในสิมวัดมณีจันทร์	71
พระครูศรีปัญญาวิกรม และคณะ	
ประเพณีบุญข้าวสากบ้านคกมาต ตำบลปากตม อำเภอเขียงคาน จังหวัดเลย	85
พลสยาม สุนทรสนิท และคณะ	
การหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์	97
สุธิดา ผิวขาว	

การพักผ่อนลูกจ้างในประเทศไทย กรณีศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศมาเลเซีย
พิทักษ์ ธรรมะ

113

การประกยท้ใช้หลักไตรสิกขาท่สงเสริมการเรียนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ
อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

THE APPLICATION OF THE THREEFOLD TRAINING (TISAKKHA) FOR
PROMOTION OF LEARNING OF HIGH SCHOOL STUDENTS OF
LAMPLAIMAS SCHOOL IN LAMPLAIMAS SUB-DISTRICT, LAMPLAIMAS
DISTRICT, BURIRAM PROVINCE

พระมหาศิริพงศ จนนปอโมชโช¹, พระปลัดกิตติ ยุตติธโร², ภักขวัชร สุขเสน³

Phramaha Siriphong Channapamojjho¹, Phrapalad Kitti Yuttitharo², Patchavat suksen³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์¹⁻³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buriram Buddhist College¹⁻³

E-mail: mahasiripong@gmail.com

ได้รับบทความ: 12 มกราคม 2563; แก้ไขบทความ: 30 มกราคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 15 กุมภาพันธ์ 2563

Received: January 12, 2020; Revised: January 30, 2020; Accepted: February 15, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ 1) เพื่อศึกษาหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาแนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้การส่งเสริมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ 3) เพื่อศึกษาการประกยท้ใช้หลักไตรสิกขาท่สงเสริมการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท มี 3 ประการ ได้แก่ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาโดยการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขามีสาระสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอน 3 ประการ คือ ศีล เป็นการฝึกฝนพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ด้านกายและวาจา สมาธิ เป็นการฝึกด้านคุณธรรม และสมรรถภาพของจิต และ ปัญญา เป็นการฝึกให้เกิดความรู้ ความเข้าใจของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง การประกยท้ใช้หลักไตรสิกขาประกบไปดด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) สร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิขึ้นก่อนซึ่งปัจจัยแห่งสัมมาทิฐินั้นมี 2 ประการ คือ ปรัตโฆสะ และโยนิโสมนสิการ 2) เกิดสัมมาทิฐิขึ้นในตัวผู้เรียน 3) จัดกระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล ฝึกด้านความประพฤติปฏิบัติควบคุมกาย วาจา สมาธิฝึกด้านจิตใจ และปัญญาฝึกด้านความรู้ความจริงควมมีเหตุผล รู้เท่าทัน

ความจริงของโลกและชีวิต 4) การวัดและประเมินผลตามหลักไตรสิกขาให้ครอบคลุมด้านกาย ศีล สมาธิ และปัญญา

คำสำคัญ : การประยุกต์ใช้, หลักไตรสิกขา, ส่งเสริมการเรียนรู้, นักเรียน

Abstract

This research aims : 1) to study of the Threefold Training (Tri-Sikkha) of Theravada Buddhism, 2) to study of leaning of students in secondary school, Lamplaimas Sub-district, Lamplaimas District, BuriramProvine, 3) to study of application of the Threefold Training (Tri-Sikkha) for promotion of learning of students in secondary school, Lamplaimas Sub-district, Lamplaimas District, Buriram Province. This is qualitative research by analysis the datum from Tripitakas, academic Buddhist documents, related research, and is a field research and presenting the research results with descriptive analysis. The research result found that: The Threefold Training in Theravada Buddhism is the leaning process (Sikkha) or the development of life (Bhavana). There are three kinds of Sikkha following; 1) Adhisila-Sikkha 2) Adhicitta-Sikkha 3) Adhipanna-Sikkha Guidelines for implementing the Threefold Training by learning activities which are ; 1) Precept : it is training and development of physical and mental behavior of human, 2) Concentration ; it is training in virtue and mental capacity, 3) Wisdom ; it is intelligent training for understanding all things as they really are. The application of Threefold Training (Tri-Sikkha) for promotion of leaning of students of four stages namely ; 1) to create the two factors of right view (sammaditthi) as Paratogasa and Yonisomanasikara, 2) right view (sammaditthi) originate in the learner, 3) to organize educational process on the Threefold Training as Sila (training in behavior and controlling of body and speech) Samadhi (Mental training) and Panna (training in truth understanding, reasoning, knowing of the reality of world and life), 4) the measurement and evaluation according to the Threefold Training to cover physical, precepts, concentration and wisdom.

Keywords : The application, Threefold Training (Tri-Sikkha), promotion of leaning ,students

บทนำ

โรงเรียนลำปลายมาศเป็นโรงเรียนระดับมัธยมตอนต้นและมัธยมตอนปลาย ตั้งอยู่ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ซึ่งมีนักเรียนเป็นจำนวนมาก จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่ามีปัญหาบางประการที่จะต้องนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนให้หันมาประพฤติตามกรอบระเบียบวินัยของนักเรียน ไตรสิกขาคือหลักปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดังนี้ “ภิกษุทั้งหลาย สิกขามืออยู่ 3 ประการ คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา” (พระไตรปิฎกภาษาไทย 20/90: 318) หรือเรียกรวมว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งการปฏิบัติในหลักไตรสิกขานั้น เป็นการฝึกฝนอบรมเพื่อพัฒนาในสามด้านคือ ทางด้านกาย ด้านจิตใจและด้านปัญญา การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนนั้นจะช่วยให้เด็กนักเรียนมีระเบียบวินัย มีความคิดดี มีปัญญาในการศึกษาเล่าเรียน และการดำเนินชีวิตประจำวัน ไตรสิกขาทั้ง 3 ประการ มีความสัมพันธ์กัน คือพฤติกรรมทางกายที่ดีเป็นช่องทางพัฒนาจิตใจและจะส่งผลให้เกิดปัญญา เมื่อจิตใจพัฒนาแล้วจะทำให้เกิดปัญญา ดังนั้นศีล คือการฝึกอบรมในด้านความประพฤติระเบียบวินัยให้มีสุจริตทางกาย วาจา ส่วนสมาธิ คือการฝึกอบรมทางจิต การปลูกฝังคุณธรรมสร้างเสริมคุณภาพจิต รู้จักใช้สมาธิและปัญญา คือการฝึกอบรมทางปัญญาอย่างสูง ทำให้เกิดความรู้แจ้งที่สามารถชำระจิตให้บริสุทธิ์ และไตรสิกขา คือการฝึกปรือความประพฤติ การฝึกปรือจิตและการฝึกปรือปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2551)

หลักไตรสิกขาจึงเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาของนักเรียน เพราะไตรสิกขาข้อที่ 1 ศีลจะเป็นแนวทางการพัฒนาในระเบียบวินัยการดำเนินชีวิต สมาธิจะเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพของบุคคลให้ไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และปัญญาจะเป็นแนวทางการนำความรู้ไปพัฒนาตนเอง และแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ นักเรียนต้องปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ของโรงเรียน คือโรงเรียนลำปลายมาศเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้คู่คุณธรรมนำสู่มาตรฐานสากลบนพื้นฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอัตลักษณ์โรงเรียนลำปลายมาศ ลูกลำปลายมาศรักเรียนรู้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน 1) พัฒนาการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 3) พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4) พัฒนาผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ มีทักษะและเจตคติเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมตอนปลายโรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ไปพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ มีความประพฤติที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ มีปัญญาที่จะพัฒนาตนเอง เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้า เพื่อนำ

ผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในโรงเรียน และพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนลำ
ปลายมาศในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้มีประสิทธิภาพและเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาแนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ
จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย “การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ
จังหวัดบุรีรัมย์” ครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยมีวิธีการดำเนินวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนศึกษาข้อมูล ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ศึกษาหลักไตรสิกขาจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539 และคัมภีร์อรรถกถา ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
2. ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับไตรสิกขา หลักการประยุกต์ใช้
จากหนังสือ ตำรา เอกสาร อินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการออกแบบแบบสัมภาษณ์และบันทึกการสนทนากลุ่ม

1. ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบแบบสัมภาษณ์และบันทึกการสนทนากลุ่มให้ที่ปรึกษา
ได้ตรวจสอบและส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านได้ตรวจสอบเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์และบันทึกการสนทนากลุ่มที่ผ่านการตรวจสอบจาก
ผู้เชี่ยวชาญมาปรับแก้ไขตามคำแนะนำเสร็จแล้วจึงให้หลักสูตรดำเนินการออกหนังสือถึงผู้อำนวยการ
โรงเรียนลำปลายมาศเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม
กลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงโดยใช้วิธีการจดบันทึกการถ่ายภาพนิ่ง การถ่ายวิดีโอ และการบันทึกเสียง
หลังจากที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้วผู้วิจัยทำการพิมพ์ เรียบเรียงจัดเป็นหมวดหมู่ตามหัวข้อย่อย
ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการแยกแยะวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาตามหัวข้อของการวิจัย
2. สรุปผลและอภิปรายผล นำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

ประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ สรุปผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ศึกษาหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นที่น่าสนใจสรุปได้ดังนี้ 1) ความเป็นมาของหลักไตรสิกขา พบว่า พระพุทธเจ้าได้ตรัสเกี่ยวกับหลักไตรสิกขาไว้ใน วัชชีปุตตสูตร ขณะทรงประทับอยู่ ณ ภูฏาคารศาลา ปามหาวัน เขตกรุงเวสาลี นอกจากนี้ยังได้พบว่า พระพุทธเจ้าได้ตรัสเรื่องของไตรสิกขาไว้ใน ทุติยสิกขัตตยสูตร และตติยสิกขาสูตริกด้วย 2) ความหมายและประเภทของไตรสิกขา หมายถึง การฝึกปรือความประพฤติ การฝึกปรือจิต และการฝึกปรือปัญญา ชนิดที่ทำให้แก้ปัญหาของมนุษย์ได้ เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ นำไปสู่ความสุขและความเป็นอิสระแท้จริง ประเภทของไตรสิกขา ที่ได้นำเสนอในหัวข้อนี้ มีการจัดอยู่ 3 ประเภท คือ จัดประเภทตามหลักไตรสิกขา จัดประเภทโดยนำเนื้อหามรรคมีองค์ 8 มาสังเคราะห์ และ จัดประเภทตามธรรมชั้นสาม 3) ความสำคัญของหลักไตรสิกขา หลักไตรสิกขาเป็นที่หลอมรวมสิกขาบทในพระปาฏิโมกข์ เป็นสิกขาบทเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ มีอิทธิพลต่อคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นที่หลอมรวมหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนาหลัก 4) สาระสำคัญของหลักไตรสิกขา คือ หลักปฏิบัติที่ต้องศึกษา 3 อย่าง ได้แก่ อธิศีลสิกขา คือ ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของศีล อธิจิตตสิกขา คือ ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของ จิตใจหรือสมาธิ และ อธิปัญญาสิกขา คือ ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของปัญญา มักเรียกกันง่าย ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา

2. แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

ไตรสิกขา จึงเป็นกระบวนการที่จะนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้น การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ จะต้องให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของไตรสิกขา ส่วนขั้นตอนของกระบวนการจะสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการสอน ก็เพื่อให้ผู้เรียนไปถึงจุดประสงค์ จนกระทั่งบรรลุจุดมุ่งหมายของไตรสิกขา คือ (1) ศีล ได้แก่ การพัฒนาพฤติกรรมทางกาย วาจาให้สัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ คือ สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ เพื่อนมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ ได้แก่ ปัจจัย 4 เครื่องใช้วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้ง เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมที่มีในธรรมชาติ (2) สมาธิ ได้แก่ การ

ฝึกฝนพัฒนาจิตใจให้มีคุณสมบัติ คือ มีคุณธรรม มีประสิทธิภาพ มีความสุข และ (3) ปัญญา ได้แก่ การพัฒนาความรู้ความเข้าใจต่างๆ คือ การเข้าถึงความหมาย เนื้อหา เหตุปัจจัยของเรื่องราวต่างๆ เข้าใจระบบความสัมพันธ์ของสิ่งทั้งหลายที่อิงอาศัยสืบเนื่องส่งผลต่อกัน ตามเหตุปัจจัย

การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา มีหลักการที่สำคัญดังนี้ คือ ประการแรกต้องสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นมาก่อน เมื่อปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิเกิดขึ้นพร้อมมูลก็จะเป็นเหตุทำให้สัมมาทิฐิเกิดขึ้น เมื่อสัมมาทิฐิเกิด กระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขาก็ดำเนินการได้ เมื่อได้ดำเนินการศึกษาตามหลักไตรสิกขาแล้ว ก็มีการวัดผลและประเมินผล การศึกษาตามหลักไตรสิกขา เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ชัดเจนในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจึงได้กำหนดประเด็นสำหรับการศึกษาไว้คือความเห็นชอบ หรือเห็นถูกต้อง จึงเป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นตัวนำที่มีบทบาทสำคัญอยู่ตลอดเวลา ในทุกขั้นตอนของการดำเนินการศึกษา ยิ่งการศึกษาได้รับความก้าวหน้าไปมากขึ้นเท่าไร สัมมาทิฐิก็จะยิ่งเพิ่มพูนงอกงามมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย ในที่สุดก็จะกลายเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้การดำเนินการเข้าถึงจุดหมายปลายทางตามที่ได้กำหนดไว้ได้ นอกจากนี้ปัจจัยภายนอกที่ดี ปัจจัยที่ถูกต้องดีงาม ปัจจัยภายนอกที่ว่าเป็นสิ่งทำให้เกิดสัมมาทิฐิได้ ก็ต้องเกิดจากแหล่งที่ดี ความเป็นกัลยาณมิตร เป็นสิ่งทำให้ผู้พบเห็นเกิดศรัทธา เกิดความเลื่อมใส ให้ความเชื่อถือไว้วางใจ

แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้การส่งเสริมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ด้านศีลคือระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการศึกษามีสาระสำคัญของการศึกษาตามหลักศีลนี้เป็นเรื่องของการพัฒนาหรือการฝึกอบรม 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ คือ ให้นุชนรู้จักติดต่อเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้า ได้แก่ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมทั้งหลายเจริญงอกงาม ให้อกุศลธรรมทั้งหลายเสื่อมสูญไป 2) ด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ ให้นุชนรู้จักตั้งตนอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เป็นต้น

แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้การส่งเสริมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ด้านสมาธิต้องอาศัยคำสอนระดับศีลหรือวินัยที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นเป็นการเน้นไปทาง ด้านของโครงสร้าง กฎข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน ต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาพัฒนาหรือฝึกอบรม หากจะทำการศึกษาพัฒนาหรือฝึกอบรมได้ประสบผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์แบบต้องมีการศึกษาพัฒนาหรือฝึกอบรมด้านจิตใจซึ่งอยู่ภายในของตัวบุคคลด้วย คือ สร้างจิตสำนึกให้บุคคล ให้มีคุณธรรม เกิดความสำนึก มีความรับผิดชอบต่อตนเอง องค์กร ชุมชน และสังคม สามารถที่จะดำรงตนให้อยู่ในองค์กร ชุมชน และสังคม ที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ด้วยนั้น ได้อย่างมีความสุขและเกื้อกูล

แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้การส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ด้านปัญญาต้องอาศัยหลักศีล สมาธิ และปัญญา เพราะมีความสัมพันธ์อย่างเกื้อกูลต่อกัน ดังนี้ คือ ด้านศีล เป็นการจัดระเบียบ ด้านสภาพแวดล้อมให้เกื้อกูลต่อการเรียนการสอน คือมีระเบียบวินัย มีความสุจริตกาย วาจา มีพฤติกรรมที่ดีงามและร่วมสร้างสรรค์สังคมให้ดีงาม ด้านสมาธิ เป็นการพัฒนาจิตใจให้ประณีต มีสมรรถภาพ มีคุณภาพ และมีสุขภาพจิตที่ดี ด้านปัญญา เป็นการพัฒนาปัญญาให้เกิดความรู้เข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง มีพฤติกรรมที่ดีงามเกื้อกูลในความสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้ไม่เบียดเบียนกัน รู้จักเพื่อแม่แบ่งปัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยวาจา และการบำเพ็ญประโยชน์ต่อกัน

แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้การส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) เป็นแนวทางคือการใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งทำการค้นหาหรือการตรวจสอบเพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นปริมาณหรือคุณภาพที่มีความหมายแทนพฤติกรรมหรือคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือแทนผลงานที่ผู้ศึกษาแต่ละคนแสดงออกมา ส่วนการประเมิน คือการตัดสินคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการเปรียบเทียบระหว่างผลจากการวัดกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้วสรุปตัดสินว่า ผ่าน หรือ ไม่ผ่าน ได้ หรือ ตก เป็นต้น การศึกษาตามหลักของไตรสิกขานั้นมุ่งพัฒนามนุษย์ให้มีความเจริญองกาม ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านศีล คือการพัฒนาทางด้านกายภาพและด้านสังคม ด้านสมาธิ คือ การพัฒนาทางด้านจิตใจ และ ด้านปัญญา คือ การพัฒนาทางด้านปัญญา

การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา แนวคิดนี้มีส่วนประกอบที่สำคัญ 4 ประการ สรุปได้ดังนี้ คือ ประการแรกสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นก่อน เมื่อปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิเกิดขึ้นพร้อมมูลแล้วก็จะเกิดเหตุทำให้สัมมาทิฐิเกิดขึ้น เมื่อสัมมาทิฐิเกิดขึ้น กระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่ดำเนินการได้ เมื่อได้ดำเนินการศึกษาตามหลักไตรสิกขาแล้ว ก็วัดผลและประเมินผลตามหลักไตรสิกขา ในด้านกาย ด้านศีล ด้านจิต และด้านปัญญา

3. การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูจำนวน 16 คน และทำการสนทนากลุ่มนักเรียนจำนวน 37 คน ในประเด็นการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ควรมีลักษณะอย่างไร พบว่าประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำ

ปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์นั้นควรที่จะนำแนวคิดของสำนักงานประถมศึกษามาบูรณาการเป็นกระบวนการของการศึกษาบนรากฐานของไตรสิกขา ได้แก่ สัมมาทิฐิเป็นแกนนำและเป็นรากฐาน แล้วกระบวนการแห่งการศึกษาภายในตัวบุคคลที่ยังไม่รู้เรียนให้รู้ เมื่อรู้แล้วยังไม่เข้าใจ พิจารณาให้เข้าใจ เมื่อพิจารณาให้เข้าใจก็ดำเนินไปได้คือ

1. การฝึกฝนอบรมในด้านความพหุติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางวาจาและอาชีวะ เรียกว่า อธิศีลสิกขา เรียกง่ายๆ ว่าศีล

2. การฝึกอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริม คุณภาพ สมรรถภาพและ สุขภาพจิต เรียกว่า อธิจิตสิกขา เรียกกันง่ายๆ ว่า สมาธิ

3. การฝึกอบรมทางปัญญา ให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งที่ทั้งหลายตามเป็นจริง รู้ความเป็นไปตามเหตุปัจจัย ทำให้แก้ปัญหาไปตามแนวทางเหตุผล รู้เท่าทันโลกและชีวิตอภิปญญาสิกขา เรียกกันง่ายๆ ว่า ปัญญา

อภิปรายผลการวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ผู้วิจัยได้อภิปรายผลใน 2 ประเด็นคือ

ประเด็นที่ 1 แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

ไตรสิกขา จึงเป็นกระบวนการที่จะนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้น การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ จะต้องให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของไตรสิกขา ส่วนขั้นตอนของกระบวนการจะสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการสอน ก็เพื่อให้ผู้เรียนไปถึงจุดประสงค์จนกระทั่งบรรลุจุดมุ่งหมายของไตรสิกขา คือ (1) ศีล ได้แก่ การพัฒนาพฤติกรรมทางกาย วาจาให้สัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ คือ สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ เพื่อนมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ ได้แก่ปัจจัย 4 เครื่องใช้วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้ง เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมที่มีในธรรมชาติ (2) สมาธิ ได้แก่ การฝึกฝนพัฒนาจิตใจให้มีคุณสมบัติ คือ มีคุณธรรม มีประสิทธิภาพ มีความสุข และ (3) ปัญญา ได้แก่ การพัฒนาความรู้ความเข้าใจต่างๆ คือ การเข้าถึงความหมาย เนื้อหา เหตุปัจจัยของเรื่องราวต่างๆ เข้าใจระบบความสัมพันธ์ของสิ่งทั้งหลายที่อิงอาศัยสืบเนื่องส่งผลต่อกัน ตามเหตุปัจจัย

การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา มีหลักการที่สำคัญดังนี้ คือ ประการแรกต้องสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นมาก่อน เมื่อปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิเกิดขึ้นพร้อมมูลก็จะเป็นเหตุทำให้สัมมาทิฐิเกิดขึ้น เมื่อสัมมาทิฐิเกิด กระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่ดำเนินการได้ เมื่อได้ดำเนินการศึกษาตามหลักไตรสิกขาแล้ว ก็มีการวัดผลและประเมินผล การศึกษาตามหลักไตรสิกขา

เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ชัดเจนในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจึงได้กำหนดประเด็นสำหรับการศึกษาวัวคือความเห็นชอบ หรือเห็นถูกต้อง จึงเป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นตัวนำที่มีบทบาทสำคัญอยู่ตลอดเวลาในทุกขั้นตอนของการดำเนินการศึกษา ยิ่งการศึกษาได้รับความก้าวหน้าไปมากขึ้นเท่าไร สัมมาทิฐิก็จะยิ่งเพิ่มพูนงอกงามมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย ในที่สุดก็จะกลายเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้การดำเนินการเข้าถึงจุดหมายปลายทางตามที่ได้กำหนดไว้ได้ นอกจากนี้ปัจจัยภายนอกที่ดี ปัจจัยที่ถูกต้องดีงาม ปัจจัยภายนอกที่ว้าหากจะเป็นสิ่งทำให้เกิดสัมมาทิฐิได้ ก็ต้องเกิดจากแหล่งที่ดี มีความเป็นกัลยาณมิตร เป็นสิ่งทำให้ผู้พบเห็นเกิดศรัทธา เกิดความเลื่อมใส ให้ความเชื่อถือไว้วางใจ

แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้การส่งเสริมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ด้านศีลคือระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการศึกษามีสาระสำคัญของการศึกษาตามหลักศีลนี้เป็นเรื่องของการพัฒนาหรือการฝึกอบรม 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ คือ ให้นุชนูญู้จักติดต่อเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้า ได้แก่ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ด้วดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ใ้กุศลธรรมทั้งหลายเจริญงอกงาม ใ้อกุศลธรรมทั้งหลายเสื่อมสูญไป 2) ด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ ใ้มนุชนูญู้จักตั้งตนอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้ด้วดี เป็นต้น

แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้การส่งเสริมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ด้านสมาธิต้องอาศัยคำสอนระดับศีลหรือวินัยที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นเป็นการเน้นไปทาง ด้านของโครงสร้าง กฎข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน ต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาพัฒนาหรือฝึกอบรม หากจะทำการศึกษาพัฒนาหรือฝึกอบรมได้ประสบผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์แบบต้องมีการศึกษาพัฒนาหรือฝึกอบรมด้านจิตใจซึ่งอยู่ภายในของตัวบุคคลด้วย คือ สร้างจิตสำนึกใ้บุคคล ใ้มีคุณธรรม เกิดความสำนึก มีความรับผิดชอบต่อตนเอง องค์กร ชุมชน และสังคม สามารถที่จะดำรงตนให้อยู่ในองค์กร ชุมชน และสังคม ที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ด้วนั้น ได้อย่างมีความสุขและเกื้อกูล

แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้การส่งเสริมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ด้านปัญญาต้องอาศัยหลักศีล สมาธิ และปัญญา เพราะมีความสัมพันธ์อย่างเกื้อกูลต่อกัน ดังนี้ คือ ด้านศีล เป็นการจัดระเบียบ ด้านสภาพแวดล้อมใ้เกื้อกูลต่อการเรียนการสอน คือมีระเบียบวินัย มีความสุจริตกาย วาจา มีพฤติกรรมที่ด้งามและร่วมสร้งสรค์สังคมให้ด้งาม ด้านสมาธิ เป็นการพัฒนาจิตใจใ้ประณีต มีสมรรถภาพ มีคุณภาพ และมีสุขภาพจิตที่ดี ด้านปัญญา เป็นการพัฒนาปัญญาใ้เกิดความรุ้เข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง มีพฤติกรรมที่ด้งามเกื้อกูลในความสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้ไม่เบียดเบียนกัน รู้จักเผื่อแผ่แบ่งปัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้ววาจา และการบำเพ็ญประโยชน์ต่อกัน

แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้การส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) เป็นแนวทางคือการใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งทำการค้นหาหรือการตรวจสอบเพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นปริมาณหรือคุณภาพที่มีความหมายแทนพฤติกรรมหรือคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือแทนผลงานที่ผู้ศึกษาแต่ละคนแสดงออกมา ส่วนการประเมิน คือการตัดสินคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการเปรียบเทียบระหว่างผลจากการวัดกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้วสรุปตัดสินว่า ผ่าน หรือ ไม่ผ่าน ได้ หรือ ตก เป็นต้น การศึกษาตามหลักของไตรสิกขานั้นมุ่งพัฒนามนุษย์ให้มีความเจริญงอกงาม ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านศีล คือการพัฒนาทางด้านกายภาพและด้านสังคม ด้านสมาธิ คือ การพัฒนาทางด้านจิตใจ และ ด้านปัญญา คือ การพัฒนาทางด้านปัญญาการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา แนวคิดนี้มีส่วนประกอบที่สำคัญ 4 ประการ สรุปได้ดังนี้ คือ ประการแรกสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นก่อน เมื่อปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิเกิดขึ้นพร้อมมูลแล้วก็จะเป็เหตุทำให้สัมมาทิฐิเกิดขึ้น เมื่อสัมมาทิฐิเกิดขึ้น กระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ก็ดำเนินการได้ เมื่อได้ดำเนินการศึกษาตามหลักไตรสิกขาแล้ว ก็วัดผลและประเมินผลตามหลักไตรสิกขา ในด้านกาย ด้านศีล ด้านจิต และด้านปัญญา สอดคล้องกับทวิศกดิ์ ทองทิพย์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา” พบว่า หลักไตรสิกขามีที่มาอยู่ใน วัชชีปุตตสูตร ทุตติยสิกขัตตยสูตร และตติยสิกขาสูตกรำเนิดการศึกษาสมัยพุทธกาลเริ่มจากกลุ่มปัญจวัคคีย์ ผู้ศึกษาสมัยพุทธกาลแบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มบรรพชิตและกลุ่มคฤหัสถ์ ทั้งสองกลุ่มนี้ได้มีการกำหนดคุณสมบัติไว้แตกต่างกันด้วย ขอบเขตของการศึกษาในพระพุทธศาสนารวมอยู่ในหลักไตรสิกขาการเรียนการสอนในสมัยพุทธกาลมีลักษณะเป็นแบบมุขปาฐะ การศึกษาตามหลักไตรสิกขามีขั้นตอนดำเนินการที่สำคัญอยู่ 4 ประการ คือ จัดหาหรือสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ สร้างสัมมาทิฐิ ฝึกตามหลักไตรสิกขา วัดและประเมินผลตามหลักไตรสิกขาสุปรียาธีรารานนท์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษวิเคราะห์พัฒนาการเรียนรู็ในกรอบของไตรสิกขากับทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์” พบว่าพัฒนาการเรียนรู็ตามหลักพระพุทธศาสนานั้นพระพุทธเจ้าสอนให้คนได้พัฒนาอยู่ 4 ด้านคือด้านกายด้านพฤติกรรมด้านจิตและด้านสติปัญญาโดยมีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์เป็นทั้งคนดีและคนเก่งมิใช่เป็นคนดีแต่โง่หรือเป็นคนเก่งแต่โง่งการจะสอนให้มนุษย์เป็นคนดีและคนเก่งนั้นจะต้องมีหลักในการศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสมซึ่งในการพัฒนามนุษย์นั้นพระพุทธศาสนามุ่งสร้างมนุษย์ให้เป็นคนดีก่อนแล้วจึงค่อยสร้างความเก่งที่หลังนั้นคือสอนให้คนเรามีคุณธรรมความดีงามก่อนแล้วจึงให้มีความรู้ความเข้าใจหรือสติปัญญาภายหลังดังนั้นหลักในการศึกษาเรียนรู้พัฒนาการเรียนรู็ของพระพุทธศาสนานั้นจะมีลำดับขั้นตอนเริ่มจากศีลสิกขาต่อด้วยจิตตสิกขาและขั้นตอนสุดท้ายคือปัญญาสิกขาซึ่งขั้นตอนการศึกษาทั้ง3นี้รวมเรียกว่า “ไตรสิกขา” ซึ่งมีความหมายดังนี้¹⁾ ศีลสิกขาหมายถึงการฝึกอบรมในเรื่องศีล มีความมุ่งหมายที่สำคัญ

คือ การพัฒนาจิตและปัญญา 2) จิตตสิกขา หมายถึงการฝึกอบรมจิต บางครั้งใช้คำว่า จิตภาวนา มีความมุ่งหมายที่จะฝึกจิตให้พร้อมที่จะใช้งานในทางปัญญาได้ 3) ปัญญาสิกขา หมายถึง การพัฒนาปัญญา เพื่อให้รู้แจ้ง รู้ได้ด้วยตนเองพระสารองค์ สลัญจโก (แสงทอง)(2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิปุทธ วิทยาลัยโรงเรียนบ้านบ่อ ตำบลบ้านดง อำเภอบุรบดีจังหวัดขอนแก่น”พบว่า การจัดรูปแบบการเรียนรู้ของโรงเรียนวิถิปุทธนั้น เน้นด้านไตรสิกขาเป็นหลักในการฝึกฝนอบรม เพื่อพัฒนาการทั้งสามมิติ คือ ด้านปัญญา เป็นเรื่องความรู้ ความเข้าใจแนวคิดค่านิยมที่ถูกต้องทำให้สามารถแก้ไขปัญหา สร้างสรรค์ต่าง ๆ ได้สำเร็จผลตามที่ยุ่งหมาย ประสานเป็นองค์รวมที่ชัดเจน ด้านศีล การควบคุมพฤติกรรม ทางกาย ทางวาจาให้อยู่ในกรอบ สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจให้มีชีวิตสุจริตและเกื้อกูล ด้านจิต เป็นการพัฒนาจิตให้มีสมาธิ และปัญญา สูงขึ้น ให้รู้คิดเข้าใจมองเห็นตามจริง มีการพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางโรงเรียนวิถิปุทธมีการใช้สื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยีที่ส่งเสริม ผู้กระทำดี มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่อสุขภาพจิต เน้นการพัฒนาในด้านคุณธรรมจริยธรรมกตัญญูคุณและมีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงตามหลักไตรสิกขาตามแนวทางโรงเรียนวิถิปุทธได้เป็นอย่างดี และแม่ชีสุภภาวดี ณ พัทลุง (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขากรณีศึกษาพุทธศาสนิกชน” พบว่า การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขาของพุทธศาสนิกชนซึ่งมี 3 อย่าง คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ด้านศีลท่านสมาทานวินัยสงฆ์ทุกข้อทั้งพระปาฏิโมกข์ และอภิสมาจาริกามีบริวาร 8 ถืออรุณงค์ เพื่อขัดเกลากิเลส ส่งเสริมความมกน้อย จีวรใช้ผ้า 3 ผืน บิณฑบาต เป็นประจำ (เริ่มตั้งสวณโมกข์) เสนาสนะ อยู่ป่าถือปฏิบัติพิเศษเช่น กินข้าวจานแฉวย อาบน้ำ ฯลฯ เป็นการอยู่อย่างต่ำเพื่อกระทำอย่างสูง ด้านสมาธิฝึกฝนตนเองอย่างเข้มข้นพิเศษ มีการจัดทำสมุดบันทึก “ปฏิบัติธรรมรายวันแบบพุทธทาส” และฝึกจิตโดยใช้อานาปานสติภาวนาด้านปัญญาฝึกฝน3อย่างคือ 1) อานาปานสติภาวนา 2) วิปัสสนาแบบระบบรัตนสัน 3) การปฏิบัติงานคือการปฏิบัติธรรม

ประเด็นที่ 2 การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูจำนวน 16 คน และทำการสนทนากลุ่มนักเรียนจำนวน 37 คน ในประเด็นการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ควรมีลักษณะอย่างไร พบว่า ประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์นั้นควรที่จะนำแนวคิดของสำนักงานประถมศึกษามหาบูรณาการเป็นกระบวนการของการศึกษาบนรากฐานของไตรสิกขา ได้แก่ สัมมาทิฐิเป็นแกนนำและเป็นรากฐานแล้วกระบวนการแห่งการศึกษาภายในตัวบุคคลที่ยังไม่รู้เรียนให้รู้ เมื่อรู้แล้วยังไม่เข้าใจ พิจารณาให้เข้าใจ เมื่อพิจารณาให้เข้าใจก็ดำเนินไปได้คือ 1. การฝึกฝน

อบรมในด้านความพหุติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางวาจาและอาชีวะ เรียกว่า อธิศีลสิกขา เรียกว่าง่าย ๆ ว่าศีล 2. การฝึกอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริม คุณภาพ สมรรถภาพและสุขภาพจิต เรียกว่า อธิจิตสิกขา เรียกกันง่าย ๆ ว่า สมาธิ 3. การฝึกอบรมทางปัญญา ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจสิ่งที่ทั้งหลายตามเป็นจริง รู้ความเป็นไปตามเหตุปัจจัย ทำให้แก้ปัญหาไปตามแนวทาง เหตุผล รู้เท่าทันโลกและชีวิต ว่าโดยย่อคือการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์เป็นการออกแบบการสอนตามหลักไตรสิกขาประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล สอดคล้องกับทวิศศักดิ์ ทองทิพย์(2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา” พบว่า หลักไตรสิกขามีที่มาอยู่ใน วัชชี ปรตตสูตร ทุติยสิกขัตตยสูตร และตติยสิกขาสูตร กำเนิดการศึกษาสมัยพุทธกาลเริ่มจากกลุ่มปัญจวัคคีย์ ผู้ศึกษาสมัยพุทธกาลแบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มบรรพชิตและกลุ่มคฤหัสถ์ ทั้งสองกลุ่มนี้ได้มีการกำหนดคุณสมบัติไว้แตกต่างกันด้วย ขอบเขตของการศึกษาในพระพุทธศาสนารวมอยู่ในหลักไตรสิกขาการเรียนการสอนในสมัยพุทธกาลมีลักษณะเป็นแบบมุขปาฐะ การศึกษาตามหลักไตรสิกขามีขั้นตอนดำเนินการที่สำคัญอยู่ 4 ประการ คือ จัดหาหรือสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ สร้างสัมมาทิฐิ ฝึกตามหลักไตรสิกขา วัดและประเมินผลตามหลักไตรสิกขาและพระสารง สณญโต (แสงทอง) (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านบ่อ ตำบลบ้านดง อำเภออุบลรัตน์จังหวัดขอนแก่น” พบว่า การจัดรูปแบบการเรียนรู้ของโรงเรียนวิถิพุทธนั้น เน้นด้านไตรสิกขาเป็นหลักในการฝึกฝนอบรม เพื่อพัฒนาการทั้งสามมิติ คือ ด้านปัญญา เป็นเรื่องความรู้ ความเข้าใจแนวคิดค่านิยมที่ถูกต้องทำให้สามารถแก้ไขปัญหาสร้างสรรค์ต่าง ๆ ได้สำเร็จผลตามที่มุ่งหมาย ประสานเป็นองค์รวมที่ชัดเจน ด้านศีล การควบคุมพฤติกรรม ทางกาย ทางวาจาให้อยู่ในกรอบ สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจให้มีชีวิตสุจริตและเกื้อกูล ด้านจิต เป็นการพัฒนาจิตให้มีสมาธิ และปัญญา สูงขึ้น ให้รู้คิดเข้าใจมองเห็นตามจริง มีการพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางโรงเรียนวิถิพุทธมีการใช้สื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยีที่ส่งเสริม ผู้กระทำดี มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่อสุขภาพจิต เน้นการพัฒนาในด้านคุณธรรมจริยธรรมกตัญญูรู้คุณและมีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงตามหลักไตรสิกขาตามแนวทางโรงเรียนวิถิพุทธได้เป็นอย่างดี

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีข้อค้นพบที่น่าสนใจสรุปได้ดังนี้ หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท มี 3 ประการ คือ อธิศีลสิกขาอธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาโดยการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ศีลเป็นการฝึกฝนพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ด้านกายและวาจา สมาธิเป็นการฝึกด้าน

คุณธรรม และสมรรถภาพของจิต และปัญญาเป็นการฝึกให้เกิดความรู้ ความเข้าใจของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา 4 ขั้นตอน คือ สร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ เกิดสัมมาทิฐิขึ้นในตัวผู้เรียน จัดกระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขา การวัดและประเมินผลตามหลักไตรสิกขาให้ครอบคลุมด้านกาย ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรนำพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักศีล หลักสมาธิศึกษา และหลักปัญญาศึกษา โดยให้การรางวัลนักเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดีกระตุ้นให้ผู้อื่นได้ทำตาม
- 2) ควรจัดครูผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา โดยยึดหลักไตรสิกขามาเป็นนโยบายด้วยการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมปฏิบัติร่วมของครู ผู้ปกครองและนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

- 1) ควรส่งเสริมเกี่ยวกับสำคัญทางพระพุทธศาสนาโดยนำนักเรียนเข้าวัดเมื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและให้มีกิจกรรมในวันสำคัญ นอกจากนี้ยังควรมีการเชิดชูนักเรียน หรือครูที่เป็นแบบอย่างที่ดี
- 2) ควรจัดให้มีการปฏิบัติธรรมที่โรงเรียนตามวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมตามหลักไตรสิกขา
- 2) ควรศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทวีศักดิ์ ทองทิพย์. (2555). **การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา**. สารนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สุปรียา อีรสรานนท์. (2556). การศีกษาวิเคราะห์พัฒนาการการเรียนรู้ในกรอบของไตรสิกขาภทฤษฎีการ
เรียนรู้ของสกินเนอร์. สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสํารองสณญโต (แสงทอง). (2556). ศีกษารูปแบบการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถี
พุทธกรณีศีกษาโรงเรียนบ้านบ่อ ตำบลบ้านดง อำเภอบุบรัตน์ จังหวัดขอนแก่น.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- แม่ชีศุภรภาวดี ณ พัทลุง. (2556). “การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขากรณีศีกษาพุทธทาส
ภิกขุ. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

ความคาดหวังของผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีต่อการให้บริการของพนักงานคุม
ประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก

A STUDY ON PROBATIONER'S EXPECTATION FROM PROBATION OFFICER
SERVICES OF THE PROBATION OFFICE, PHITSANULOK PROVINCE

นวลอนงค์ กมลรัตนานันท์¹, โชติ บดีรัฐ²

Nualanong Kamolrattananan¹, Chot Bodeerat²

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม¹⁻²

Pibulsongkram Rajabhat University¹⁻²

E-mail: nuanaom26@hotmail.com

ได้รับบทความ: 24 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 30 เมษายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 15 พฤษภาคม 2563

Received: March 24, 2020; Revised: April 30, 2020; Accepted: May 15, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความคาดหวัง เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความ
คาดหวังและแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติ
จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 335 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ
ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคาดหวังของผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีต่อการให้บริการของพนักงานคุม
ประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านจริยธรรม รองลงมาตามลำดับ คือ ด้าน
บุคลากรที่ให้บริการ ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 2. ปัจจัยที่
ส่งผลต่อความคาดหวังของผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีต่อการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ จำแนก
ตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีผลต่อความคาดหวังของผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีต่อ
การให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยอื่น
ไม่มีผล 3. แนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติ
พบว่า พนักงานคุมประพฤติควรมีองค์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติงานที่ส่วนราชการ
กำหนด ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสมอภาค เคารพสิทธิของผู้ถูกคุมความประพฤติ ควรชี้แจงขั้นตอนและ
สิทธิให้ผู้ที่มาติดต่อราชการรับทราบก่อนเสมอ ควรจัดให้มีสถานที่จอดรถ และมีที่นั่งสำหรับผู้ถูกคุมความ
ประพฤติอย่างเพียงพอ

คำสำคัญ: ผู้ถูกคุมความประพฤติ, พนักงานคุมประพฤติ, การให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ

Abstract

The purposes of this research are 1) to study the expectation of probationer on the probation officer services, 2) to compare the factors that affect to the probationer expectation on the probation officer service and 3) to develop probation officer services of the Probation Office, Phitsanulok province. The 335 probationers participated by random. The questionnaires were used as the tool in this study. The data was analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, T-test, and F-test. The findings revealed as follows: 1. The expectation of probationer on the probation officer services of the Probation Office, Phitsanulok province showed the high average scores in ethics, the probation officer service, the service steps, and the conveniences, respectively. 2. The personal factor such as the government salary was difference significantly ($p < 0.05$) in the factor that affects the probationer expectation on the probation officer service Office. 3. The suggestions of the probationer officer service development were the probationer officer's knowledge of the law and the service guidelines, no discrimination, acting with equally, respecting the probationer's rights, explaining the service steps to the visitors, the sufficient car park parking and the seating.

Keywords: Expectation, Probationer, Probation Officer

บทนำ

การคุมประพฤติ (PROBATION)เป็นมาตรการในการปฏิบัติต่อจำเลยซึ่งเป็นผู้กระทำผิดโดยยึดหลักอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาแนวใหม่ซึ่งเป็นการปฏิบัติต่อจำเลยอย่างมีมนุษยธรรม โดยเปลี่ยนแนวคิดจากการลงโทษจำเลยเพื่อแก้แค้นและทดแทนความผิดด้วยการลงโทษจำคุกจำเลย เพื่อแยกตัวออกจากสังคมมาเป็นวิธีการแก้ไขฟื้นฟูจำเลยเป็นรายบุคคล โดยให้สังคมหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูจำเลยด้วย ทั้งนี้ศาลจะเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขต่างๆ ดังที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ให้จำเลยซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่าจะแก้ไขปรับปรุงตนเองได้ปฏิบัติภายในกำหนดระยะเวลาหนึ่ง โดยให้โอกาสจำเลยดำรงชีพอยู่ในสังคม ต่อไปได้ตามปกติภายใต้การสอดส่องดูแลของพนักงานคุมประพฤติ ตามพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2522 มาตรา 6 หากจำเลยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือกระทำผิดขึ้นใหม่ การคุมประพฤติก็อาจถูกเพิกถอน ซึ่งจำเลยอาจต้องรับโทษจำคุกในความผิดที่ได้กระทำลงแต่ถ้าจำเลยสามารถแก้ไข

เปลี่ยนแปลงตนเองได้ก็อาจพ้นจากการคุมประพฤติโดยหลุดพ้นจากข้อจำกัดต่างๆ ตามเงื่อนไขอันเนื่องมาจากการคุมประพฤติดังกล่าว โดยไม่ถือว่าจำเลยเป็นอาชญากรแต่ประการใด

ประเทศไทยเริ่มมีการนำระบบคุมประพฤตินมาใช้เป็นครั้งแรกตั้งแต่ปี พ.ศ.2495 โดยมาใช้กับผู้กระทำผิด ที่เป็นเด็กและเยาวชนก่อนส่วนผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ขึ้นแม้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 มาตรา 56-58 จะได้บัญญัติถึงวิธีการเกี่ยวกับการคุมประพฤติไว้ แต่อย่างไรก็ตามศาลคงใช้มาตรการรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษเพียงอย่างเดียวโดยไม่ใช้วิธีการคุมความประพฤติ เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่จะรับผิดชอบดำเนินการตามคำพิพากษาของศาลได้ จนกระทั่งรัฐบาลได้ผ่านพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 และได้มีการจัดตั้งสำนักงานคุมประพฤติกลาง ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับกองสังกัดสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการกระทรวงยุติธรรม และได้เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2522 โดยดำเนินการในกรุงเทพมหานครก่อน จนปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจและเพื่อเป็นการให้โอกาสแก่ประชาชนในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ให้ได้รับประโยชน์จากวิธีการคุมความประพฤติ จึงได้มีการเปิดดำเนินการสำนักงานคุมความประพฤติในส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลกถือเป็นหนึ่งในหน่วยงานภาครัฐที่ให้ความสำคัญต่อการให้บริการผู้ถูกคุมประพฤติ เพราะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อความสำเร็จของการปฏิบัติงาน หากผู้ถูกคุมประพฤติไม่ได้รับการบริการหรือการปฏิบัติที่ดี จากพนักงานคุมประพฤติ ทำให้ผู้ถูกคุมความประพฤติไม่ยอมมารายงานตัว ขาดความเชื่อมั่น ไว้วางใจต่อการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติ และหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ แม้สำนักงานคุมประพฤติจะมีการจัดรูปแบบงานที่ดีเยี่ยม พนักงานคุมประพฤติก็ไม่สามารถที่จะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ได้

การให้บริการประชาชน ถือเป็นภารกิจสำคัญของหน่วยงานราชการที่จะต้องบริการและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้รับบริการให้ได้รับความพึงพอใจมากที่สุด กรมคุมประพฤติ เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับ “การแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิด” ภายหลังจากที่ศาลมีคำสั่งให้รอกการลงโทษ และกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติ ซึ่งเป็นวิธีการที่เปลี่ยนแนวคิดจากวิธีการลงโทษมาเป็นวิธีการบำบัดฟื้นฟู และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขและไม่ก่อปัญหาสังคม ภายใต้อาณัติของชุมชน ผ่านภารกิจหลักเพื่อคืนคนดีสู่สังคม

ด้วยเหตุนี้ผู้เขียน ในฐานะที่เป็นบุคลากรของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก และเป็นพนักงานคุมประพฤติจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคาดหวังของผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีต่อการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ เพื่อต้องการทราบถึงความคาดหวังของผู้ถูกคุมความประพฤติในแต่ละด้าน อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถูกคุมความประพฤติได้ร่วมเสนอแนะปัญหาในการให้บริการ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของผู้รับบริการ ซึ่งพนักงานคุมประพฤติจะได้รับรู้

รับทราบและนำไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ผู้ถูกคุมความประพฤติเชื่อมั่นในการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ และเกิดการยกระดับคุณภาพการให้บริการที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคาดหวังของผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีต่อการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีความแตกต่างกันในด้านเพศ อายุ อาชีพ รายได้และระดับการศึกษา
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ถูกคุมความประพฤติที่อยู่ในระหว่างคุมความประพฤติ ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 2,054 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ถูกคุมความประพฤติของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 335 คน โดยใช้สูตร Taro Yamane และผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ถูกคุมความประพฤติที่มารายงานตัวที่สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลกและจากการสัมภาษณ์อีก 5 คน จนครบตามจำนวนที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม เพื่อศึกษาการศึกษาคาดหวังของผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีต่อการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก โดยแบ่งเครื่องมือในการวิจัยออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลปัจจัยทางด้านบุคคลเกี่ยวกับ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้และระดับการศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับความคาดหวังของผู้ถูกคุมความประพฤติต่อการที่มีต่อการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก เป็นคำถามแบบปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ โดยเกณฑ์การให้คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามครั้งนี้กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายตามแนวทางของเบสท์ (Best) ซึ่งมีเกณฑ์การวัดความคาดหวังของผู้ถูกคุมความประพฤติต่อการที่มีต่อการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 ความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 ความคาดหวังอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 ความคาดหวังอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 ความคาดหวังอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 ความคาดหวังอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีต่อการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire)

3. การสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวัง การให้บริการ การคุมประพฤติ เพื่อให้ได้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวแปรตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและดำเนินการกำหนดนิยามและโครงสร้างของตัวแปรที่ต้องการวัด

2) สร้างแบบสอบถาม ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา เสนอแนะและปรับปรุงแบบสอบถาม

3) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อทำการตรวจสอบความครอบคลุม ความตรงของเนื้อหา ความเหมาะสมของปริมาณคำถาม โดยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด (Item Objective Congruence : IOC) ผลการตรวจสอบเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ค่า IOC มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่า ข้อคำถามมีค่าความตรงเชิงเนื้อหา สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือได้

4) นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจ และพิจารณา ทำการแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

5) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดสอบกับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try out) จำนวน 30 คน เพื่อนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา โดยวิธีการคำนวณของ Cronbach แบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้ว มาทำการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1) ขออนุญาตรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลกับผู้ถูกคุมความประพฤติของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก

2) จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3) ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Random Sampling) โดยเมื่อพบกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ถูกคุมความประพฤติผู้ใหญ่ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก คนใดก็ตามที่สอบถามความคิดเห็นเพื่อเก็บข้อมูลได้ทันที จนครบจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 335 คน

4) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบคำถาม

5) นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ประมวลผล โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ทำการวิเคราะห์ทางเนื้อหา (Content analysis) จากแบบสัมภาษณ์ ประกอบกับแนวคิดและทฤษฎี

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติอนุมานหรือสถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) รวมถึงใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

(1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแปรต้น ด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ รายได้และระดับการศึกษา โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage)

(2) วิเคราะห์ข้อมูลระดับความคาดหวังของผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีต่อการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 4 ด้าน โดยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

(3) วิเคราะห์การเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีต่อการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 4 ด้าน โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Anova) จากการทดสอบเป็นรายคู่ ใช้วิธี LSD

(4) วิเคราะห์แนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก

ผลการวิจัย

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 20-30 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น และ

รายได้ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 5,000-10,000 บาท ส่วนอาชีพที่มีจำนวนมากที่สุด คือ อาชีพรับจ้างทั่วไป

2. วิเคราะห์ระดับความคาดหวังของผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีต่อการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก สรุปได้ว่า

ตารางที่ 1 : ระดับความคาดหวังของผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีต่อการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 4 ด้าน

ความคาดหวังของผู้ถูกคุมความประพฤติ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านบุคลากรที่ให้บริการ	4.27	.64	มาก
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.02	.69	มาก
3. ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ	4.21	.60	มาก
4. ด้านจริยธรรม	4.32	.62	มาก
ผลรวม	4.21	.54	มาก

จากตารางพบว่า ความคาดหวังของผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีต่อการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ ทั้งหมด 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = .54) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านจริยธรรม รองลงมาตามลำดับคือ ด้านบุคลากรที่ให้บริการ ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาระดับความคาดหวังของผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีต่อการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมแล้วนั้น อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านจริยธรรมและรองลงมาตามลำดับคือ ด้านบุคลากรที่ให้บริการ ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งจากผลการวิจัยที่พบว่าด้านจริยธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุดนั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก ได้มีการประเมินการปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน โดยกำหนดเป็นตัวชี้วัด KPI ในการปฏิบัติงานด้วย จึงทำให้พนักงานคุมประพฤติมีความซื่อสัตย์ สุจริต ในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่มีการเรียกรับผลประโยชน์ เคารพในสิทธิของผู้ถูกคุมความประพฤติเหมือนลูกค้าคนหนึ่งที่มารับบริการจากเรารักษาความลับของผู้ถูกคุมความประพฤติได้ รวมทั้งพนักงานคุมประพฤติมีความยุติธรรมดูแลผู้ถูกคุมความประพฤติทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีข้อยกเว้นว่าเป็นคนจนหรือคนรวย ซึ่งก็ได้สอดคล้องกับแนวคิดของสุนันทา ทวีผล (2550) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะการให้บริการที่มีคุณภาพโดยมีตัวแปรที่จะนำมาใช้ในการกำหนดคุณภาพของบริการดังนี้ 1) ความถูกต้องตาม

กฎหมาย หมายถึง บริการที่จัดให้มีขึ้นตามกฎหมายโดยเฉพาะบริการที่บังคับให้ประชาชนต้องมาใช้บริการ เช่น บริการรับชำระภาษีอากรจำเป็นต้องควบคุมให้ถูกต้องตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เป็นสำคัญ 2) ความเพียงพอ หมายถึง บริการที่มีจำนวนและคุณภาพเพียงพอกับความต้องการของผู้รับบริการไม่มีการรอคอยหรือเข้าคิวเพื่อขอรับบริการ 3) ความทั่วถึงเท่าเทียมไม่มีข้อยกเว้นไม่มีอภิสิทธิ์ หมายถึง บริการที่ดีต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในทุกพื้นที่ กลุ่มอาชีพ เพศ วัย ได้ใช้บริการประเภทเดียวกันคุณภาพเดียวกันได้อย่างทั่วถึงเท่าเทียมกันโดยไม่มีข้อยกเว้น 4) ความสะดวก รวดเร็ว เชื่อถือได้ หมายถึง การให้บริการที่ดีมีคุณภาพนั้นจะต้องมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้ (4.1) ผู้ใช้บริการจะต้องได้รับความสะดวก คือ สามารถใช้บริการได้ ณ ที่ต่าง ๆ และสามารถเลือกใช้วิธีการได้หลายแบบตามสภาพของผู้ใช้บริการ นอกจากนั้นความสะดวกอาจพิจารณาได้จากกระบวนการให้บริการ เช่น การจัดให้มีจุดให้ - รับบริการเพียงจุดเดียว (One - Stop Service) (4.2) ความรวดเร็ว หมายถึง ประชาชนต้องได้รับการบริการทันทีโดยไม่ต้องรอคิวคอยรับบริการนานเกินสมควร (4.3) ความน่าเชื่อถือได้ของระบบบริการ หมายถึง บริการที่มีคุณภาพจะต้องมีความต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีระเบียบแบบแผนการให้บริการที่แน่นอนคาดการณ์ล่วงหน้าได้แน่นอน เป็นที่พึงพาของผู้รับบริการได้เสมอ และมีโอกาสเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด 5) ความได้มาตรฐานทางเทคนิคหรือมาตรฐานทางวิชาการ หมายถึง การให้บริการประเภทที่ต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญทางเทคนิคหรือทางวิชาการ เช่น การเงินการบัญชีบริการทางการแพทย์ เศรษฐกิจ กฎหมาย ฯลฯ บริการดังกล่าวนี้จะมีคุณภาพดีก็ต่อเมื่อมีบุคลากรและกระบวนการให้บริการที่ได้มาตรฐานทางเทคนิคและวิชาการ 6)การเรียกเก็บค่าบริการที่เหมาะสมต้นทุนการให้บริการต่ำ หมายถึง การให้บริการของรัฐประเภทที่มีการเรียกเก็บค่าบริการจากผู้รับบริการต้องมีค่าบริการที่เหมาะสมและต้องมีระบบการจัดบริการที่มีประสิทธิภาพมีต้นทุนการดำเนินงานต่ำ เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่มีคุณภาพดีและมีค่าบริการที่ไม่สูงเกินไป

แนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติ จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน พบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็น ทั้งหมด 4 ด้าน สรุปโดยรวมแล้ว จะเห็นว่าด้านจริยธรรมคือจุดเด่นของพนักงานคุมประพฤติ เนื่องจากสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลกได้รับรางวัลองค์กรคุณธรรมโปร่งใส ประจำปี พ.ศ.2562 พนักงานคุมประพฤตินี้มีการยึดถือวัฒนธรรมขององค์กรมาแต่ช้านาน ว่าจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส สามารถตรวจสอบการทำงานได้ ไม่มีการเรียกรับผลประโยชน์ ดังคำสอนของรุ่นพี่ที่สอนรุ่นน้องว่า “แม้แต่น้ำแก้วเดียวก็รับไม่ได้” ดังนั้นเวลาไปออกพื้นที่สอดส่องติดตามผู้ถูกคุมความประพฤติ ชาวบ้านละแวกใกล้เคียงหรือพยานเพื่อนบ้านที่เราไปสอบถาม เสนอเครื่องดื่มหรือน้ำของกำนัลมาให้ พนักงานคุมประพฤติก็น่าจะไม่รับ หรืออย่างเช่น ผู้ถูกคุมความประพฤตินำรายงานตัวแล้วนำผลไม้ ขนม กาแฟ มาให้โดยเสนหา พนักงานคุมประพฤติทุกคนก็จะรู้กันว่ารับไว้ไม่ได้ เพราะถ้ารับไว้ถือเป็นการให้สินบนแก่พนักงานคุม

ประพฤติ ซึ่งข้อนี้พนักงานคุมประพฤติทุกคนจะปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด จึงเป็นจุดเด่นและจุดแข็งของพนักงานคุมประพฤติ อีกทั้งพนักงานคุมประพฤติต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ให้แก่ผู้ถูกคุมความประพฤติ ยึดถือกฎหมาย กฎระเบียบในการปฏิบัติงาน ตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความ เป็นมนุษย์ มีความศรัทธา ภาคภูมิใจในวิชาชีพ

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า มีข้อเสนอแนะเพื่อให้สำนักงานคุมประพฤติ จังหวัดพิษณุโลก ได้นำไปปรับใช้และปรับปรุงการให้บริการ ดังนี้

1. ด้านบุคลากรที่ให้บริการ ควรพูดคุยด้วยน้ำเสียงที่สุภาพ ให้เกียรติ ไม่พูดคำหยาบคาย ควรชี้แจงขั้นตอนและสิทธิให้ผู้ที่มาติดต่อราชการรับทราบก่อนเสมอ บุคลากรที่ให้บริการควรมีองค์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ และแนวทางการปฏิบัติงานที่ส่วนราชการกำหนดอย่างแท้จริง ไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้ใดผู้หนึ่งเป็นพิเศษ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสมอภาค เท่าเทียมกัน เคารพสิทธิของผู้มาติดต่อราชการ โดยจัดให้มีการสำรวจความพึงพอใจ โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายผู้ที่มีการศึกษาที่มารับบริการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาปรับปรุงการให้บริการและสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรจัดให้มีสถานที่จอดรถอย่างเพียงพอ และมีที่นั่งสำหรับผู้มารับบริการอย่างเพียงพอ รวมไปถึงต้องมีป้ายหรือสัญลักษณ์ ที่บ่งชี้ถึงขั้นตอนและระยะเวลาในการติดต่อขอรับบริการ มีน้ำดื่มที่สะอาดในการให้บริการ มีห้องน้ำที่สะอาด มีเอกสารแนะนำเกี่ยวกับภารกิจของกรมคุมประพฤติ ในระหว่างนั่งรอรับบริการจากพนักงานคุมประพฤติ

3. ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ ควรมีระบบการให้บริการที่หลากหลายช่องทาง มีระบบการแจ้งเตือนหรือแจ้งกำหนดนัดหมายวันมารายงานตัวให้ผู้ถูกคุมความประพฤติทราบ ควรจัดระบบการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความคล่องตัว รวดเร็วและชัดเจน นอกจากนี้ ผู้บริหารควรจัดให้มีการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานทุกกระบวนการงาน โดยนำเทคโนโลยีมาใช้กับงาน โดยนำตัวแบบงานซึ่งมีการรวบรวมและพัฒนาโปรแกรมจากกรม ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับระบบฐานข้อมูลที่มีอยู่และสามารถรองรับโปรแกรมได้ เช่น โปรแกรมการเขียนใบเสร็จรับเงิน ตลอดจนโปรแกรม ขอตรวจสอบแก้ไขข้อมูลทางทะเบียนเป็นการพัฒนาระบบงานและฐานข้อมูลเพื่อให้การบริการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. ด้านจริยธรรม ควรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ทำงานเป็นทีม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ไม่มีการเรียกรับผลประโยชน์ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ถูกคุมความประพฤติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงานด้านการให้บริการแก่ผู้ถูกคุมความประพฤติ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนการทำงานของพนักงานคุมประพฤติให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ควรมีการศึกษาคาดหวังการให้บริการของผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีต่อการให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ ในสำนักงานคุมประพฤติระดับภาค เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในระบบการให้บริการครอบคลุมพื้นที่ทุกจังหวัดและเพื่อให้สำนักงานคุมประพฤติทราบถึงปัญหาอุปสรรคการทำงานจุดบกพร่องต่างๆของแต่ละพื้นที่

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลการที่พระสงฆ์มาอบรมว่าเกิดมรรคผลหรือมีประสิทธิภาพเพียงใด การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการควบคุมโดยสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลกมีประสิทธิผลเพียงใด และศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับผลการที่พระสงฆ์มาอบรมกับการควบคุมด้วยกระบวนการควบคุมโดยสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2552). **สถิติสำหรับงานวิจัย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คุมประพฤติ, กรม. (2559). **คู่มืองานคุมประพฤติ สำหรับบริการประชาชน**. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม.
- ชกุล โตอ่อน. (2557). **ปัญหาการผิดเงื่อนไขการคุมประพฤติจำเลยในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณีศาลจังหวัดลำปาง**. สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม
- ธานีินทร์ ศิลป์จารุ. (2550). **การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. กรุงเทพฯ: วี. อินเตอร์พรีน.
- พรชัย ภาระเวช. (2558). **ศึกษาความคาดหวังของผู้รับบริการต่อการให้บริการของสำนักงานคุมประพฤติ จังหวัดสกลนคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุนันทา ทวีผล. (2550). **ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการด้านให้คำปรึกษาแนะนำปัญหาด้านกฎหมายของสำนักงานอัยการพิเศษ ฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย 3 (สคช).** ปัญหาพิเศษ. **ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารทั่วไป)**. บัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยบูรพา.

การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
ในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก
A STUDY OF THE QUALITY OF LIFE FOR THE ELDERLY
IN CHAT TRAKAN DISTRICT, PHITSANULOK PROVINCE

พีระวัฒน์ จิโน¹, พัฒนพันธ์ เขตต์กัน²
Phirawat Jino¹, Pattanaphan Khetkan²
วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น¹
College of Local Management and Development¹
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม²
Pibulsongkram Rajabhat University
E-mail: peerawatscorpion@hotmail.com

ได้รับบทความ: 6 กุมภาพันธ์ 2563; แก้ไขบทความ: 28 กุมภาพันธ์ 2563; ตอรับตีพิมพ์: 15 มีนาคม 2563

Received: February 6, 2020; Revised: February 28, 2020; Accepted: March 15, 2020

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในเชิงปริมาณ จำนวน 370 คน และและเชิงคุณภาพ จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติอนุมาน นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสถิติ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 7 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่พักอาศัย และรองลงมาตามลำดับคือ ด้านสวัสดิการทางภาครัฐ ด้านสังคมเศรษฐกิจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสภาพแวดล้อม ด้านร่างกายและด้านจิตใจ 2) เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนบุตร การศึกษาสูงสุด การประกอบอาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนและความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน มีผลต่อปัจจัยด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้าน

ความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมเศรษฐกิจ ด้านที่พักอาศัยและด้านสิทธิสวัสดิการทางภาครัฐ ซึ่งส่งผลต่อการศึกษาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการจังหวัดพิษณุโลก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the quality of life of the elderly in Chat Trakan District, Phitsanulok Province, 2) to compare the factors affecting the quality of life of the elderly in Chat Trakan District, Phitsanulok Province. It is a mixed method: quantitative and qualitative research. The samples were 370 participants for quantitative research and 15 participants for qualitative one. The data were collected by using questionnaires and interview forms and analyzed by using descriptive statistics: frequency, percentage, mean and standard deviation, t-test and inferential statistics: One-Way Analysis of Variance. The results of the research showed as follows: 1) Quality of life of the elderly in Chat Trakan District, Phitsanulok Province, in 7 areas, overall was at a high level, when considered in each item, the facet with the highest mean was the accommodation, and followed by Government Social welfare, Socio economic facet, Social relations, Environment, and Physical and mental facets. 2) The comparative factors affecting the quality of life of the elderly in Chat Trakan District, Phitsanulok Province classified by personal factors, it was found that personal factors regarding gender, age, marital status, number of children, highest education, occupation, monthly income, duration of living in the community, and the frequency of participation in community activities affecting physical, mental, social relationships, environment, socio-economic facets, accommodation, right, welfare in the public sector affected the quality of life study of the elderly in Chat Trakan District, Phitsanulok Province with statistically significantly different at 0.05.

Keywords: the elderly, quality of life, the elderly

บทนำ

สังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าในทุกๆด้านรวมทั้งประสบความสำเร็จทางการแพทย์และการสาธารณสุขทำให้คนไทยมีอายุยืนยาว ทั้งนี้เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการรักษาสุขภาพอนามัยดีมียารักษาโรคและเครื่องมือแพทย์ทันสมัยทำให้สุขภาพทางด้านร่างกายแข็งแรงและอายุยืนยาวขึ้นสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ขนาดและสัดส่วนของผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เป็นเหตุให้สังคมไทยก้าวไปสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้ประเทศต้องประสบกับปัญหาเกี่ยวกับการดูแลและการจัดสวัสดิการด้านต่างๆให้แก่ผู้สูงอายุตามมา ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อวิถีชีวิตครอบครัวของชาวไทย เพราะเป็นผู้ที่ได้ผ่านชีวิตมายาวนานสั่งสมประสบการณ์ต่างๆมากมายเป็นแหล่งรวมของภูมิปัญญาและคุณค่าต่อชนรุ่นหลังการให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็นอย่างมากเพราะผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะของการเสื่อมถอยทั้งทางร่างกายจิตใจและสังคม การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายอันเป็นผลมาจากความเสื่อมและความสามารถในการทำหน้าที่ลดลง ก่อให้เกิดปัญหาด้านต่างๆตามมากการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจอาจเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายเปลี่ยนแปลงหน้าที่การงานส่งผลทำให้รายได้และความภาคภูมิใจในตนเองลดลงและเมื่อมีการสูญเสียคู่สมรสหรือเพื่อนฝูงที่ใกล้ชิดจะทำให้รู้สึกท้อแท้หมดหวัง จะทำให้รู้สึกน้อยใจ อ่อนไหวง่าย วิตกกังวล รู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยและต้องการการพึ่งพามากขึ้น ก่อให้เกิดความเครียดส่งผลให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงได้ เช่น ซึมเศร้า แยกตัวจากสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในผู้สูงอายุเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งในครอบครัวและสังคม การเปลี่ยนแปลงในครอบครัวพบว่าผู้สูงอายุจะลดบทบาทจากการเป็นหัวหน้าครอบครัว กลับต้องได้รับการเลี้ยงดูจากบุตรหลานและบางคนอาจถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังอีกทั้งการเกษียณอายุราชการจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีบทบาทและการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมลดน้อยลงเกิดการพึ่งพิงทั้งด้านกิจวัตรประจำวันตลอดจนกิจกรรมที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้สูงอายุได้ ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมจะ ส่งผลกระทบต่อถึงกันและกันไม่รู้จบมีผลให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุลดน้อยลง การจะดูแลผู้สูงอายุนั้นเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนเพราะเป็นวัยที่ต้องการการดูแลเอาใจใส่ในลักษณะที่แตกต่างจากประชากรวัยอื่นๆ ในอดีตบุตรหลานหรือผู้อ่อนอาวุโสกว่าในสังคมจะเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูผู้สูงอายุพาไปตรวจรักษาสุขภาพจากภาวะเจ็บป่วยต่างๆ เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ฯลฯ ซึ่งแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุ ก็คือการช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขและพึงพอใจสามารถดำรงชีวิตอยู่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยเชิงผสม (Mix Method) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. วิธีการศึกษา

ศึกษาโดยค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Study) โดยค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ค้นคว้าอิสระและรายงานการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาอ้างอิงประกอบการศึกษา

ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (primary data)

โดยการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นมาจากการศึกษาเอกสารเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในอำเภอ ชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 6 ตำบล 72 หมู่บ้าน จำนวน 4,803 คน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นกลุ่มประชากรที่ใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 6 ตำบล จำนวน 4,803 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง (1) วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนแบบง่ายจากประชาชนผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเฉพาะประชากรจากกลุ่มผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการ (2) ขนาดกลุ่มตัวอย่างของประชากรในการวิจัย ใช้วิธีการกำหนดขนาดที่พอดีของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากรในการวิจัย โดยใช้สูตรสำเร็จของ Taro Yamane กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้เกิดความสะดวกในการคำนวณผลผู้วิจัยจึงขอกำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก จากจำนวน 4,803 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 370 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลกประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนและความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลกโดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับคะแนน แบ่งออกเป็น 7 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสภาพแวดล้อม ด้านสังคมเศรษฐกิจ ด้านที่พักอาศัย และด้านสิทธิสวัสดิการทางภาครัฐ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดให้ร่วมแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลกโดยเป็นคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-end)

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้ศึกษาขอหนังสืออนุญาตแจกแบบสอบถามจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอเก็บข้อมูลสอบถามประชากรในเขตพื้นที่อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

ขั้นที่ 2 จัดเก็บข้อมูลโดยออกทำการแจกแบบแบบสอบถามแก่ประชาชนและกลุ่มตัวอย่าง ในเขตพื้นที่อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ในแต่ละหมู่บ้านตามจำนวนตัวอย่างที่กำหนดไว้แล้วทำการเรียกเก็บทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการทำแบบสอบถาม

ขั้นที่ 3 ทำการรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้กลับมาให้ได้ตามตัวอย่างที่ต้องการ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปข้อมูลออกมาเป็นประเด็นตามสมมุติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

5. การแปรผลข้อมูล

- 1) นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์
- 2) นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วมาให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดดังนี้

การแปรผลความหมายของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจากการคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วน ประเมินค่า โดยพิจารณาคะแนนตามเกณฑ์ 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 100)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง ความคิดเห็นระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายถึง ความคิดเห็นระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายถึง ความคิดเห็นระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายถึง ความคิดเห็นระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง ความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) เชิงปริมาณ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีการประมวลผลข้อมูลเป็นขั้นตอน โดยหลังจากการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาเปลี่ยนแปลงรหัสตัวเลข (Code) แล้วบันทึกรหัสลงในเครื่องคอมพิวเตอร์และเขียนโปรแกรมสั่งงานเพื่อวิเคราะห์และหาค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนและความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการจังหวัดพิษณุโลก โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับคะแนน ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด โดยแบ่งออกเป็น 7 ด้าน คือ 1.ด้านร่างกาย 2.ด้านจิตใจ 3.ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม 4.ด้านสภาพแวดล้อม 5.ด้านสังคมเศรษฐกิจ 6.ด้านที่พักอาศัย 7.ด้านสิทธิสวัสดิการทางสังคม จากข้อมูลในแบบสอบถามผู้วิจัยใช้การคำนวณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติต่างๆ ดังนี้

สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่

(1) การแจกแจงความถี่หาค่าเฉลี่ยร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับเปรียบเทียบและอธิบายข้อมูลทั่วไป หรือข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มประชากร เพื่อดูการกระจายของตัวแปรและนำเสนอข้อมูลในแต่ละหมวดหมู่ของตัวแปรนั้นๆ

(2) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อใช้อธิบายลักษณะคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการจังหวัดพิษณุโลก

(3) การหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อใช้อธิบายลักษณะคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่

(1) ค่าสถิติทดสอบ t – test ใช้ทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระที่จำแนกเป็นกลุ่ม 2 กลุ่ม ได้แก่ เพศ

(2) ค่าสถิติทดสอบ F – test ชนิด One-Way ANOVA ใช้ทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระที่จำแนกเป็นกลุ่ม 3 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนและความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน

สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ t - test กับ F - test กำหนดไว้ที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมตามทัศนะของผู้ตอบแบบสอบถามโดยระบุเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพิษณุโลก เป็นคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-end) วิเคราะห์โดยการรวบรวมข้อมูลและการจัดระบบของข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะและแสดงความคิดเห็น แล้วนำมาเขียนแบบพรรณนาความ

2) เชงคุณภาพ

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) เพื่อที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดการระบบข้อมูลซึ่งอาศัยหลักเกณฑ์โดยการจำแนก หรือการจัดกลุ่มข้อมูลและเขียนบรรยายแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพิษณุโลก 7 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสภาพแวดล้อม ด้านสังคมเศรษฐกิจ ด้านที่พักอาศัย และด้านสวัสดิการทางภาครัฐ ผลปรากฏดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 : แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพิษณุโลก

ข้อมูล	N	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านร่างกาย	370	4.34	.37	มาก
2. ด้านจิตใจ	370	4.24	.47	มาก
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	370	4.50	.64	มาก
4. ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม	370	4.45	.32	มากที่สุด
5. ด้านสังคมเศรษฐกิจ	370	4.51	.37	มากที่สุด
6. ด้านที่พักอาศัย	370	4.45	.24	มาก
7. ด้านสิทธิสวัสดิการทางภาครัฐ	370	4.45	.24	มาก
รวม	370	4.45	.24	มาก

จากตารางเบื้องต้นผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพิษณุโลกทั้งหมด 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่พักอาศัย และรองลงมาตามลำดับคือ ด้านสวัสดิการทางภาครัฐ ด้านสังคมเศรษฐกิจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสภาพแวดล้อม ด้านร่างกาย และด้านจิตใจ

ดังนั้น จากสมมติฐานว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพิษณุโลกอยู่ในระดับมากนั้น จากการวิเคราะห์ด้วยสถิติอย่างง่ายจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลกมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังนี้ เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก โดยได้นำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ พรบ.ผู้สูงอายุ 2546 การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในอนาคต บทบาทภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญของอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก รวมถึงได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยผลการวิจัย พบว่า

โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านที่พักอาศัย และรองลงมาตามลำดับคือ ด้านสวัสดิการทางภาครัฐ ด้านสังคมเศรษฐกิจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสภาพแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยและด้านจิตใจ และในส่วนของรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า ด้านร่างกาย สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายข้อ ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ถูกหลักโภชนาการ ถูกสุขลักษณะ ครบทั้ง 5 หมู่ และรองลงมาตามลำดับคือ ออกกำลังกายเป็นประจำอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับวัยและสม่ำเสมอ ผู้สูงอายุมีโรคประจำตัว จนทำให้ท่านไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการได้ สามารถนอนหลับได้อย่างปกติและพักผ่อนอย่างเพียงพอ และผู้สูงอายุมีสมรรถภาพร่างกายที่จะกระทำการกิจกรรมต่างๆในแต่ละวัน(ทั้งเรื่องการทำงานหรือการดำเนินชีวิตประจำวัน) ด้านจิตใจ สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายข้อ ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือรู้สึกพึงพอใจกับความสำเร็จตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ และรองลงมาตามลำดับคือ มีสัมพันธภาพที่ดีกับสมาชิกในครอบครัวและครอบครัวมีความอบอุ่น ผู้สูงอายุมีความรู้สึกทางด้านจิตใจ เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวัง กังวล มากน้อยเพียงใด ผู้สูงอายุรู้สึกพึงพอใจกับการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน และมีความสุขในการใช้ชีวิตประจำวันและการทำงาน ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายข้อ ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เป็นที่รักใคร่ชอบพอของเพื่อนบ้านหรือเพื่อนร่วมงาน และรองลงมาตามลำดับคือ เข้าร่วมงานที่ได้รับเชิญเป็นประจำอย่างต่อเนื่องเช่น งานบวชงานแต่งงาน งานศพ เป็นต้น สามารถผูกมิตรหรือเข้ากับคนอื่นได้เป็นอย่างดี มีกิจกรรมที่ทำร่วมกับคนในสังคม เพื่อนบ้านหรือเพื่อนร่วมงานและเมื่อเกิดปัญหาขึ้นได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนหรือมิตรเป็นอย่างดี ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายข้อ ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานที่ที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ มีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ทำให้ผู้สูงอายุอาศัยอยู่อย่างมีความสุข และรองลงมาตามลำดับคือ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยมีความเหมาะสมต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอันเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพียงใด สภาพแวดล้อมปัจจุบันมีผลต่อการดำรงชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด ผู้สูงอายุมีความสามารถในการใช้บริการสาธารณสุขได้ตามความจำเป็น

เพียงใด และสภาพแวดล้อมที่อยู่ส่งผลต่อการเจ็บป่วยเช่นโรคมุมแพ ผื่นคัน โรคปอด โรคระบบทางเดินหายใจ อาหารเป็นพิษ เป็นต้น ด้านสังคมเศรษฐกิจ สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายข้อ ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ รายได้ที่ผู้สูงอายุที่ได้รับในแต่ละเดือนมีความเพียงพอกับการครองชีพ และรองลงมาตามลำดับคือ มีเงินที่เก็บไว้ใช้ในยามเกิดเหตุฉุกเฉิน มีปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการครองชีพอย่างเพียงพอ มีเงินเพียงพอที่จะทำให้ชีวิตมีความมั่นคงในอนาคต และมีปัญหาด้านภาระหนี้สินหรือมีหนี้สินจำนวนมากทำให้มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบันเพียงใด ด้านที่พักอาศัย สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายข้อ ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ที่พักอาศัยของผู้สูงอายุมีความมั่นคงแข็งแรงและถาวร และรองลงมาตามลำดับคือ ที่พักอาศัยมีความเหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุ ที่พักอาศัยของท่านมีความต้องการการซ่อมบำรุงหรือไม่ ที่พักอาศัยเพียงพอต่อการพักอาศัยในครอบครัวและมีที่พักอาศัยที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง ด้านสิทธิสวัสดิการทางภาครัฐ สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายข้อ ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หน่วยงานสาธารณะสุขในพื้นที่ของท่านมีการบริการด้านสาธารณะสุขอย่างทั่วถึงและครอบคลุม และรองลงมาตามลำดับคือ นอกจากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแล้วยังทราบถึงสวัสดิการด้านต่างๆที่ผู้สูงอายุได้รับ เช่น ส่วนลดการใช้บริการขนส่งสาธารณะ มีความพึงพอใจต่อการได้รับเบี้ยยังชีพในแต่ละเดือน หน่วยงานภาครัฐในเขตที่พักอาศัยมีการจัดโครงการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ และหน่วยงานภาครัฐในเขตที่ท่านพักอาศัยมีการบริการผู้สูงอายุนอกเหนือจากการจ่ายเบี้ยยังชีพเพียงอย่างเดียว เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ

สรุปผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามโดยแบ่งตามเพศแล้ว พบว่า เพศชายมากกว่าเพศหญิง คิดเป็นคิดเป็นร้อยละ 77.0 รองลงมาคือเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 23.0 ผู้ตอบแบบสอบถามโดยแบ่งตามอายุแล้ว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 60-69 ปีมีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 59.5 รองลงมาตามลำดับคืออยู่ในช่วงอายุ 70-79 ปีคิดเป็นร้อยละ 38.1 และช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 2.4 ผู้ตอบแบบสอบถามโดยแบ่งตามสถานภาพสมรสแล้ว พบว่า สถานภาพที่มีจำนวนมากที่สุดคือสถานภาพสมรสคิดเป็นร้อยละ 84.6 รองลงมาตามลำดับคือสถานภาพหม้ายคิดเป็นร้อยละ 8.6 สถานภาพโสดคิดเป็นร้อยละ 6.5 และสถานภาพหย่า/แยกกันอยู่มีจำนวนน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ .3 ผู้ตอบแบบสอบถามโดยแบ่งตามจำนวนบุตรแล้ว พบว่า มีจำนวนบุตร 2 คนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 61.1 รองลงมาตามลำดับคือจำนวนบุตร 3 คนขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 23.5 จำนวนบุตร 1 คนคิดเป็นร้อยละ 10.8 และไม่มีบุตรมีจำนวนน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 4.6 ผู้ตอบแบบสอบถามโดยแบ่งตามการศึกษาสูงสุดแล้ว พบว่าจบประถมศึกษาสูงสุดมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 75.9 รองลงมาตามลำดับคือจบมัธยมศึกษาตอนต้นคิดเป็นร้อยละ 19.5 และจบมัธยมศึกษาตอนปลายน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 4.6 ผู้ตอบแบบสอบถามโดยแบ่งตามการประกอบอาชีพ พบว่ามีการประกอบอาชีพเกษตรกรกรม/ปศุสัตว์/

ประมมมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 69.5 รองลงมาตามลำดับคือธุรกิจส่วนตัวคิดเป็นร้อยละ 11.4 ข้าราชการบำนาญคิดเป็นร้อยละ 10.3 ค้าขายคิดเป็นร้อยละ 4.6 และประกอบอาชีพรับจ้าง/ลูกจ้างน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 4.3 ผู้ตอบแบบสอบถามโดยแบ่งตามรายได้ต่อเดือน พบว่ารายได้ 5001-10000 บาทต่อเดือนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 42.9 รองลงมาตามลำดับคือรายได้ 10001-15000 บาทต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 26.2 รายได้น้อยกว่า 5000 บาทต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 24.4 และรายได้ 15001-20000 บาทต่อเดือนน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 6.5 ผู้ตอบแบบสอบถามโดยแบ่งตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่าระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 6 ปีขึ้นไปมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 93.3 รองลงมาตามลำดับคือระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ปีคิดเป็นร้อยละ 5.1 และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่ำกว่า 1 ปีน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 1.6 ตอบแบบสอบถามโดยแบ่งตามการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนภายในระยะเวลา 1 เดือน พบว่าภายในระยะเวลา 1 เดือนเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน 4 ครั้งมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 44.6 รองลงมาตามลำดับคือภายในระยะเวลา 1 เดือนเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน 2 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 35.7 ภายในระยะเวลา 1 เดือนเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน 3 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 13.2 และน้อยที่สุดภายในระยะเวลา 1 เดือนเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน 1 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 5.4

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนบุตร การศึกษาสูงสุด การประกอบอาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนและภายในระยะเวลา 1 เดือนเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนก็ครั้ง สรุปได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 60-69 ปี สถานภาพที่มีจำนวนมากที่สุดคือ สถานภาพสมรส จำนวนบุตรส่วนใหญ่อยู่ที่ 2 คน ระดับการศึกษาสูงสุด อยู่ในระดับ ประถมศึกษา การประกอบอาชีพส่วนใหญ่คือ เกษตรกรรม/ปศุสัตว์/ประมง รายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ที่ 5001-10000 บาทต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่ 6 ปีขึ้นไปและภายในระยะเวลา 1 เดือน เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนอยู่ที่ 4 ครั้งต่อ 1 เดือน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรส่งเสริมระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทางด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม สภาพสิ่งแวดล้อม สังคมเศรษฐกิจ ที่พักอาศัยและด้านสิทธิสวัสดิการทางภาครัฐ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบายและงบประมาณในการส่งเสริมระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา สามารถพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ เพื่อทำไปสร้างแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในงานวิจัยต่อไปได้ และยังสามารถนำไปเป็นต้นแบบหรือแนวทางในการทำวิจัยครั้งต่อไปได้

2. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ด้านร่างกาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโรคประจำตัวทำให้การเข้าถึงโรงพยาบาลและการได้รับการรักษาเป็นไปได้ยากในพื้นที่ห่างไกลโรงพยาบาลในตัวเมือง

2) ด้านจิตใจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุน กิจกรรมนันทนาการต่างๆให้กับผู้สูงอายุและสร้างเครือข่ายในการดึงดูดผู้สูงอายุมาอยู่รวมกันให้ได้มากที่สุด เพื่อลดความรู้สึกเครียด โดดเดี่ยว และทำให้เกิดการพูดคุยปรับทุกข์กันในกลุ่มของผู้สูงอายุ

3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นเพื่อรวมผู้สูงอายุเข้ามาทำกิจกรรมกระชับสัมพันธ์กัน

4) ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปลูกป่าเพื่อรักษาธรรมชาติและปลูกพืชคลุมดินเพื่อให้เกิดความชื้นในดิน เพื่อสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับชุมชน

5) ด้านสังคมเศรษฐกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการ

6) ด้านที่พักอาศัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสำรวจภายในบ้านของผู้สูงอายุว่ามีความปลอดภัยหรือภายในบ้านนั้นขาดเหลืออะไรเรื่องของสุขภัณฑ์ห้องน้ำ พื้น มีความปลอดภัยมากน้อยเพียงใด

7) ด้านสิทธิสวัสดิการทางภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่ รู้จักสิทธิที่พึงมีและพึงได้จากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อตัวผู้สูงอายุเอง โดยผ่านสื่อ โฆษณา

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยและประเมินผลเป็นรายปีในด้านปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อนำผลการวิจัยดังกล่าวไปวางแผน ปรับปรุง กลยุทธ์ในการให้ความช่วยเหลือ หรือสร้างนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกพรรณ จันทรวงษ์. (2550). คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริการในสถานบริการน้ำมันในเขตอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.(สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา).**บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- กัญญาภัทร อินทรสอาด. (2551). ความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลเวียงฝาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์).**บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- จิณณ์พัชร์ อัจฉิณณ์. (2559). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของผู้สูงอายุ:กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาสังคม).**บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชุตติเดช เจียนดอน. (2554). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาบริหารสาธารณสุข).**บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณัฐรา ณ ราช. (2555). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ).**บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปิยภรณ์ เลหาบุตร. (2557). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนหมู่ 7 ตำบล พลุตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารทั่วไป).**บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พัชรี กลิ่นดี. (2559). คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสามพี่น้อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี. **วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการจัดการภาครัฐและเอกชน).**บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภาวดี ชีวรุ่งโรจน์. (2556). การเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ของเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการปกครองท้องถิ่น).**บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภูริชญา เทพศิริ. (2555). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลทองกลาง อำเภอ บ้านนา จังหวัดนครนายก. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารทั่วไป).**บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- รุ่งนภา ศรีวิชัย. (2558). คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารทั่วไป)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วาสนา เล่าตง. (2555). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเกาะสีชัง อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี. **วิทยานิพนธ์นิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและบริหารจัดการ)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิริพรรณ รักษาภักดี. (2554). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์ คนชราวัยทองนิเวศน์. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน
อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย
THE DEVELOPMENT OF THE QUALITY OF LIFE OF PEOPLE IN
ACCORDANCE WITH THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY OF
SAMRUEN SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, SISAMRONG
DISTRICT, SUTHOTHAI PROVINCE

ดาวนภา เกตุทอง¹, โชติ บดีรัฐ²
Daonabha Ketthong¹, Chot Bodeerat²
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม¹⁻²
Pibulsongkram Rajabhat University¹⁻²
E-mail: dawnapaketthong@gmail.com

ได้รับบทความ: 12 เมษายน 2563; แก้ไขบทความ: 30 เมษายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 พฤษภาคม 2563
Received: April 12, 2020; Revised: April 30, 2020; Accepted: May 30, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิต เปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 377 คน จากกลุ่มประชากรที่เป็นประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน จำนวน 6,386 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 377 ชุด ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 41-60 ปี สถานภาพสมรส การศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพเกษตรกร/ประมง และมีรายได้ (ต่อเดือน) 10,001-15,000 2. เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย 3. แนวทางการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคน หรือเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายได้เข้ามาร่วมแสดงความ

คิดเห็นและร่วมกันพัฒนา โดยคำนึงถึงความคิดเห็นหรือความต้องการของสาธารณชนด้วยการพึ่งตนเอง การพัฒนาตามแนวพระราชดำริในเบื้องต้นเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้ประชาชนมีความแข็งแรงพอที่จะดำรงชีวิตต่อไป การให้ความรู้ด้านข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตนั้น ประชาชนต้องเข้าใจให้ถูกต้องก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ เพราะการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้อยู่ดี มีสุขได้อย่างแท้จริงนั้น สิ่งเหล่านี้จะต้องอาศัยความร่วมมือทั้งในส่วนของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยมีเจ้าหน้าที่จากรัฐคอยช่วยเหลือ สนับสนุนดูแลประชาชนอย่างใกล้ชิด ที่สำคัญต้องติดตามและประเมินผล เพื่อทำการวิเคราะห์แก้ไข้ปัญหา ปรับปรุงต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, ประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

Abstract

Research subject The development of the quality of life of people in accordance with the sufficiency economy philosophy of Sam Ruen Subdistrict Administration Organization Si Samrong District Sukhothai With 3 objectives which are 1) to study the lifestyle according to the sufficiency economy philosophy of Sam Ruen Subdistrict Administration Organization Si Samrong District 2) To compare the quality of life development of the people according to the sufficiency economy philosophy of Sam Ruen Subdistrict Administration Organization Si Samrong District 3) to find ways to promote the development of the quality of life of the people in accordance with the sufficiency economy philosophy of Sam Ruen Subdistrict Administration Organization Si Samrong District Sukhothai With independent variables such as personal factors Lifestyle factors in accordance with the sufficiency economy philosophy The sample group used in this research was 6,386 people in Samoan Subdistrict Administrative Organization. The sample group consisted of 377 people. The instrument used in this study was a closed-ended questionnaire. By specifying options and choosing With a reliability of 0.962. The researcher received the questionnaires back. And complete accuracy and can be analyzed to a total of 377 sets, representing 100 percent. The statistics used for data analysis are percentage, average, standard deviation. The results of the research showed that 1. Respondents of personal characteristics, such as gender, age, status, education level, occupation, income (per

month), concluded that most respondents are female. Between 41-60 years old and in marital status Education level is elementary level. Are farmers / fishery and have income (per month) 10,001-15,000 2. Factors affecting public opinion, the development of the quality of life of people in accordance with the sufficiency economy philosophy of Sam Ruen Subdistrict Administration Organization Si Samrong District Sukhothai Classified by personal data, it was found that sex, age, marital status, level of education, occupation and income 3. Guidelines for improving the quality of life of the people in accordance with the sufficiency economy philosophy should give opportunities to all citizens. Or all parties have come to share opinions and jointly develop By considering the opinions or needs of the public by self-reliance The initial development of the royal initiative is to solve the immediate problems. For the people to be strong enough to continue living Providing accurate knowledge and information In applying the principles of Sufficiency Economy in life People must understand correctly before taking action. Because of improving the quality of life of people Truly happy These things will require cooperation in the public, private and public sectors. With government officials helping Support and take care of the people closely Important to monitor and evaluate In order to analyze, solve problems Further update.

Keyword: Development quality of life, the philosophy of sufficiency economy, People in Sam Ruen Subdistrict Administration Organization Si Samrong District Sukhothai

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) เป็นการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จะมุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะ 5 ปี โดยยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมเหตุสมผล มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดีซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาสและมีที่ยืนให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ การกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรม และยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทยพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบ

ต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นในเรื่องเศรษฐกิจให้มีรายได้เพียงพอ เพื่อนำมาใช้จ่ายให้เกิดความสะดวกสบายทางด้านวัตถุและการกินดี อยู่ดี เป็นสำคัญ หรือบางคนมองว่า คุณภาพชีวิตเป็นเรื่องของการมีสุขภาพอนามัยที่ดี รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือนประสบปัญหาน้ำท่วม-ภัยแล้ง ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญต่อการทำการเกษตรของประชาชน ซึ่งเกิดจากสาเหตุต่างๆ ดังที่กล่าวมานั้น โดยเฉพาะปัญหาการบริหารจัดการน้ำเป็นหลัก ถึงแม้้องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือนจะมีแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตรแต่ก็เกิดการขาดแคลนน้ำ เพราะประชาชนขาดจิตสำนึกในการใช้ประโยชน์จากน้ำ ใช้ น้ำฟุ่มเฟือย ความต้องการน้ำของประชาชนเพิ่มขึ้นตามจำนวนประชากรจากสภาพปัญหาดังกล่าว ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน การที่จะสนองความต้องการของประชาชนทุกคนนั้นเป็นไปได้ยาก ฉะนั้น้องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน จึงนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อสนองความต้องการของประชาชน และเพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี มีอิสรภาพในการประกอบอาชีพ ทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับตัวเอง และสามารถพึ่งพาตนเองได้ จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัยเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรและประชาชนในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินวิจัย ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและนำเสนอด้วยวิธีพรรณนา โดยศึกษาจากข้อมูลเอกสาร ตำราทางวิชาการ ดำเนินการโดยการสุ่มตัวอย่างจากประชากรเป้าหมาย

เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้โดยมีขั้นตอนและรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ ประชาชนใน 11 หมู่บ้านในเขตตำบลสามเรือน อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย จำนวน 6,386 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 377 คน โดยใช้สูตรTaro Yamane คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติอนุมาน นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยภาคสนาม คือ แบบสอบถามโดยการตอบแบบสอบถามข้อมูลมีลักษณะคำถามปลายปิด (Close-ended question) ซึ่งแบบสอบถามจะประกอบด้วย

- 1) แบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้
- 2) แบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ สัมพันธภาพทางสังคม และสิ่งแวดล้อม
- 3) แบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยหลักการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาและผลักดันเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง และการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้ศึกษาขอหนังสืออนุญาตแจกแบบสอบถามจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอเก็บข้อมูลสอบถามประชากรในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ขั้นที่ 2 จัดเก็บข้อมูลโดยออกทำการแจกแบบแบบสอบถามแก่ประชาชนและกลุ่มตัวอย่าง ในเขตพื้นที่อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ในแต่ละหมู่บ้านตามจำนวนตัวอย่างที่กำหนดไว้แล้วทำการเรียกเก็บทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการทำแบบสอบถาม

ขั้นที่ 3 ทำการรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้กลับมาให้ได้ตามตัวอย่างที่ต้องการ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปข้อมูลออกมาเป็นประเด็นตามสมมุติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

3. การแปรผลข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้ศึกษาได้ขอความอนุเคราะห์จากผู้นำชุมชน จำนวน 11 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน ซึ่งมีประสบการณ์ในการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม

2) นำแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด มอบให้ผู้นำชุมชนแต่ละหมู่บ้าน อธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน และขอรับแบบสอบถามคืน การแปรผลความหมายของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจากการเตรียมความพร้อมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ท โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนนดังนี้ คะแนน 5 หมายถึงผู้ตอบมีความคิดเห็นว่าเป็นมากที่สุด คะแนน 4 หมายถึงผู้ตอบมีความคิดเห็นว่าเป็นมาก คะแนน 3 หมายถึงผู้ตอบมีความคิดเห็นว่าเป็นปานกลาง คะแนน 2 หมายถึงผู้ตอบมีความคิดเห็นว่าเป็นน้อย คะแนน 1 หมายถึงผู้ตอบมีความคิดเห็นว่าเป็นน้อยที่สุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาข้อมูลครั้งนี้ โดยการนำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนแล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ในการหาค่าสถิติซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าอัตราร้อยละ (Percentage)

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

ผลการวิจัย

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 1 : ประเมินความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อมูล	N	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านร่างกาย	400	4.53	0.37	มากที่สุด
2. ด้านจิตใจ	400	4.55	0.38	มากที่สุด
3. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	400	4.65	0.36	มากที่สุด
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	400	4.68	0.34	มากที่สุด
รวม	400	4.60	0.16	มากที่สุด

ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ (ต่อเดือน) พบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างที่แบ่งตามเพศแล้ว ส่วนใหญ่เพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 62.8 รองลงมาคือเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 37.3 (2) กลุ่มตัวอย่างที่แบ่งตามอายุแล้ว พบว่า อายุ 41 - 50 ปี มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.0 และรองลงมาตามลำดับคืออยู่ในช่วงอายุ 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.3 อายุ 60 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 21.0 ช่วงอายุ 51 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.8 และน้อยที่สุดคือช่วงอายุ มากกว่า 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 0.3 กลุ่มตัวอย่างที่แบ่งตามสถานภาพสมรสแล้ว พบว่า สถานภาพในการสมรสมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.5 และรองลงมาตามลำดับ คือ หย่าร้าง/แยกกันอยู่/หม้าย คิดเป็นร้อยละ 16.0 และสถานภาพโสดมีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 11.5 (3) กลุ่มตัวอย่างที่แบ่งตามระดับการศึกษาแล้ว พบว่า ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 33.5 รองลงมาตามลำดับคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 31.0 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นคิดเป็นร้อยละ 18.3 ระดับอนุปริญญา/ปวส.คิดเป็นร้อยละ 9.5 ระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 5.3 ไม่ได้รับการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 1.5 และระดับการศึกษาที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ ระดับสูงกว่าปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 1.0 (4) กลุ่มตัวอย่างที่แบ่งตามอาชีพแล้ว พบว่า อาชีพที่มีจำนวนมากที่สุด คือ อาชีพเกษตรกร/ประมงคิดเป็นร้อยละ 37.3 รองลงมาตามลำดับคือ พนักงานบริษัทเอกชนคิดเป็นร้อยละ 17.8 อาชีพรับจ้างทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 11.3 อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจคิดเป็นร้อยละ 10.3 อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขายอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 8.0 อาชีพแม่บ้านคิดเป็นร้อยละ 9.0 นักเรียน/นิสิต/นักศึกษาคิดเป็นร้อยละ 5.3 และอาชีพมีจำนวนน้อยที่สุดคือ ไม่ได้ทำงานและอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 1.25 (5) กลุ่มตัวอย่างที่แบ่งตามรายได้ต่อเดือน พบว่า รายได้ (ต่อเดือน) ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ รายได้ระหว่าง 10,001 - 15,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 41.5รองลงมาตามลำดับคือ รายได้ระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท และ รายได้ระหว่าง 30,001 บาท ขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 22.8 รายได้ระหว่าง 15,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.0 รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท และ รายได้ระหว่าง 25,001 - 30,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 10.5 และรายได้ที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ 20,001 - 25,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 5.3 จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ (ต่อเดือน) สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-60 ปี และอยู่ในสถานภาพสมรสแล้ว ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกร/ประมง และมีรายได้ (ต่อเดือน) 10,001-15,000

ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ทั้งหมด 4 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมแล้วนั้นอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านบทบาทผู้นำท้องถิ่น รองลงมาคือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม

ของผู้นำและด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านความสำคัญของกิจกรรมสาธารณะต่อชุมชน และด้านคุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ดี

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย มีพบว่า

1. ความคิดเห็นของประชาชนต่อระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง และรองลงมาตามลำดับ คือ ด้านการพัฒนาและผลักดันเศรษฐกิจพอเพียง ด้านหลักการพึ่งพาตนเอง และด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เศรษฐโชค ศรีละพันธ์ (2554) ที่ได้ทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนใน เขตเทศบาลตำบลยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีสภาพปัญหาการกินอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะ บริโภคอาหารสุกๆ ดิบๆ และคนอายุ 35 ปี ขึ้นไปได้รับการตรวจสุขภาพน้อยและไม่สม่ำเสมอ ส่วนใหญ่ต้องการสุขภาพที่ทั้งร่างกายและจิตใจ ควรมีการกำหนดนโยบายเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ส่งเสริมการออกกำลังกาย มีสวนสุขภาพ และจัดการแข่งขันกีฬา ด้านมีบ้านอาศัย มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการและโครงสร้างพื้นฐาน มีไฟฟ้าแสงสว่างให้ความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สิน มีสภาพแวดล้อมที่ดี การอบรมวินัยจราจรและมีการจัดโครงการหน้าบ้านน่ามอง

2. เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแล้วนั้น ก็ได้สะท้อนให้เราเห็นชัดเจนว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้ ถือเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดนัยสำคัญต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะต้องตระหนักและใส่ใจในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมของปัจจัยที่มีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐวดี แพงสวัสดิ์ (2555) ที่ได้ทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชัยพร อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนทุกกลุ่มอายุอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชัยพรมีความพอใจในสุขภาพของตนเอง มีความรู้สึกมั่นใจในตัวเอง สามารถสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ดี ตลอดจนให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมและรู้สึกที่ตนเองมีชีวิตอยู่อย่างปลอดภัย อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ปราศจากมลพิษต่างๆ มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต มีการคมนาคมที่สะดวก มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและสถานที่ออกกำลังกายที่เพียงพอ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง

3. ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย พบว่า ด้านร่างกาย พัฒนากาย เพื่อมุ่งให้ร่างกายมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และความพิการใด ๆ ด้านสิ่งจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งของตน มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึก มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวมมีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม ซื่อสัตย์สุจริต เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ด้านสัมพันธภาพทางสังคม โดยแต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูล เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรงเป็นอิสระ ด้านสิ่งแวดล้อม ใต้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้งการเพิ่มมูลค่าโดยยึดหลักของความยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐยาภรณ์ สร้อยนาค (2553) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร : ศึกษากระบวนการปฏิบัติตามนโยบายด้านการสุขาภิบาลอาหารปี พ.ศ. 2543-2551 ผลการศึกษาพบว่า นโยบายพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการสุขาภิบาลอาหารในระหว่างปี พ.ศ. 2543-2551 นั้น ไม่ได้เป็นนโยบายที่เกิดขึ้นใหม่ และได้รับความสนใจจากผู้บริหารกรุงเทพมหานครมาโดยตลอด เพียงแต่วิธีการดำเนินงาน และจุดเด่นของผู้บริหารในแต่ละยุคสมัยจะแตกต่างกันบ้าง แม้ไม่มีการกำหนดนโยบายเฉพาะเจาะจงแต่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติก็ได้ปฏิบัติตามหลักวิชาการอยู่แล้ว ผู้ประกอบการ และประชาชน ต่างมีความตื่นตัวในเรื่องของการสร้างความปลอดภัยในการบริโภคอาหาร ด้วยกระแสของการบริโภคเพื่อสุขภาพมากขึ้น ประกอบด้วยการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน เน้นการให้ความรู้ทางวิชาการวิทยาศาสตร์และการวางระบบการตรวจสอบ และการเฝ้าระวังปนเปื้อนของอาหาร การสร้างหลักประกัน เพื่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภค การเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมของกว้างขวาง

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นในเรื่องเศรษฐกิจให้มีรายได้เพียงพอ เพื่อนำมาใช้จ่ายให้เกิดความสะดวกสบายทางด้านวัตถุและการกินดี อยู่ดี เป็นสำคัญ หรือบางคนมองว่าคุณภาพชีวิตเป็นเรื่องของการมีสุขภาพอนามัยที่ดี แต่ต่อมาได้มีการรับรู้ร่วมกันในระดับหนึ่งว่าความเป็นอยู่ที่ดีในสังคมหนึ่งๆ ไม่ควรดูมองในแง่เศรษฐกิจหรือสุขภาพเพียงด้านเดียวเท่านั้น แต่มีแง่มุมอื่นที่ควรได้รับการพิจารณาร่วมด้วย เช่น คุณภาพของที่อยู่อาศัย ความพึงพอใจในชีวิต/หน้าที่การงาน สิ่งแวดล้อมการมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางสังคม ตลอดจนความสัมพันธภาพทางสังคมของสมาชิกในสังคมนั้นซึ่งในแต่ละด้านควรมองทั้งในมิติเชิงปริมาณ และมิติเชิงคุณภาพ เช่น ด้านสุขภาพอนามัย ในเชิงปริมาณ ได้แก่ การมีชีวิตที่ยืนยาว การได้รับประทานอาหารเพียงพอ คนสูงอายุมีคุณค่า ในเชิงคุณภาพ ได้แก่การมีชีวิตที่ยืนยาวที่มีความสุข เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องด้านเศรษฐกิจ สามารถนำองค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ไปเป็นข้อมูล จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาองค์กรสงฆ์ไทย กำหนดนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ มาตรการ ในการบริหารจัดการ พัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาส่งเสริมกลุ่มเศรษฐกิจฐานราก ให้เกิดความมั่นคงเข้มแข็งในระยะยาว เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ในส่วนขององค์กรสงฆ์สามารถนำองค์ความรู้ของงานวิจัยไปเป็นข้อมูลและเป็นกรอบในการกำหนดนโยบาย จัดทำแผนยุทธศาสตร์ วางมาตรการ แนวทางดำเนินงาน ตลอดจนกำกับ ควบคุม ติดตาม ประเมินผล ในการอบรมพัฒนาชุมชนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน บนอุดมคติเศรษฐกิจแบบพุทธ ไม่ลุ่มหลงไปตามกระแสแห่งทุนนิยม

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในระดับวิชาการ มหาวิทยาลัยทางพุทธศาสนา ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งถือว่าเป็นสถาบันสร้างองค์ความรู้และผลิตบุคลากรทางด้านพระพุทธศาสนาสามารถนำเอาองค์ความรู้จากงานวิจัย ไปขยายขอบเขตความรู้ให้มีรัศมีกว้างขวางขึ้น โดยนักวิชาการ อาจารย์ ครูผู้สอน สามารถใช้หรือนำข้อมูลเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยต่อยอด ผนวกองค์ความรู้งานวิจัย เข้าสู่บทเรียนกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ในแง่มุมต่างๆ สร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อและเน้นความสำคัญต่อการบริหารจัดการความเป็นอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพุทธ ที่ไม่มุ่งเน้นไปในระบบเงินตราจนเกินไป การสร้างความรู้ความเข้าใจในรูปแบบและวิธีสอนธรรมที่ควบคู่กันระหว่างบทบาทวัดกับชุมชน ให้มีความสมดุลกัน ประชาชน ได้แนวปฏิบัติชัดเจนหรือระเบียบแบบแผนที่เหมาะสมสำหรับตนเองในการจัดการตนเองด้านเศรษฐกิจ ตลอดจนได้องค์ความรู้หรือหลักธรรมทางศาสนาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิต

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ทำให้ค้นพบข้อมูลหรือข้อมูลบางประการสำหรับ นำมาเป็นประเด็นที่จะนำมาเป็นหัวข้อในการวิจัยครั้งต่อไปได้ เช่น

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐยาภรณ์ สร้อยนาถ. (2553). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร : ศึกษากระบวนการปฏิบัติตามนโยบายด้านการสุขาภิบาลอาหารปี พ.ศ. 2543-2551. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณัฐวุฒิ แพงสวัสดิ์. (2555). คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชัยพร อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. **เศรษฐกิจพอเพียง**. ออนไลน์. แหล่งที่มา: http://www.chaipat.or.th/site_content/item/1309-2010-06-03-09-50-07.html, สืบค้นเมื่อ (7 สิงหาคม 2562)
- เศรษฐโชค ศรีละพันธ์. (2554). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนใน เขตเทศบาลตำบลยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สนธยา พลศรี. (2553). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **เอกสารประกอบการระดมความคิดเห็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Likert, Rensis. (1967). **The Method of Constructing and Attitude Scale**. Reading in Attitude Theory and Measurement. P.90-95. Fishbein, Martin, Ed. New York : Wiley & Son.
- Maslow, Abraham M. (1954). **Motivation and Personality**. New York : Harper and Row Publishers.

พนมดงรักศึกษา : พื้นที่หลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม
PHNOM DONG RAK STUDY : THE DIVERSITY OF LANGUAGES AND
CULTURES AREA

พระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทโธ)¹, พระมหาโชติณีพิฐพนธ์ สุทธิจิตโต²,
บุญญติ สาลี³, วิโรจน์ ทองปลิว⁴
Phra Dhammamolee¹, Phramaha Chotnipitphon Sutthajitto²,
Banyatti Sali³, Wirote Thongplew⁴
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻²
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus¹⁻²
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม³
Mahasarakham University³
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์⁴
Surindra Rajabhat University⁴
E-mail: Chotnipitphon@gmail.com

ได้รับบทความ: 12 กุมภาพันธ์ 2563; แก้ไขบทความ: 2 มีนาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2563
Received: February 12, 2020; Revised: March 2, 2020; Accepted: March 30, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหลากหลายทางด้านภาษาและวัฒนธรรมในพื้นที่บริเวณเทือกเขาพนมดงรัก พื้นที่ที่เลือกนำเสนอได้แก่ชุมชนที่ตั้งอยู่ติดกับเทือกเขาพนมดงรักทั้งฝั่งประเทศไทยและกัมพูชา จากการศึกษาพบว่า เขาพนมดงรักเป็นเทือกเขากั้นแดนระหว่างไทยและกัมพูชา ในพื้นที่บริเวณเทือกเขาพนมดงรักนี้มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่หลากหลาย จึงมีความหลากหลายทั้งทางด้านภาษาและวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพากฝั่งประเทศไทยได้แก่กลุ่มชาติพันธุ์เขมร ลาว กูย และกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพากฝั่งกัมพูชาได้แก่ เขมร ลาว และกูย กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ทั้งสองพากฝั่งนี้มีการตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง กลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหมดนี้มีความสัมพันธ์ด้านความเป็นเครือญาติและเป็นเพื่อนบ้านไปมาหาสู่กันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หลังจากที่มีการกำหนดเส้นกันแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมก็มีการปรับเปลี่ยนไป

คำสำคัญ: พนมดงรัก, ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม, กลุ่มชาติพันธุ์, ชายแดนไทย-กัมพูชา

Abstract

The purpose of this article is to study the diversity of language and culture in the area of Phanom Dong Rak mountain range. The selected areas are communities located near the Phanom Dong Rak mountain range, both on the Thai and Cambodian side. This study found that Khao Phanom Dong Rak is a mountain barrier between Thailand and Cambodia. In this area of Phanom Dong Rak mountain range there are many ethnic groups. So there is diversity of language and culture. Ethnic groups live in Thailand include Khmer, Laos, Kui. Ethnic groups live in Cambodia include Khmer, Laos and Kui. The ethnic groups that live on both sides have their own unique settlements, ways of life and culture which are identity of them. All these ethnic groups have relations with kinship and neighbors to each other from the past to the present. After there is the border line between Thailand and Cambodia. Relations between ethnic groups, ways of life and culture have changed.

Keywords: Phnom Dong Rak, Diversity of Languages and Cultures, Ethnic Groups, Thai-Cambodian Border land

บทนำ

อาณาบริเวณเทือกเขาพนมดงรักทอดตัวยาวตั้งแต่ตะวันออกไปทิศตะวันตก มีความยาวประมาณ 320 กิโลเมตร หากนับจากตะวันออกครอบคลุมพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำโขง แขวงจำปาสัก บริเวณประเทศลาวตอนใต้ ทอดยาวไปทางทิศตะวันตกผ่านหลายจังหวัดในภาคฝั่งประเทศไทย ได้แก่ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ และสิ้นสุดที่อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว พนมดงรัก เป็นเทือกเขาที่ไม่เพียงแต่เป็นเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างไทยกับกัมพูชาในปัจจุบันเท่านั้น บทบาทสำคัญของเทือกเขานี้ยังทำหน้าที่เป็นเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างพื้นที่ราบสูงและต่ำ พบหลักฐานด้านโบราณคดีและปราสาทหินที่ตั้งอยู่บนและเชิงเขาพนมดงรักแสดงให้เห็นการปะทะปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในบริเวณนี้ตลอดระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 800 ปี ผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณเทือกเขาพนมดงรักมีความหลากหลายด้านภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีการดำเนินชีวิต กลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวมีปฏิสัมพันธ์ทั้งเผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ไทย ลาว และกัมพูชาได้ถือกำหนดเทอทเขาเป็นส่วนหน่งของเส้นแบ่งเขตรัฐ เมื่อนำแนวคิดด้านภูมิรัฐศาสตร์และภูมิศาสตร์วัฒนธรรมมาอธิบายปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตการปฏิสัมพันธ์สัมพันธ์และความขัดแย้งนี้จะพบความไม่ลงรอยกันระหว่างภูมิศาสตร์ด้านวัฒนธรรมและภูมิศาสตร์รัฐศาสตร์ การพยายามเชื่อมโยงตรึงอำนาจแห่งรัฐทั้งไทย ลาว และกัมพูชาตามความคิดของรัฐชาติทำเกิดนโยบายแห่งรัฐเพื่อพัฒนาอาณาบริเวณชายแดนเพื่อเปลี่ยนชายแดนเป็นพื้นที่สัมพันธ์กันระหว่างรัฐ ซึ่งรัฐเข้าใจว่าผู้คนในพื้นที่เกิดความสัมพันธ์กันตามความต้องการก็ตามแต่การที่รัฐชาติจัดการโดยอาศัยอำนาจเพื่อครอบครองพื้นที่และการสร้างความชอบธรรมในการพยายามกดทับ ปิดบัง และสร้างความทรงจำใหม่ในความเป็นความของรัฐชาติทำให้ผู้คนในพื้นที่พนมดงรักมีความสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ชายแดนยังมีปัญหามากยิ่งขึ้น ทำให้นโยบายชายแดนไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์และแก้ความขัดแย้งได้อย่างยั่งยืน

บทความนี้เขียนขึ้นจากส่วนหน่งของงานวิจัยเรื่อง การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรและนัยในการจัดการบริหารพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ที่ใช้ศึกษาคือ บริเวณด่านช่องจอม ตำบลด่านอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ โดยเลือกกรอบแนวคิดด้านกลุ่มชาติพันธุ์ พื้นที่ทางสังคม และวัฒนธรรม ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวได้ใช้มุมมองเกี่ยวกับชายแดน เน้นผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชายแดน ซึ่งยังไม่ได้พิจารณาถึงพื้นที่ที่มีความสำคัญในการแบ่งเขตแดนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และพื้นที่ปะทะปฏิสัมพันธ์กันของผู้คนทุกกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านยุคสมัยตามลำดับจนถึงปัจจุบัน และในงานวิจัยดังกล่าวนี้เน้นศึกษาความคิดและจินตนาการเกี่ยวกับชายแดนและมุมมองแตกต่างจากรัฐ ซึ่งรัฐได้มองเพียงกายภาพคือ เขตแดน (boundary) เส้นแบ่งเขตแดน (borderline) และ พรมแดน (frontier) เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้รัฐกำหนดนโยบายที่จะรักษาพื้นที่และพัฒนาทางกายภาพมากกว่าที่จะมองสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่ชายแดน ดังจะเห็นชัดในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (พ.ศ. 2531-2533) ได้มีนโยบายเกี่ยวกับเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า และนโยบายนี้ยังคงมีสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน จึงกำหนดกรอบแนวคิดพื้นฐานในการวิจัยดังกล่าวข้างต้น เป็นแนวทางในการศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ชายแดน

ในบทความนี้จึงยกเนื้อหาสาระต่าง ๆ มาเป็นตัวอย่งโดยใช้แนวคิดและมุมมองที่เน้นพื้นที่เป็นหลัก กล่าวคือ ใช้เทอทเขาพนมดงรักที่เป็นพื้นที่ปะทะปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในพื้นที่บริการของเทอทเขานี้เป็นประเด็นหลักในการอธิบายปรากฏการณ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้ได้เห็นพัฒนาการทั้งพื้นที่ และปรากฏการณ์ของผู้คนครอบคลุมทุกยุคสมัยของการเวลา อันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาชายแดนบริเวณเทอทเขาพนมดงรักที่รัฐทั้ง 3 รัฐได้กำหนดเป็นเส้นแบ่งแดนตามธรรมชาติ

พนมดงรัก : พื้นที่และผู้คนยุคปราสาท

การศึกษาสภาพพื้นที่และผู้คนในอดีตในบริเวณเทือกเขาพนมดงรักนี้ พบว่า พนมดงรักเป็นเทือกเขาที่มีความสำคัญที่ผู้คนในอดีตยกฐานะเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และมีการปฏิสัมพันธ์กันของผู้คนในอดีตเป็นอย่างมาก หลักฐานด้านโบราณคดีและปราสาทหินที่ตั้งอยู่บนอาณาบริเวณเทือกเขาพนมดงรักแสดงถึงการปะทะปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในพื้นที่นี้ตลอดระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 800 ปี (สุพจน์ประเสริฐศรี, 2544) และเป็นเทือกเขาที่เป็นเขตแบ่งดินแดนในพื้นที่เอเชียอาคเนย์ในอดีตซึ่งมีชื่อเรียกในภาษาเขมรโบราณที่ปรากฏในจารึกปราสาทหิน (K.660) ว่า วนกัมเวง /*vnam kamven*°” (หุ้งเสียม, 2544) แปลว่า ภูเขากำแพง จารึกนี้มีอายุอยู่ในยุคอาณาจักรเขมรโบราณสมัยเจนละ ซึ่งอาจเป็นเส้นแบ่งเขตแดนโบราณที่อาศัยลักษณะภูมิศาสตร์แบ่งกันเขตแดนระหว่างเจนละบกกับเจนละน้ำ

หลักฐานโบราณคดีที่แสดงให้เห็นว่าพื้นที่บริเวณเทือกเขาพนมดงรักเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ดังจะเห็นภาพเขียนที่ผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี และมีผู้คนอาศัยอยู่ในบริเวณนี้อย่างต่อเนื่องจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะในสมัยที่อาณาจักรเขมรเรืองอำนาจ ได้แก่ อาณาจักรฟูนัน เจนละ และพระนคร ดังจะพบปราสาทซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงถึงวัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่บริเวณนี้ ปราสาทน้อยใหญ่ที่เรียงรายอยู่บนเทือกเขาพนมดงรัก ได้แก่ ปราสาทวัดภู ปราสาทเขาพระวิหาร ปราสาทตาควาย ปราสาทตาเมือน ปราสาทเขาน้อย และปราสาทสต็อกก้อม จารึกที่พบในปราสาทต่าง ๆ บนเทือกเขาเป็นหลักฐานสำคัญของผู้คนที่อาศัยอยู่และการใช้พื้นที่ในบริเวณเทือกเขาพนมดงรักในชุมชนศูนย์รวมในการปะทะปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในอดีต เช่น จารึกปราสาทเขาน้อยปรากฏชื่อเมืองหนึ่งว่า เขยชปุระ ดังความในจารึกตอนหนึ่งว่า

...บรรทัดที่ 4 เขาผู้มีชื่อว่า อิศวรกุมารเป็นราชเสวกของพระเจ้าแผ่นดิน พระนามว่า ศรี...วรรมันพระองค์นั้น...บรรทัดที่ 5 ...เมื่อได้แต่งตั้งเขาให้รักษาเมืองเขยชปุระอีก จากนั้นได้เป็นเจ้าของเมืองเขยชปุระ...บรรทัดที่ 8 ในปี ศกะ ที่ 659 วันขึ้น 8 ค่ำ เดือนไชยชฐะ (เดือน 7) ผู้มีชื่อเสียงที่นี่... ศรีมันทาระ...(จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา(ผู้อ่านและแปล), 2552)

จารึกนี้เป็นจารึกที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทยที่แสดงให้เห็นถึงการอาศัยอยู่ของผู้คนบริเวณเทือกเขาพนมดงรัก นอกจากนี้ยังมีจารึกอีกหลายหลักที่แสดงให้เห็นการใช้บริการพื้นที่และการปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในอดีต เช่น จารึกเสมาวัดกุดแต่ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นจารึกของพระเจ้าภรรมันที่ 2 ได้กล่าวถึงพระนามพระเจ้าอิศานวรรมัน พระบิดาของพระองค์ และหมู่บ้านชื่อคังกระ เมืองชื่ออามยปุระ เขยชฐปุระ ภิมะปุระ และจันทรปุระ นอกจากนี้ถึงการการกินอยู่ของผู้คนในอดีตด้วยว่า “เขาให้ขุดสระงดงามยาวลึกลงน้ำใสรสจืดสนิทน่ากินน่าใช้...” (อ่านเพิ่มเติมในภาควิชาภาษาตะวันออก, คณะโบราณคดี. ภาษา-จารึก ฉบับที่ 11 สารัตถะจากจารึกและวรรณกรรมท้องถิ่น 90 ปี ศาตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ภู นคร, 2552) นอกจากจารึกดังกล่าวแล้วยังมีจารึกที่ปราสาทตาเมือน จารึกปราสาทเขาพระวิหาร จารึกปราสาทสต็อกก้อม และจารึกปราสาทเขารัง ที่

ได้กล่าวถึงพื้นที่ ผู้คน และการปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในอดีต โดยเฉพาะจารึกปราสาทศอกก้อกกรมได้กล่าวถึงรายชื่อพระมหากษัตริย์กัมพูชาในสมัยเมืองพระนครหลายพระองค์ ซึ่งก็เป็นจารึกหนึ่งที่พบอยู่บนเทือกเขาพนมดงรัก

จึงน่าจะสรุปได้ว่า ในสมัยที่มีการสร้างปราสาท เทือกเขาพนมดงรักก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน นอกจากเป็นที่ก่อสร้างปราสาทหลายหลังต่างยุคสมัยกัน ก็ยังมีหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรในศิลาจารึกให้เห็นว่า ผู้คนในอดีตใช้บริการเทือกเขาแห่งนี้เป็นสถานที่ปะทะปฏิสัมพันธ์กัน และเป็นศูนย์รวมใจแห่งผู้คน

พนมดงรัก : พื้นที่และผู้คนยุคสงคราม

พื้นที่บริเวณเทือกเขาพนมดงรักแทบไม่ได้รับผลกระทบอะไรมากนักในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 แม้ว่าไทยและกัมพูชาถูกญี่ปุ่นยึดครองก็ตาม แต่เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง คนเขมรในประเทศกัมพูชาเริ่มก่อตั้งขบวนการอิสระเพื่อกอบกู้เอกราชจากฝรั่งเศส ขบวนการนี้มีศูนย์กลางบัญชาการที่พนมดงรัก พ.ศ. 2496 กัมพูชาได้รับเอกราช และเริ่มพัฒนาประเทศ จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2513 สงครามเวียดนามขยายตัวเข้ามาในกัมพูชา ภูมิภาคติดกับเทือกเขาพนมดงรักถูกแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายอเมริกาโดยมีไทยเวียดนามใต้ ส่วนหนึ่งของประเทศลาว และสาธารณรัฐเขมร อีกฝ่ายเป็นฝ่ายที่อยู่ตรงกันข้ามต่อต้านอเมริกาได้แก่ เวียดนามเหนือ ลาว และรัฐบาลปลดแอกกัมพูชาเป็นพันธมิตรกัน ช่วงปี พ.ศ. 2513-2518 ผู้คนที่อยู่บริเวณเทือกเขาพนมดงรักเริ่มมีความเดือดร้อน มีปรากฏการณ์ใหม่เกิดขึ้นในพื้นที่แห่งนี้ มีการใช้เครื่องบินทิ้งระเบิด สมัยถัดจากปี 2518 เป็นต้นมาจึงถึง พ.ศ. 2522 ในส่วนพากฝั่งของประเทศไทยก็มีกระบวนการต่อต้านคอมมิวนิสต์ โดยผู้แทนราษฎรในจังหวัดสุรินทร์คนหนึ่งเป็นผู้นำ ฝ่ายในประเทศกัมพูชาก็ปกครองโดยเขมรแดง การสงครามในระยะเวลาถึงเกือบ 22 ปี หลังสงครามยุติลงหลังการลงนามในข้อตกลงยุติสงครามในภูมิภาคนี้เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2534 ชาวเขมรและลาวได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยหลายแสนคน ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบศูนย์อพยพและเป็นผู้หลบซ่อนในหมู่บ้านต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณชายแดน ซึ่งในปัจจุบันอาจได้รับสัญชาติไทยแล้ว

พนมดงรักกับการปะทะปฏิสัมพันธ์ในพื้นที่ชายแดน

งานศึกษาประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์เขมร ส่วนใหญ่เน้นศึกษาในกรอบประวัติศาสตร์กัมพูชา ซึ่งเป็นงานที่เน้นศึกษาพื้นที่และความเป็นรัฐกัมพูชา แต่ก็มีงานบางชิ้นที่ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านตำนาน โดยเฉพาะตำนานพุทธทำนายถึงความตอนหนึ่งในหนังสือ “ราชพงษาวดารกรุงกัมพูชา” ว่า “...ดูกรอานนท์เอ๋ย จำเดิมตั้งแต่นั้นต่อไปภายหน้า เกาะโคกหมันนี้ แผ่นดินจะงอกขึ้นใหญ่กว้าง และจะเกิดเป็นนครหนึ่ง...แล้วขนานนามพระนครว่า กรุงกัมพูชาธิบัติ ส่วนนานา

ประเทศจะเรียกว่า เขมรระภาษา...”(พันตรีหลงเรื่องเดชนันต์(ทองดี ธนรัชต์), 2552) ศึกษาประวัติศาสตร์การปะทะปฏิสัมพันธ์ในยุคสมัยต่างๆ เหล่านี้ส่วนใหญ่ได้ข้อมูลและหลักฐานจากศิลาจารึกและเอกสารโบราณในปลายยุคสมัยเมืองพระนคร ปรากฏหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่อยู่ในเขตประเทศไทยปัจจุบัน ได้แก่ สมัยพระบาทชัยวรมันที่ 7 ในจารึกปราสาทพระขรรค์สรุปความได้ว่า “พระเจ้าชัยวรมันได้พระราชทานพระพุทธรูปมหรานาให้เมืองต่าง ๆ ที่อยู่ภายในพระราชอาณาจักร เมืองต่าง ๆ ดังกล่าวน่าจะเป็นเมือง โลกทยปุระ (ลพบุรี) สวรรณปุระ (สุพรรณบุรี) ชยราชบุรี (ราชบุรี) ศรีชัยสิงห์บุรี (เมืองในจังหวัดกาญจนบุรี) ศรีชัยวัชรบุรี (เพชรบุรี) ชื่อเมืองสันนิษฐานจากคณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์สำนักนายกรัฐมนตรี ในหนังสือประชุมศิลาจารึกภาคที่ 4 (2513) ในจารึกวัดศรีชุมได้กล่าวถึงกษัตริย์เมืองพระนครว่า “...ผีฟ้าเจ้าเมืองศรีโสธรปุระยกพระราชธิดาชื่อสุขรมหาเทวีให้เป็นมเหสีของพ่อขุนผาเมือง...” (กรมศิลปากร, 2527) ในสมัยอยุธยาปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาและจุลยุทธการวงศ์ว่า “...ปี พ.ศ. 1893 พระเจ้ารามธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ได้สถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้นและโปรดฯให้พระรามศวรและสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) ไปตีกรุงกัมพูชา (กรมศิลปากร, 2535)

จากข้อมูลต่าง ๆ ที่ยกมากล่าวในที่นี้ก็เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยและกัมพูชา ซึ่งน่าจะหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทยและเขมรด้วย ส่วนใหญ่ข้อมูลที่ปรากฏในพงศาวดารกล่าวถึงการสู้รบกันและเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ด้านราชวงศ์กษัตริย์ผู้ปกครองเมือง ดังในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 1 ในตอนหนึ่งกล่าวถึง ในสมัยที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติในปี พ.ศ. 2325 ขุนนางกัมพูชาได้เขียนใบบอกเข้ามาขออ่อนน้อมและขอพระยายมราช (แบน) ออกไปช่วยราชการกรุงกัมพูชา และในปี 2337 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานอภิเษกให้พระองค์เองเป็น สมเด็จพระนารายณ์รามธิบดี ศรีสุริโยพรรณ บรมสุรินทรา มหจักรพรรดิราชา บรมนารถพิตเรเจ้ากรุงกัมพูชา (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, 2526) นับตั้งแต่อาณาจักรอยุธยาได้โจมตีอาณาจักรเขมรและ ได้เฝ้าพระนครราบเป็นหน้ากลอง ทำให้อาณาจักรเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยาในฐานะดินแดนประเทศราชเป็นเวลาเกือบ 400 ปี ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์เขมรถูกอยู่ภายใต้การควบคุมของจักรวรรดิสยามอย่างเข้มงวด ในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้เกิด สงครามอานามสยามยุทธทำให้กัมพูชาเป็นรัฐอารักขาระหว่างสยามกับญวน ก่อนที่จะตกเป็นของฝรั่งเศสในเวลาต่อมา

ในยุคสมัยที่เกิดการแบ่งดินแดนและรัฐทั้งไทยและกัมพูชาถูกแบ่งเขตแดนชัดเจนมากที่สุดก็คือ สมัยกัมพูชาตกอยู่ภายใต้อาณานิคมฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. 2406 การติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เขมรทั้งสองฝ่ายก็เป็นได้ยากขึ้นเรื่อย ๆ รัฐชาติของทั้ง 2 ฝ่ายก็พยายามสร้างความเป็นชนชาติของรัฐและสร้างควมสำนึกชาติพันธุ์ใหม่ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่ชายแดนมากยิ่งขึ้น แต่กลุ่มชาติพันธุ์เขมรก็ยังคงมีความสำนึกทางชาติพันธุ์ ถึงแม้จะถูกแบ่งแยกเขตการปกครองผ่านยุคสมัย

ต่าง ๆ ก็ตาม สิ่งที่น่าประหลาดเป็นอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์นี้ก็คือ ภาษาและวัฒนธรรมเขมร นอกจากนี้ยัง
ทิ้งร่องรอยแห่งอารยธรรมที่เป็นผลงานของบรรพบุรุษคือ ปราสาท ซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวอ้างไว้ซึ่ง
ความสำนึกทางชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี

แนวคิดการสร้างสำนึกใหม่ น่าจะเกิดขึ้นครั้งแรกใน พ.ศ. 2442 เมื่อครั้งมีการปฏิรูป
การปกครองในมณฑลลาวกาว มีบันทึกไว้ตอนหนึ่งที่กล่าวถึง พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงสรรพสิทธิ
ประสงค์ ได้รับสั่งเจ้าหน้าที่ในมณฑลว่า “แต่นี้สืบไปให้เจ้าหน้าที่แต่ละแผนกทุกหัวเมืองใหญ่่น้อยใน
มณฑลตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อจะมีการสำรวจสำมะโนครัวหรือหากมีราษฎรมาติดต่อที่จะใช้แบบ
พิมพ์ทางราชการ ให้ปฏิบัติใหม่โดยกรอกในช่องสัญชาติว่า “ชาติไทยในบังคับสยาม” ทั้งสิ้น ห้ามมิให้
ลงหรือเขียนในช่องสัญชาติว่า ชาติลาว ชาติเขมร ส่วย ผู้ไท ฯลฯ ดังที่เคยปฏิบัติมาแต่ก่อนเป็นอัน
ขาด...” (เติม สิงห์ขจรจิต มปป.อ้างใน สมคิด, 2551) การที่มีรับสั่งดังนี้ก็เพื่อเป็นการเสริมสร้างความ
สำนึกใหม่ในความเป็นไทยกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในมณฑลลาวกาวซึ่งถูกเปลี่ยนชื่อเป็นมณฑล
ตะวันออกเฉียงเหนือ(อีสาน)ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์เขมรบางส่วนในพื้นที่อีสานตอนใต้เกิดความสำนึกตาม
ไปด้วย

พจนมดรักกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงสำนึกกลุ่มชาติพันธุ์ของรัฐ

คแมร์ ผ่านกระบวนการสร้างความเป็นอื่นกับคำว่า “ขอม กับ เขมร” “*เอ็งเกิดเจียมมนุษย์
คแมร์ แมจก็เฮาหา ขอม นึง เขมร*” คำกล่าวสงสัยของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร แต่เมื่อทบทวนการเรียกชื่อ
คนต่างชาติพันธุ์ของคนไทยอย่างผิวเผินก็เข้าใจได้ด้วยวิธีการใช้ภาษาของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ แต่เมื่อ
พิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้ว ในคำเรียกขอมมีการแฝงไว้ซึ่งนัยที่ต้องการให้ผู้อื่นอยู่ในฐานะต่ำกว่าตน
และเมื่อเอ่ยถึงคำว่า “ขอม” และ “เขมร” แล้ว หลายคนคิดว่าตนเป็นคนไทยก็ต้องกล่าวในใจว่า
คนละพวกกัน ดังความคิดเห็นจากนักวิชาการหลาย ๆ คนต่างพยายามหาความหมายของคำว่า ขอม
และเขมร และอธิบายให้แตกต่างกัน จนกลายเป็นคนละพวกกัน แต่เมื่อสอบถามคนเขมรกลับไม่เคย
รู้จักว่าใครคือขอม รู้จักแต่คำว่า “เขมร” แต่ในเอกสารไทยได้เขียนไว้แม้ในศิลาจารึกวัดศรีชุม ในสมัย
สุโขทัยหลักที่ 2 ก็ยังปรากฏว่า “ขอมสบาดโขลญลำพง” และจิตร ภูมิศักดิ์ ได้ศึกษาค้นคว้าและ
อธิบายความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม โดยนำเสนอเกี่ยวกับลักษณะทางสังคมของชื่อ
ชนชาติ กล่าวโดยรวมก็คือ คำว่า “ขอม” ถูกใช้เรียกคนหลายกลุ่มที่ไม่ได้เจาะจงลงไปว่าเป็นใครที่ไหน
และได้คัดค้านแนวคิดของเซเดส์ ซึ่งท่านได้ตีความคำว่า “กัมโพชราช” ในตำนาน จามเทวีวงศ์ และ
จิตร ได้กล่าวทิ้งท้ายว่า “เราต้องอ่านและตีความศัพท์ของตำนานด้วยความหมายอย่างไทยล้านนายุค
โบราณ” (จิตร ภูมิศักดิ์, 2544)

จะเห็นได้ว่า คำทั้ง 2 คำนี้เป็นคำที่นักวิชาการทั้งหลายได้พยายามตีความกันในแง่มุม
หลากหลาย มีทั้งที่เห็นด้วยและคัดค้านความคิดเห็นที่ทั้งจิตร ภูมิศักดิ์ และเซเดส์ได้นำเสนอ อย่างไรก็ตาม

ตาม เมื่อเอาความคิดเห็นของคนในสมัยปัจจุบันเข้าไปช่วยนิยามคำศัพท์ทางด้านความเชื่อแล้ว โดยเฉพาะในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับ 2542 ได้ให้ความหมายคำว่า ขอม ไว้ว่า “เขมรโบราณ”

แสดงให้เห็นถึงการยอมรับบางส่วนว่า ขอมคือคนเขมร แต่เป็นคนเขมรในยุคโบราณ และความเชื่อของคนไทยโดยเฉพาะในนามของชาติ จะเรียกปราสาทต่าง ๆ ที่อยู่ในไทยและกัมพูชาว่า ปราสาทขอม อักษรที่ไทยเคยใช้ในอดีตว่า อักษรขอม แม้จะมีรูปเขียนเหมือนอักษรเขมรปัจจุบันก็ตาม ไทยก็เรียกว่า อักษรขอมหวัด

ความสับสนในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่ซับซ้อนของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาก็เกิดขึ้น เมื่อมีการแบ่งผลงานของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เกิดขึ้นในอดีตเป็นอีกพวกหนึ่ง ผู้วิจัยพยายามถามว่า “มีคนเขมรกี่คน” คนเขมรในบ้านด่านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ไทยก็ลังเลที่จะตอบว่ามีหรือไม่มี เพราะความสับสนในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ตนเอง ต้องถามใหม่ว่า “คนที่พูดภาษาเขมรมีเยอะหรือเปล่า” จึงได้คำตอบ

การสร้างควมสับสนโดยนักวิชาการที่สังกัดรัฐชาติไทยยังมีเพิ่มเติมมาเรื่อย ๆ จากคำว่า ขอมไม่ใช่คนเขมร ก็เกิดคำใหม่ว่า “เขมรถิ่นไทย” “ไทยเขมร” ความไม่ยอมรับว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมรเดียวกันกับผู้คนในกัมพูชาก็ยิ่งทวีมากขึ้น คำเรียกของคนเขมรที่บ้านด่านเรียกคนเขมรกัมพูชาว่า “พวกเขา” แต่คนเขมรในบ้านด่านเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ลาวและกวยถึงแม้จะเป็นคนละกลุ่มชาติพันธุ์แต่ในบ้านด่านว่า “พวกเรา” การสร้างความเป็นอื่นให้กับกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในกัมพูชาหรือผู้ที่อพยพมาข้ามแดนมาเพื่อค้าขายและตั้งบ้านเรือนอยู่ในหมู่บ้านโอรส์เสม็ด กัมพูชา เป็นการนิยามอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในเชิงลบ ในขณะเดียวกัน เมื่อต้องการผลประโยชน์ในด้านการค้า และการติดต่อประสานงานในพื้นที่ก็บอกกับกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในกัมพูชาว่า “ตนเองเป็นคนเขมร” ซึ่งสร้างควมยอมรับเป็นญาติสนิท

การนิยามคำเรียกกลุ่มชาติพันธุ์เขมรให้แตกต่างจากคำว่า ขอม และคนเขมรนิยามตนเองว่า คนไทย ก็เพื่อเหตุผลในการสร้างคุณค่าบางอย่าง และให้ความหมายในทางลบกับอีกบางสิ่ง ธงชัย วินิจกุล ได้เรียกว่า “การนิยามอัตลักษณ์ในเชิงลบ” (negative identification) (Thongchai, 2001)

เขมรป่าดงก้าวไปสู่ความเป็นคนอีสานได้

กลุ่มชาติพันธุ์เขมรอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้มาตั้งแต่สมัยเมืองพระนคร เมื่อกาลเวลาผ่านพ้น ความเจริญรุ่งเรืองของเมืองพระนคร กรุงสุโขทัยและอยุธยาตียึดครองและทำให้กลุ่มชาติพันธุ์เขมรในเมืองพระนครบางส่วนต้องย้ายเมืองหลวงไปตามลำดับดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในปี พ.ศ. 2257 กลุ่มชาวกวยได้อพยพจากอัสสัมมา มาอาศัยอยู่รวมในพื้นที่ด้านเหนือเขาพนมดงรัก ต่อมาในปี พ.ศ. 2260 ก็มีการตั้ง “เขมรป่าดง” ปรากฏในเอกสารพงศาวดารมณฑลอีสาน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในพื้นที่

กับความเป็นรัฐสยามในอดีต อันจะโยงถึงผู้คนในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาว่า กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้เป็นกลุ่มเดียวกัน ไม่ได้แยกกันเหมือนในปัจจุบัน โดยเฉพาะในสมัยที่มีการไปตีเมืองเสียมราฐ ได้กวาดต้อนมา หนึ่งในจำนวนนั้นเป็นบุตรของเจ้าเมืองเสียมราฐด้วย ชื่อว่า นางตาม มาตไว ต่อมาได้แต่งงานกับนายสุน หลานพระยาสุรินทร์ภักดี ชาวเขมรทราบว่ นางตาม มาตไว เป็นหลานสะใภ้ของเจ้าเมืองก็เลยพากันอพยพมาอยู่เพิ่มมากขึ้น (หม่อมอมรวงศ์วิจิตร อ่างใน อักษราน ขมดี, 2551)

“เขมรป่าดง” จึงเป็นชื่อเรียกผู้คนที่อยู่ในพื้นที่แถบเทือกเขาพนมดงรักตอนเหนือ โดยกลุ่มผู้เดินทางและฝ่ายปกครองจากเมืองอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในหนังสือนิทานโบราณคดี (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ นิทานที่ 17 เรื่อง แม่น้ำโขง, 2487) ตอนหนึ่งว่า “เมื่อฉันไปมณฑลอีสานครั้งหลัง ไปพบ “เขมรป่าดง” อีกจำพวกหนึ่ง สอบสวนได้ความว่า เมืองสุรินทร์ เมืองสังขะ เมืองขุขันธ์ เมืองศรีสะเกษ และอำเภอบระโคนชัย (เดิมชื่อว่าเมืองตะลุง) ในจังหวัดนครราชสีมา บรรดาอยู่ทางฝ่ายใต้ต่อแดนกัมพูชา ชาวเมืองเป็นเขมรป่าดงทั้งนั้น พูดภาษาเขมรและมีการเล่นอย่างโบราณหลายอย่าง เช่นเอาใบไม้มาเป่าเป็นเพลงเข้ากับการขับร้อง ที่เรียกกันว่า “เขมรเป่าใบไม้” เป็นต้น ฉันเคยได้ยินแต่เรียกชื่อมาแต่ก่อน เพิ่งไปเห็นเล่นกันจริงครั้งนั้น...” ความเป็นเขมรป่าดงอยู่ในความเข้าใจและรับรู้ของฝ่ายปกครองและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเรื่อย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2483-2484 กล่าวคือ ในสมัยที่มีปัญหาการแบ่งเขตแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ซึ่งในสมัยนั้นกัมพูชาตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส ทำให้ฝ่ายปกครองรู้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณพนมดงรักนั้นเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมรซึ่งมีอยู่ทั้งที่อยู่ในเขตแดนที่เป็นพื้นที่ประเทศไทยและกัมพูชา

ผลกระทบจากการขีดเส้นแดนในครั้งนั้นที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในด้านการโยกย้ายพลัดถิ่น ผลกระทบจากสงคราม และการดำรงชีพในพื้นที่ที่เกิดปัญหาพิพาท กลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่ถูกขีดเส้นเขตแดนขึ้นกลางระหว่างพื้นที่ที่ติดกัน โดยที่กลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ เคยไปมาหาสู่กันและปฏิสัมพันธ์กันมาโดยตลอด เมื่อมีการขีดเส้นกันกลาง มีรั้วกัน ห้ามเข้าออกไปมาหาสู่กันโดยรัฐชาติทั้ง 2 ฝ่าย วิธีชีวิตจำต้องปรับเปลี่ยน ความคิดความรู้สึกก็เปลี่ยน นโยบายทั้ง 2 รัฐชาติถ่วงถ่วงลงบนชีวิตผู้คนชายแดน

กลุ่มชาติพันธุ์เขมรภายใต้ชาตินิยม คำจากปากของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรทั้ง 2 ฝ่ายในขณะนั้น พูดกันคนละอย่าง ทั้ง ๆ ที่เคยกินข้าวร่วมหม้อกัน เขมรในรัฐชาติไทย บอกว่า “เขมรทาสฝรั่ง” แต่เขมรในกัมพูชาก็ว่า “เขมรทาสไทย” (สัมภาษณ์นายสปี ดิงาม, 2551) การปลุกฝังความเป็นรัฐชาติไทยจากคำว่า “ชาติไทยบังคับสยาม” ถูกบังคับให้คนในพื้นที่ต่าง ๆ ที่อยู่ในขอบชั้นรัฐชาติไทยกรอกลงในสัญชาติ บางครั้งเกิดการตอบโต้ก็มี เช่น เรื่องกบฏผีบุญ หรือผีผู้มีบุญ เกิดขึ้นทั่วไปในอีสานที่เกิดในพื้นที่อีสานใต้ ได้แก่ กบฏกลุ่มบุญจัน ลูกเจ้าเมืองขุขันธ์

การปรับเปลี่ยนชื่อเรียกกลุ่มคนเขมรเป็นคนไทยอีสานใต้ทำให้กลายเป็นอันที่แตกต่างไปจากความเป็นเขมรตามชาติกำเนิด ก็เพื่อกลืนกลายชาติพันธุ์ ห้ามติดต่อกับคนเขมรอีกพวกหนึ่ง โดย

ให้มีเจ้าหน้าที่รัฐได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตำรวจ เป็นผู้คอยสอดส่อง นางเยื่อ(นามสมมติ) (2552) ได้กล่าวว่า “ตอนที่อายุวัยเด็ก สงสารพ่อมาก ต้องขายวัวเดือนละหลายตัวเพื่อเอาเงินให้ ตำรวจ กำนันจะเป็นคนมาบอกทุกเดือนว่า ตำรวจเขารู้นะว่า พ่อติดต่อกับฝ่ายกัมพูชา รักษาคนไข้ แบบผิดกฎหมาย ยาสมุนไพรนั้นมันผิดกฎหมาย รักษาไม่ได้ และรักษาคนเขมรก็มพูชาด้วยแล้วยิ่งผิดมาก ตำรวจจะมาจับแล้วนะ ผมมาเตือนก่อน.. พ่อก็เลยต้องจ่ายเงินให้เขา บางครั้งพ่อไม่มีเงิน ต้องหนีระหกระเหินไปอยู่กับคนเขมรที่เป็นญาติอยู่อำเภอสำโรง จังหวัดอุดรธานี อีกฟากโน้น หลายเดือน จนเรื่องเงียบ ก็กลับมา ฉันจำได้ตลอดกับคน ๆ นี้ ...”

บทบาทนโยบายชาตินิยมเข้ากลืนกลายความเป็นชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่ชายแดนเป็นไทยมาก จนกระทั่งคำว่า “คนอีสานใต้” ก็ถูกนำมาใช้กับคนเขมรในพื้นที่จังหวัดอีสานชายแดนติดประเทศกัมพูชา คำว่า “คนเขมร” คนในพื้นที่ไม่กล้าเอ่ยคำตอบคำถามว่า “เป็นใคร มาจากไหน” กลับตอบแทนด้วยคำว่า “ผมและฉันเป็นคนอีสานใต้”

กลุ่มชาติพันธุ์เขมรกับสงคราม คอมมิวนิสต์ และการเมืองเรื่องคนชายขอบ

หลังจากหมดสิ้นสงครามอินโดจีนแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่ชายแดน คาดกันว่าจะอยู่ปกติสุข แต่ไม่เป็นเช่นนั้น เริ่มต้นในปี 2502 เจ้าบรมวงศ์เธอ กษัตริย์แห่งกัมพูชาได้ยื่นฟ้องศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ณ กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2502 ว่าประเทศไทย ลุกล้ำอธิปไตยกัมพูชาและขอให้ศาลมีคำสั่ง

1. ราชอาณาจักรไทย มีพันธะที่จะต้องถอนหน่วยทหารที่ได้ส่งไปตั้งประจำ ณ บริเวณสิ่งหักพังของปราสาทเขาพระวิหาร ตั้งแต่ ค.ศ.1954

2. อำนาจอธิปไตยแห่งดินแดนเหนือปราสาทพระวิหารเป็นของราชอาณาจักรกัมพูชา

การไต่สวนพิจารณาคดีเป็นไปอย่างต่อเนื่องยาวนานถึง 3 ปี มีการนัดพิจารณาสืบพยานทั้งหมด 63 ครั้ง จนในที่สุด ศาลโลกก็ตัดสินให้กัมพูชาเป็นฝ่ายชนะคดีด้วยคะแนน 9 ต่อ 3 เสียงเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2505 ยังผลให้ประเทศไทยต้องยินยอมทำตามข้อเรียกร้องทั้ง 2 ข้อของกัมพูชา (<http://th.wikipedia.org/wiki>) ในปีที่ตัดสินคดีเรื่องนี้ตรงกับปีที่ชุมชนบ้านด่าน และกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่ช่องจอมต้องถูกปลัดกีวี่ คนเก่ง และผู้ใหญ่สปี ดิงาม เกณฑ์ให้ย้ายที่ตั้งหมู่บ้านจากเดิมเป็นชุมชนบ้านด่านในปัจจุบัน และเมื่อเสร็จสิ้นไทยก็ปิดพรมแดนโดยสิ้นเชิง ผู้คนก็ไม่สามารถเข้าออกประเทศแบบทางการได้

“วันเสียงปืนแตก” ตรงกับวันที่ 7 สิงหาคม 2508 ถือเป็นวันที่มีความสำคัญในฐานะวันที่เกิดการปะทะกันด้วยกำลังอาวุธระหว่างพลพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) กับเจ้าหน้าที่ตำรวจของรัฐเป็นครั้งแรกที่บ้านนาบัว ต.เรณู อ.นาแก จ.นครพนม ถึงแม้พื้นที่จะอยู่ไกลจากชายแดนไทย-กัมพูชา แต่ในกัมพูชาก็มีการปราบปรามคอมมิวนิสต์ในระยะเวลาดังกล่าวใกล้เคียงกัน ในช่วงปลายปี

พ.ศ. 2497 ขบวนการคอมมิวนิสต์ที่ยังอาศัยอยู่ในกัมพูชาได้จัดตั้งพรรคการเมืองถูกกฎหมาย โดยใช้ชื่อพรรคว่า “กรมประชาชน” (Krom Pracheachon) หรือ “กลุ่มประชาชน” เพื่อลงเลือกตั้งสภาในปี พ.ศ. 2498 ซึ่งผลปรากฏว่า พรรคประชาชนได้รับคะแนนเสียงจากการเลือกตั้งครั้งนั้นเพียงร้อยละ 3.5 เท่านั้น ไม่เพียงพอที่จะเข้าไปเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติได้ ส่วนพรรคที่ได้รับคะแนนเสียงสูงสุดคือ พรรคสังคมนิยม (Sangkum Reastr Niyum) หรือ “กลุ่มสังคมนิยม” ของเจ้าสีหนุ

หลังจากการเลือกตั้งเสร็จสิ้นลง สมาชิกของพรรคประชาชนก็โดนกลุ่มของเจ้าสีหนุกดัดตนและตามจับกุมจนต้องหลบหนีไปอยู่ใต้ดิน เช่นเดียวกับพรรคประชาธิปไตยที่โดนเจ้าสีหนุกดัดตนจนต้องสลายตัวไปก่อนหน้านี้ เนื่องจากพระองค์กล่าวหาว่าพรรคเป็นอันตรายต่อนโยบายของพระองค์ การหลบหนีของพรรคประชาชนในครั้งนั้น ส่งผลให้พรรคไม่ได้ลงเลือกตั้งครั้งต่อมา ในปี พ.ศ. 2505 ในช่วงนี้เอง ที่เจ้าสีหนุเริ่มเรียกกลุ่มฝ่ายซ้ายที่แฝงอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ ด้วยชื่อว่า “เขมรแดง” โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนไทยจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดสุรินทร์ ดังนั้นการแก้ไขและป้องกันการปราบปรามคอมมิวนิสต์ในปีนั้นจึงเกิดขึ้น นอกจากมีการย้ายรวมหมู่บ้านแล้ว ยังต้องหนีลูกปืนที่เกิดจากการปะทะระหว่างฝ่ายคอมมิวนิสต์กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายกัมพูชาและไทย เมื่อเหตุการณ์สงบในปี 2509 ก็กลับมาอยู่หมู่บ้านเหมือนเดิม

“กระบวนกรคอมมิวนิสต์ยังไม่จบเพียงแค่นั้น ในราวปี พ.ศ. 2514-16 ก็ได้ข่าวเรื่องคอมมิวนิสต์อีกครั้ง ชาวบ้านก็พากันกลัว นอนไม่หลับ นอกจากนี้ยังมีการปล้นสดมภ์ทรัพย์สินและอาหารชาวบ้านอยู่เนือง ๆ แต่ชาวบ้านก็ต้องอยู่ไม่รู้อะไรจะไปไหนก็ช่วยกันไป ถ้าเขามาปล้นก็ให้เขา ไม่ขัดขืน เพราะก่อนปล้นเขาจะส่งข่าวมาก่อนว่าอยากได้อะไร เอาจำนวนเท่าไร พวกเราก็จะเตรียมไว้ให้เขา” (สัมภาษณ์ 15 พฤศจิกายน 2551. นายสปี ดิงาม)

ราวปี พ.ศ. 2521-2522 เกิดการต่อสู้อย่างหนักในประเทศกัมพูชาปัญหาภัยคอมมิวนิสต์ การยิงปืนใหญ่เข้ามาตกในเขตไทยเป็นประจำทุกวัน โดยเฉพาะในช่วงเย็น และมีลูกปืนใหญ่ตกในโรงเรียนบ้านด่านเป็นเหตุให้นักเรียนตาย 4 คน และชาวบ้านตาย 2 คน ทำให้นักเรียนไม่กล้าไปเรียนและครูไม่กล้ามาสอนเป็นเหตุให้ต้องย้ายโรงเรียนมาสร้างในที่ปัจจุบัน การอพยพย้ายชุมชนให้อื่นและกลับไปบ้านเดิม ญาติ และคนรู้จักมักคุ้นกัน

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านด่าน ได้กล่าวว่า “ในช่วงนี้ผมก็ต้องเข้าไปที่บ้านอยู่ที่อำเภอปราสาท แล้วขับรถไป-กลับ ลูกและเมียก็พาไปอยู่ด้วย ไม่มีใครไปเรียนเลย แต่ผมก็ต้องมาทำงานและดูแลโรงเรียน ประมาณเกือบ 2 ปี เหตุการณ์จึงสงบ ชาวบ้านก็มาอยู่ในหมู่บ้านเป็นปกติ ไม่มีใครย้ายหนีออกไปเลย เพราะหลายคนก็รักที่นี่ โดยเฉพาะผมเป็นพ่อเป็นคนลาว อพยพมาอยู่นานแล้ว ตั้งแต่ราวปี 2504 โนนแหละ จึงคิดว่า เหมือนเป็นบ้านเกิดของตนเอง” (สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2552)

จากคำบอกเล่าของชาวบ้านด้านว่า ปัญหาความหวาดกลัวคอมมิวนิสต์ของประชาชนใน บ้านด้านและหมู่บ้านในบริเวณแนวชายแดน เพราะกิตติศัพท์ที่ได้ยินกันมาว่า ถ้าพวกเขมรจับใครได้ก็ จะจับตัดคอ และเมื่อเข้าถึงบ้านใดก็จะเผาบ้านเรือน วัด หรือโรงเรียน ก็จะเผาให้เกลี้ยง พวก คอมมิวนิสต์ไม่สามารถเห็นตัวได้ในตอนกลางวันแต่จะปรากฏตัวขึ้นในตอนกลางคืน แม้แต่ตำรวจ ตระเวนชายแดนก็ถูกบุกตีจนค่ายแตก ทำให้ประชาชนกลัวเพราะพวกคอมมิวนิสต์นั้นโหดมาก และ ไม่สามารถเห็นได้ในเวลากลางวันคอมมิวนิสต์จะปรากฏตัวในตอนกลางคืน อำเภอกาบเชิงในขณะนั้น ได้ถูกยกระดับจากตำบลเป็นกิ่งอำเภอ บ้านด้านในขณะนั้นได้จัดให้เป็นหมู่บ้านป้องกันตนเอง (อพป.) โดยการส่งเจ้าหน้าที่มาฝึกอาวุธเพื่อให้ประชาชนทั้งหญิงและชายในชุมชนสามารถป้องกันตนเองได้ และได้มีการแจกจ่ายอาวุธปืนให้คณะกรรมการหมู่บ้าน เช่น ปืนลูกซองยาว ปืน ปลย. 88 ปืนคาบิล เป็นต้น

จากคำว่า คอมมิวนิสต์ ถูกเรียกรวมกับคำว่า เขมรที่อยู่อีกฟากของเส้นพรมแดน ทำให้ เขมรในชุมชนบ้านด้านคิดแบบเหมารวมว่า คนเขมรนั้นแหละคือคอมมิวนิสต์ ทั้ง ๆ ที่ไม่เข้าใจในเรื่อง คอมมิวนิสต์ว่าเป็นอย่างไร บางคนก็เล่าบอกว่า ผูกผ้าพันคอสีแดง บ้างก็ว่า ชอบใส่หมวกถือปืน บ้างก็ ว่า ชอบเดินในเวลากลางคืน ทั้งหมดล้วนเป็นเสียงที่เกิดจากการจินตนาการของคำว่า คอมมิวนิสต์ การใช้วาทกรรมเรื่องคอมมิวนิสต์อันตรายในกระบวนการป้องกันของรัฐบาลผ่านเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้ ชาวบ้านสร้างภาพแทนความเป็นคอมมิวนิสต์และสร้างความเป็นอื่นให้กับกลุ่มชาติพันธุ์เขมรด้วยกัน ถึงแม้จะมีแผ่นดินติดกัน แต่มีเส้นแบ่งแดนมากันเท่านั้นเอง

ผลจากสงครามกลางประเทศกัมพูชา กระบวนการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยเขมรแดง และการปราบปรามคอมมิวนิสต์ ทั้งในไทยและกัมพูชามีผลกระทบต่อกลุ่มชาติพันธุ์ในชายแดน เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในกัมพูชาในปี พ.ศ. 2504 สมเด็จจันโรตม สีหนุ ได้ประกาศกลางที่ประชุม สันนิบาตสมัชชาแห่งชาติ กรุงพนมเปญ (ประแดงมหาบุญเรื่อง คัมขมาย, 2543 : 4) โดยเข้ากับทุก ประเทศทั้งที่เป็นคอมมิวนิสต์และประชาธิปไตย ในขณะที่ไทยต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ทุกรูปแบบ

การเมืองกัมพูชาในยุคต่าง ๆ ล้วนทำให้เกิดผลกระทบต่อกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดน โดยเฉพาะนโยบายการเมืองเรื่องการโยกย้ายเปลี่ยนถิ่นฐานผู้คนจากเมืองสู่ชนบท ชนบทสู่เมือง ซึ่ง เกิดขึ้นในเดือนเมษายน 2518 เพื่อให้ประกอบอาชีพตามที่ตนเองวาดหวังไว้ ได้แก่ ชุดสระ ขนเดิน ทำถนน โดยแบ่งเป็นกลุ่มตามอายุ เพศ และสถานภาพ แยกออกจากกัน หากหญิงใดมีลูกอ่อนก็จะถูก แยกออกจากลูก หากเจ็บป่วยก็จะปล่อยให้ตาย หรือไม่ก็ฆ่าทิ้งเสีย (สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัยในประเทศที่ 3 อ่างใน ประแดงมหาบุญเรื่อง คัมขมาย, 2543)

“ไม่รู้คนที่อยู่ในหมู่บ้านเดิมหายไปไหนหมด สงสัยตายหมด หรือไม่ก็ย้ายไปอยู่ที่อื่น เพราะว่า หลังจากกลับมาอยู่หมู่บ้านด้านหลังเหตุการณ์สงบแล้ว ก็ไม่ได้ข้ามไปเลย แม้จะมีโอกาสหาของป่าบ้าง ก็ไม่เห็นคนเลย จนกระทั่งเปิดพรมแดนในราวปี 2526 จึง

เห็นคนเขมรเข้ามาซื้อของในตลาดที่ด่าน แต่ก็ไม่ใช่คนกลุ่มเดิมแล้ว ภาษาที่พูด
แตกต่างจากเดิม ฟังแทบไม่ออก”

คำให้การของนางเฮง แสงเพชร ผู้ให้สัมภาษณ์เหตุการณ์หลบหนีลู่กระเบิดสมัยเขมรแดง
และการขายของในตลาดมืดจุดผ่อนปรนที่มีได้เพราะการเปิดพรมแดนครั้งแรกในรอบสิบปี (สัมภาษณ์
, 5 ตุลาคม 2551)

พนมดงรักกับวัฒนธรรมผู้คนในอาณาบริเวณชายแดน

ผู้คนในอาณาบริเวณชายแดน (border land) มีลักษณะเฉพาะและพิเศษที่แตกต่างจาก
ความเป็นพื้นที่อื่น ๆ ในทั่วไป ซึ่งรัฐมักจัดเป็นพื้นที่เพื่อการควบคุม (regulation) ในรูปแบบต่าง ๆ
เพื่อควบคุมและกำกับการเคลื่อนไหวผู้คนและการข้ามแดนผ่านช่องทางแดนในพื้นที่พรมแดน โดย
ผ่านการใช้กฎหมาย กติกา ระเบียบ และกฎเกณฑ์ที่แต่ละรัฐชาติได้กำหนด นอกจากนี้ พื้นที่ชายแดน
ยังเป็นหน้าด่านที่ต้องเผชิญกับแรงกดดันนโยบายจากอีกรัฐหนึ่งไปสู่รัฐหนึ่งเพื่อการรักษาไว้ซึ่งอำนาจ
และและความมั่นคง ในขณะที่เดียวกันพื้นที่ชายแดนยังมีความสลับซับซ้อนและหลากหลายทางด้าน
วัฒนธรรมที่แสดงลักษณะเฉพาะทั้งสอดคล้อง กลมกลืน และโต้แย้งกระบวนการที่รัฐชาติได้กำหนด
ควบคุมหลอมรวมความเป็นอันเดียวกัน

วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่ชายแดนก่อนการสร้างเป็นรัฐชาติก่อนสงครามโลก
ครั้งที่ 2 นั้น พื้นที่ทางวัฒนธรรมเขมรปรากฏอยู่ในพื้นที่บริเวณเทือกเขาพนมดงรักทั้งสองฟากฝั่ง ใน
สมัยสงครามเย็นและปัญหาการเมืองได้เข้ามาดบังและลบเลือนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เขมรหายไป
ระยะหนึ่ง กระแสชาตินิยมที่รัฐชาติไทยได้ปลูกกับคนในดินแดนนับแต่การเริ่มสร้างเอกสาร
ประวัติศาสตร์ในแบบเรียนตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นต้นมา โดยยกเอาศิลาจารึกวัดศรีชุมเป็นข้ออ้างว่า ได้
ขับไล่ขอมสพาดโหลออกจากพื้นที่ได้ ต่อมาก็สร้างความต่อเนื่องของกรุงอยุธยาเชื่อมต่อกับกรุง
สุโขทัย และได้อ้างสิทธิในการครอบครองเหนือดินแดนพื้นที่พนมดงรักทั้งหมด เมื่อฝรั่งเศสทวงคืน
พื้นที่ที่ไทยเคยยึดครองก็เกิดการสร้างความไม่พอใจกับความเป็นอาณานิคม กล่าวในทางลบว่า ไทย
เสียดินแดนให้กับเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส และสิ่งที่เห็นความเป็นชาตินิยมแห่งรัฐชาติไทยมากที่สุดก็คือ
การแก้คดีเขาพระวิหาร ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เกิดการพิมพ์หนังสือเล่ม “ไทยสถาปนากษัตริย์
เขมร” พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 4 (สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, พระนคร : ณะการพิมพ์, 2505)
เพื่อแสดงความเป็นผู้อยู่เหนือประเทศกัมพูชา การแสดงออกของไทยในเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิด
เรื่องจินตภาพจักรพรรดินิยม (Alexandra Denes, 2006) โดยคิดว่าเขมรเป็นส่วนหนึ่งของไทย

จากข้อมูลที่ยกมากล่าวในเบื้องต้นนี้ เป็นการเกริ่นนำเพื่อสะท้อนให้เห็นสภาพวัฒนธรรม
ผู้คนโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่ชายแดนบริเวณพื้นที่ผ่านแดนช่องจอม-โอรส์เสม็ด

ผลกระทบจากการสงครามทำให้วัฒนธรรมผู้คนในพื้นที่ที่มีการอ้างไว้และปรับเปลี่ยนไป โดยแบ่งออกเป็นหัวข้อตามช่วงเวลาแห่งการสงครามต่าง ๆ

พนมดงรักกับวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายในพื้นที่ชายแดนยุคกระแส

โลกาภิวัตน์

ชายแดนไทย-กัมพูชาในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งผ่านการเปลี่ยนผ่านปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้คนในชุมชนชายแดนได้สัมผัสความทรงจำมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ความสำนึกกลุ่มชาติพันธุ์รัฐชาติปรับเปลี่ยนและผลักดันสู่ความเป็นชายขอบและความเป็นอื่นให้กับผู้คนที่อาศัยอยู่ในเขตแดนไทยและกัมพูชา ผู้คนในชุมชนบ้านด่านยังคงอาศัยอยู่ที่เดิมภายใต้การเข้าควบคุมของอำนาจรัฐไทย แต่กลุ่มชาติพันธุ์เขมรในชุมชนโอรเสม็ดและสำโรงถูกโยกย้ายถิ่นฐานด้วยนโยบายการเปลี่ยนผู้คนของการเมืองสมัยเขมรแดง ผู้คนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านจัดตั้งใหม่ชื่อว่า โอรเสม็ด ต่างย้ายถิ่นฐานมาโดยการควบคุมจากอำนาจรัฐกัมพูชา และมีอีกหลายคนโยกย้ายถิ่นฐานมาอยู่อาศัยร่วมด้วยเพื่อประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้างในคาสโน ซับมอเตอร์ไซค์รับจ้าง และแม้ประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมายอย่างการค้าบริการประเวณี หากถามว่า ความสำนึกทางชาติพันธุ์ระหว่างผู้คนในชุมชนบ้านด่านกับชุมชนโอรเสม็ดยังเหมือนเดิมหรือไม่ คำตอบที่ได้อาจมีความหลากหลายแล้วแต่บริบทที่อาศัยผลประโยชน์ที่มีความเคลื่อนไหวในพื้นที่ชายแดน การดิ้นรนปรับตัวเพื่อการอยู่รอดในบริบทพื้นที่ชายแดนของแต่ชุมชนก็ย่อมมีมากขึ้นปานใด การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมเพราะความเป็นพื้นที่ชายแดนที่ก้าวมาสู่ยุคโลกาภิวัตน์ก็มีมากขึ้นปานนั้น พัฒนาการทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนทั้งสองฟากฝั่งไม่พร้อมกัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสำเนียงภาษาและวัฒนธรรม อีกทั้งการถูกแบ่งแยกดินแดนโดยอำนาจรัฐด้วย ยิ่งให้มองเห็นความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เขมรทั้งสองฟากฝั่งได้ชัด แต่อย่างไรก็ตาม ความสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์เขมรก็ไม่ได้แตกต่างกัน ถ้าหากตอบคำถามในบริบทที่เป็นวัฒนธรรมที่ไม่ได้ถูกกดทับด้วยอำนาจรัฐ

ยศ สันตสมบัติ (2544) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ว่า อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นลักษณะของกลุ่มที่พูดภาษาเดียวกัน ซึ่งเป็นหน่วยงานสังคมการเมืองและระบบเครือญาติเดียวกัน โดยผ่านประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ชาติเดียวกัน และมีแบบแผนทางด้านวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน ด้วยเหตุนี้หากจะบรรยายประวัติศาสตร์ความเป็นมาของภาษา ก็ย่อมหมายความว่าเรากำลังบรรยายประวัติศาสตร์ของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง หรือหลายกลุ่มซึ่งพูดภาษานั้น ดังนั้น คำว่า อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ จึงหมายถึง ลักษณะที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกันของชนเผ่า หรือชนชาติ เช่น กลุ่มคนที่พูดภาษาเดียวกัน นุ่งห่มเสื้อผ้าเหมือนกัน ทำอาหารอย่างเดียวกัน ตลอดจนมีความเชื่อทางศาสนาเดียวกัน เป็นต้น แต่ขณะเดียวกันคำเตือนในเรื่องให้ระมัดระวังการใช้ภาษามาใช้กับกลุ่มชาติพันธุ์โดย เอ็ดมันด์ ลีช (อ้างใน ยศ สันตสมบัติ, 2544)

ซึ่งได้กล่าวว่า การนำเอาภาษากับกลุ่มชาติพันธุ์ไปเปรียบเทียบกัน หรือการนำเอาข้อมูลทางด้านภาษาศาสตร์ไปใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ต้องแยกแยะอย่างระมัดระวัง เพราะกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งอาจพูดได้หลายภาษา ดังนั้น กลุ่มคนสองกลุ่มที่พูดภาษาเดียวกัน จึงมิได้หมายความว่า คนสองกลุ่มนี้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันเสมอไป

จากแนวคิดของของเอดมันด์ ลีช ทำให้สังเกตเห็นว่า ถ้าหากการใช้ภาษามาศึกษาความเป็นลักษณะร่วมทางกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันกับกลุ่มชาติพันธุ์เขมรทั้งสองฟากฝั่ง ก็น่าจะมีปัญหาเช่นเดียวกัน เพราะคนทั้งสองกลุ่มเรียกตนเองว่า “เขมร” และมีความสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์เขมรเช่นเดียวกัน จึงน่าจะอาศัยแนวคิดใหม่ที่ว่า กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง อาจมีการเปลี่ยนแปลงภาษาที่ตนใช้ตลอดเวลา แต่ในทางตรงกันข้าม ภาษาที่กลุ่มชาติพันธุ์อีกกลุ่มหนึ่ง อาจมีความคงทนข้ามกาลเวลาอันยาวนานก็เป็นได้เช่นเดียวกัน แนวคิดนี้ น่าจะใช้ได้กับกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่ชายแดนช่องจอมสองชุมชนทั้งสองฟากฝั่ง “ฟังไม่ค่อยออก ได้เป็นบางคำ สำเนียงแปร่ง ๆ เหมือนพูดภาษาเขมรไม่ชัด” คำพูดจากผู้คนกลุ่มชาติพันธุ์เขมรต่างแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะทางภาษาที่ตนคุ้นชินในชีวิตประจำวัน ดูเหมือนจะสร้างความแตกต่างด้านความเป็นชาติพันธุ์ แต่ก็ยังเป็นเพียงสำเนียงและคำบางคำที่เกิดขึ้นใหม่ตามการยอมรับเอาวัฒนธรรมทางภาษาของบริบทชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ และการกำหนดควบคุมโดยอำนาจรัฐผ่านภาษาของผู้คนที่อาศัยอยู่ในขอบเขตดินแดนนั้น ๆ

แต่เมื่อก้าวข้ามสำเนียงไปสู่ประโยคถ้อยคำ เช่น คำกล่าวคนเฒ่าแก่ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรสุรินทร์ว่า “เมืองกอกระลุม พนมปิฎระเสี่ย สบายริกเรียยอังกอร์เวียด” เมื่อสวนความถามผู้คนในชุมชนโอรเสม็ดและให้พูดให้ฟัง พวกเขา ก็พูดว่า “บางกอกระลุม พนมปิฎระเสี่ย สบายริกเรียยอังกอร์เวียด” เมื่อแปลความแล้วมีความหมายเหมือนกัน คือ (เมื่อ) “บางกอกลุ่มไป พนมเป็ญก็สลาย สุขสบายนครวัด” เมื่อได้ฟังคำกล่าวทั้งสองประโยคนี้แล้ว ก็สะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์นี้มีความร่วมกันทางด้านวัฒนธรรมตั้งแต่อดีต เพียงอำนาจรัฐชาติมาบังคับไม่ให้สืบทอดกันได้เพียงชั่วขณะเท่านั้นเอง

เมื่อหันกลับมามองผู้คนที่เป็นผู้แทนกลุ่มวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนโดยเฉพาะในชุมชนหมู่บ้านด้าน จะพบเห็นความหลากหลายที่เกิดจากการเลื่อนไหลของผู้คน สินค้าและวัฒนธรรม จึงทำให้กลายเป็นพื้นที่แห่งการต่อสู้แย่งชิงความหมายและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเด็นที่น่าสนใจตรงนี้ก็ คือ รูปแบบของกระบวนการโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันแตกต่างออกไปจากอดีตในแง่ที่ว่า กระบวนการโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันมิได้ครอบงำหรือทุบทำลาย แต่กลับดูดซับเอาองค์ประกอบทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ในพื้นที่มาผนวกรวมเข้าไว้ (ยศ สันตสมบัติ, 2551) การเลื่อนไหลมาสู่พื้นที่ชายแดนของผู้คนที่หลากหลาย ทำให้ชุมชนบ้านด่านประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ไทย ลาว กูย และเขมรซึ่งเป็นคนในพื้นที่เดิม การผนวกรวมวัฒนธรรมที่หลากหลายเป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์รูปแบบใหม่นี้ ผู้คนปรับตัวทางด้านวัฒนธรรม ถึงแม้จะมีการแย่งชิงในการให้

ความหมายและการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ก็ตาม แต่การผนวกรวมของผู้คนก็เกิดขึ้น การนิยามความหมายและอัตลักษณ์บางอย่างถูกลบเลือนลักษณะเฉพาะไป สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างไม่รังเกียจเด็ดฉันท ปราบฏุกการณในชุมชนสะท้อนให้เห็นการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างเขมรกับกวย เขมรกับลาว เขมรกับไทย และจีน การเลือนไหลของผู้คนเข้ามาสู่พื้นที่ชายแดนเริ่มมีขึ้นตั้งแต่รัฐได้ใช้อำนาจในการควบคุมจัดพื้นที่ในชายแดน เมื่อผู้คนมีความหลากหลายวัฒนธรรมก็หลากหลายเช่นเดียวกัน

การช่วงชิงพื้นที่วัฒนธรรมด้านศาสนาก็เกิดขึ้นเมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเพิ่มมากขึ้น และมีการแยกชุมชนบ้านด่านออกเป็นหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 14 กลุ่มชาติพันธุ์เขมรมีวัดอยู่ในหมู่ด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ลาวก็เริ่มคิดสร้างวัดขึ้นใหม่ให้อยู่ในหมู่บ้านตนเอง หมู่บ้านด่านจึงมีวัดมหานิกาย 2 แห่ง การให้ความหมายที่แสดงถึงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เริ่มชัดเจนเมื่อเรียกว่า “วัดเขมร” และ “วัดลาว” การเรียกชื่อหมู่บ้านที่แตกต่างจากเดิมก็สะท้อนให้เห็นถึงการช่วงชิงความหมายเช่นเดียวกัน แต่เดิมก่อนแยกหมู่ เรียกว่า บ้านด่าน หมู่ที่ 1 เมื่อแยกเป็นหมู่ที่ 14 ก็เพิ่มคำให้แสดงความแตกต่างว่า บ้านด่านพัฒนา หมู่ที่ 14 และแยกอีกหมู่หนึ่ง ก็เรียกว่า บ้านหนองกระพุ่ม หมู่ 18 ที่ตั้งของหมู่บ้านตั้งอยู่ในชุมชนเดียวกันมีเพียงถนนตัดลัดซอยขึ้นเท่านั้นเอง ความหลากหลายทางด้านประเพณีปฏิบัติในชีวิตประจำวันก็เช่นเดียวกัน ถึงแม้บางอย่างถูกลอมรวมเข้าด้วยกัน แต่บางอย่างก็แสดงให้เห็นว่าเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ เช่น บุญบั้งไฟ เป็นประเพณีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว แต่เมื่อทำก็ร่วมกันทำทั้งหมด แชนโฆนตา ประเพณีปฏิบัติของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรและกวย ลาวก็มาร่วมด้วย

ในบริบทตามปรากฏการณ์อย่างนี้จึงไม่สามารถมองวัฒนธรรมให้ยึดโยงติดอยู่กับพื้นที่อย่างตายตัว วัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์มีลักษณะไม่ถูกจำกัดอยู่เฉพาะในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เราไม่สามารถบอกได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเท่านั้นที่แชนโฆนตา กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเท่านั้นที่เล่นประเพณีบุญบั้งไฟ และไม่สามารถพูดได้ว่า คนลาวเท่านั้นที่กินข้าวเหนียวไก่ย่างส้มตำ แม้อาหารการกินก็ถูกลอมรวมเข้าเป็นอันเดียวอันหนึ่ง แม้จะมองว่าเป็นลักษณะเฉพาะวัฒนธรรมที่ติดมากับกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ ก็ตาม

สรุป

การศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายทางด้านภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาบนอาณาบริเวณพนมดงรักนั้น มีความเกี่ยวพันกันกับคำว่า “อาณาบริเวณชายแดน” เพราะเทือกเขาพนมดงรักเป็นเทือกเขาที่มีความยาวมาก และมีสัณฐานที่เหมือนจะชิดกันพื้นที่ที่ราบสูงและต่ำไว้ในอาณาบริเวณทั้งสองฟากฝั่งของเทือกเขาประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีภาษาและวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง ในอดีตมีกลุ่มชาติพันธุ์เขมรอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่น

หลังจากมีการแบ่งเป็นรัฐของไทยและกัมพูชา การขีดเส้นแดนก็เริ่มมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร มีการโยกย้ายกลุ่มชาติพันธุ์มาอาศัยร่วมกันกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่เดิมทั้งในฝั่งประเทศไทยและกัมพูชา โดยที่พื้นที่ที่เป็นชายแดนในปัจจุบันแตกต่างจากครั้งที่เทือกเขาเป็นเสมือนเขตกันพื้นที่ราบสูงและต่ำเท่านั้น ปัจจุบันเทือกเขาพนมดงรักเป็นพื้นที่ที่ไทยและกัมพูชากำหนดเป็นเส้นขีดแดนระหว่างรัฐ กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่กลายเป็นคนที่อยู่ในพื้นที่ชายแดนของไทยและกัมพูชา

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชายแดนแต่เดิมรัฐได้มองเพียงด้านกายภาพคือ เขตแดน (boundary) เส้นแบ่งเขตแดน (borderline) และ พรหมแดน (frontier) เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้รัฐกำหนดนโยบายที่เสริมสร้างที่จะรักษาพื้นที่และพัฒนาทางกายภาพมากกว่าที่จะมองสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่ชายแดน ดังจะเห็นชัดในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (พ.ศ. 2531-2533) ได้มีนโยบายเกี่ยวกับเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า และนโยบายนี้ยังคงมีสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน

บทความนี้จึงเน้นการมองผู้คนในพื้นที่ชายแดนที่เลื่อนไหลและซับซ้อนโดยเฉพาะอยู่ในช่วงโลกาภิวัตน์ ผู้คนในพื้นที่ชายแดนต้องผ่านประสบการณ์ทั้งที่เกิดจากอำนาจรัฐเป็นผู้กระทำและการปรับตัวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่เลื่อนไหลเข้าไปสู่พื้นที่ชายแดนด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันออกไป เช่น การค้าขาย การท่องเที่ยว และการเล่นการพนัน เป็นต้น ผู้คนในพื้นที่จึงต้องอยู่ภายใต้การปรับตัวเพื่อการดำรงชีพอย่างปลอดภัย การช่วงชิงให้ความหมายและการปะทะปฏิสัมพันธ์ในเชิงพื้นที่ระหว่างผู้คนกับรัฐ และคนกับคน ผ่านความทรงจำในฝ่ายรัฐและผู้คนทำให้งบวิเพิ่มมากยิ่งขึ้น สิ่งที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตผู้คนได้ดีที่สุดก็คือ วัฒนธรรมการนำวัฒนธรรมผู้คนในพื้นที่ชายแดนมาแสดงให้เห็นเป็นลักษณะเฉพาะ หรือลักษณะทางวัฒนธรรมผู้คนในพื้นที่ชายแดนทำให้สามารถมองเห็น การจัดการพื้นที่ชายแดนของรัฐชาติไม่ได้คำนึงถึงผู้คน และวัฒนธรรมพื้นที่ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ทั้งในลักษณะข้ามแดน สังคมในชุมชน และการจัดการบริหารพื้นที่ในด้านต่าง ๆ เช่น การลักลอบข้ามแดน เจ้าหน้าที่รัฐเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มผลประโยชน์เพื่อนำสินค้าและการข้ามแดน ปัญหาความไม่ลงรอยกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในกัมพูชากับเจ้าหน้าที่รัฐและผู้คนในชุมชน นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรในพื้นที่ชายแดน ที่รัฐเป็นผู้กระทำการโดยตรง

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ มะโนรมย์. (2552). พลวัตเมืองชายแดน: กรณีศึกษาเมืองโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

งามพิศ สัตย์สงวน. (2545). วัฒนธรรมชาวในสังคมไทย : การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลง.

กรุงเทพฯ: บริษัทเท็กซ์ แอนด์ เจอร์ พับลิเคชั่น.

- จิตร ภูมิศักดิ์. (2535). **ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว ขอม และลักษณะทางสังคมของชนชาติฉบับสมบูรณ์** เพิ่มเติมข้อเท็จจริงว่าด้วยชนชาติขอม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- _____. (2527). **สังคมไทยลุ่มน้ำเจ้าพระยาก่อนสมัยศรีอยุธยา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอก
ห
ญี่
า
.
- ยศ สันตสมบัติ. (2544). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2551). **อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ : การเมืองวัฒนธรรมของชาติ
ในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน).
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน). (2547). **ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์ / ศูนย์
มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน)**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- อมรา พงศพิชญ์. (2533). **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนว
มานุษยวิทยา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งมหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Abner Cohen. (1974). **Urban Ethnicity**. London : Tavistock Publications.
- Fredrik Barth. (1969). **Ethnic Groups and Boundaries, The Social Organization of
Cultural Difference**, Boston : Little Brown and Company.
- Thongchai Winichakul. (1994). **Siam Mapped : A History of the Geo-Body of a
Nation**. Honolulu: University of Hawaii Press.

วิถีชุมชนบ้านมะเฟืองผ่านคัมภีร์ใบลานและศิลปกรรมกระจก ในลิมวัดมณีจันทร์

THE WAY OF LIFE OF BAN MAPHUENG THROUGH THE PALM LEAF SCRIPTURES AND FINE ART GLASS IN WAT MENECHAN

พระครูศรีปัญญาวิกรม¹, ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ², ไฉ ชีรัมย์³
Phrakrusripanyavikorm¹, Chayaporn Sukprasert², Wai Chueram³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์¹⁻³
Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Buriram Buddhist College¹⁻³
E-mail: phrakrusripan@hotmail.com

ได้รับบทความ: 12 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 2 เมษายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 18 เมษายน 2563
Received: March 12, 2020; Revised: April 2, 2020; Accepted: April 18, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์วิถีชุมชนบ้านมะเฟืองผ่านคัมภีร์ใบลานและศิลปกรรมกระจกบนผนังของวัดมณีจันทร์ ตำบลมะเฟือง อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ จากการสำรวจพบว่า ชุมชนบ้านมะเฟือง ตั้งอยู่ที่ หมู่ 1 ตำบลมะเฟือง อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นชุมชนโบราณ มีสถานะเป็นเมืองมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ต่อมาได้เปลี่ยนมาเป็นตำบลในสมัยรัชกาลที่ 5 สืบทอดวิถีชีวิตชุมชนมาจนถึงปัจจุบัน วิถีชุมชนสะท้อนได้จากร่องรอยของคัมภีร์ใบลาน และศิลปกรรมกระจกบนผนังกระจกของลิม คัมภีร์ใบลานที่พบ มีอยู่ 6 ลักษณะ ได้แก่ 1) ล่องรัก 2) ล่องขาด 3) ขาดทึบ 4) ลานดิบ 5) รักทึบ และ 6) ทองทึบ ภาษาที่ใช้ เป็นภาษาบาลีไทยอีสาน ส่วนอักษร เป็นอักษรธรรมอีสานทั้งหมด เมื่อศึกษารายละเอียดในใบลานทั้งหมดพบว่า มีบันทึกเรื่องราวต่างๆ หลากหลาย มีตั้งแต่เรื่องเดียว ผูกเดียว กระทั่งเรื่องเดียว 17 ผูก แยกประเภทได้จำนวน 31 เรื่อง มีตั้งแต่คัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา นิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก เทศน์อันนิสงส์ต่างๆ บทสวดมนต์ ตำราหมอดู ตำราไวยากรณ เรื่องราวต่างๆ ในใบลานที่คนเฒ่าคนแก่ในอดีตจาร และเก็บรักษาไว้ สะท้อนให้เห็นแนวโน้ม และความสนใจของชุมชนในท้องถิ่นบ้านมะเฟือง อำเภอพุทไธสง ว่ามีแนวโน้มและสนใจพระพุทธศาสนาในหลายมิติ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของพระสงฆ์และของคนในชุมชน ซึ่งมีวัดเป็นศูนย์กลาง หล่อหลอมให้เกิดความดีงามต่างๆ ผ่านความเชื่อ และพิธีกรรม โดยถูกนำมาสะท้อนผ่านศิลปกรรมกระจกร่วมสมัยอีกครั้ง

คำสำคัญ : วิถีชุมชน, คัมภีร์ใบลาน, บ้านมะเฟือง

Abstract

This article focuses on The Way of Life of Maphueng through the old Text and Fine Art Glass in Wat Meneechan, Ban Maphueng, Putthaisong district, Buriram Province. The result of survey can be concluded that:- Ban Mafueang was located at Moo 1, Mafuang Subdistrict, Phutthaisong District, Buriram Province. It was an ancient community and has been a city since the reign of King Rama 1, later changed to a district during the reign of King Rama 4, inherited the community lifestyle to the present day. the ways of community can be reflected from the scriptures of the palm leaf scripture and the fine art on the glass wall of Sim. The Palm leaf Scriptures in Wat Maneechan have 6 characters, called in Thai, there are 1) Longrak, 2) Longchad 3) Chadtuep 4) Landib, 5) Raktuep, and 6) Tongtuep. All of them were written by Aksorntham Letters and Pali-Esarn language and were kept in Sim or the temple. The stories recorded in the texts are about Buddhist Cannon, Folk tales, Jataka Stories, Various sermons, Mantra-prayer, Fortune Teller, and Pali-grammar texts, 31 stories in conclude. The stories were written and kept in Sim or the Temple represent the trend and attention of local people at Ban Maphueng, Pudthaisong district, Buriram Province. The trend and attention of them focused on Buddhist teaching, Buddhist ritual, Buddhist mantra-prayer, local tradition based on Buddhism and local beliefs. In addition, the trend and attention linked to The Glass Art that were created on the walls of four sides of Sim or the temple.

Keywords : The way of life, The Palm leaf Scriptures, Ban Maphueng

บทนำ

จังหวัดบุรีรัมย์มีประวัติความเป็นมายาวนาน มีโบราณสถาน โบราณวัตถุที่ถือเป็นมรดกของชาติกระจัดกระจายอยู่ตามท้องที่ในแต่ละอำเภอ เฉพาะอย่างยิ่งอำเภอนางรอง (เช่น วัดสิมวัดขุนก้อง, วัดถนนหัก, วัดกลาง เป็นต้น) อำเภอเฉลิมพระเกียรติ (เช่น พนมรุ้ง, วัดเขาพระอังคาร เป็นต้น) ประโคนชัย (เช่น ปราสาทเมืองต่ำ เป็นต้น) และพุทไธสง (เช่น สิมวัดบรมคงคา, วัดพระเจ้าใหญ่, วัดบวร เป็นต้น) ซึ่งถือว่าเคยดำรงฐานะเป็นเมืองโบราณ ภายหลังจากเวลาผ่านไป สถานะความเป็นเมืองก็ถูกลดฐานะลงกลายเป็นอำเภอหนึ่งขึ้นตรงต่อจังหวัด แต่ถึงกระนั้น ความเป็นเมืองโบราณ ย่อม

มีโบราณวัตถุ โบราณสถานหลงเหลืออยู่ เป็นมรดกของชาติ และยังคงมีความสำคัญร่าบเท่าถึงปัจจุบัน

ช่วงปีพุทธศักราช 2559-2561 ได้มีโอกาสสำรวจโบราณสถาน และโบราณวัตถุ โดยเฉพาะที่เป็นศาสนสถานในจังหวัดบุรีรัมย์หลายแห่ง พบว่า มีวัดเก่าแก่อที่มีอายุตั้งแต่ 100 ปีขึ้นไปหลายวัด โดยในจำนวนนี้ เฉพาะที่มีอายุตั้งแต่ 200 ปีขึ้นไป มีจำนวนถึง 24 วัด และในจำนวน 24 วัดนี้ มีวัดอายุ 300 ปีขึ้นไปจำนวน 7 วัด และ 400 ปีขึ้นไปอีกจำนวน 2 วัด (สำรวจ และวิเคราะห์โดยอาศัยฐานข้อมูลจากทะเบียนวัดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยผู้เขียน และทำการเผยแพร่ข้อมูลเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2560) เมื่อศึกษาลงไปในรายละเอียด ยิ่งทำให้เห็นว่า วัดเก่าแก่อทั้งหลายที่พบในจังหวัดบุรีรัมย์ บางส่วนมีคัมภีร์ใบลานเก็บรักษาไว้เป็นจำนวนมาก บางแห่งถูกเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกัน ก็มีอีกหลายแห่ง ขาดการดูแลรักษา ซึ่งอาจจะต้องมีการวางแผน

เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2560 และวันที่ 21 พฤษภาคม 2560 ได้มีโอกาสลงพื้นที่สำรวจวัดเก่าแก่อในอำเภอพุทไธสง จำนวน 3 วัด ประกอบด้วยวัดบวร บ้านบุงเบา, วัดบรมคงคา บ้านหนองแวง, และวัดมณีจันทร์ บ้านมะเฟือ่ง เบือ่งต้นได้ทำการสำรวจรายละเอียดใบลานแต่ละผูก จากนั้นก็บันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องเบือ่งต้น พร้อมทั้งจัดหมวดหมู่ พร้อมทั้งมอบให้คณะกรรมการวัด และผู้เกี่ยวข้องได้เก็บรักษาไว้ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้าสืบต่อไป

บทความนี้ บทความนี้มุ่งวิเคราะห์วิถีชุมชนบ้านมะเฟือ่งผ่านคัมภีร์ใบลานและศิลปกรรมกระจกบนผนังของวัดมณีจันทร์ สาเหตุที่นำเสนอเฉพาะวัดแห่งนี้ด้วยมีปัจจัยหลายประการ แรกสุดคือวัด และชุมชนมีความเข้มแข็ง และเก็บรักษาคัมภีร์ใบลานเหล่านี้ไว้เป็นอย่างดี ทำให้ตัวคัมภีร์มีความสมบูรณ์ และสามารถใช้อ้างอิงสำหรับผู้ใคร่ต่อการศึกษาในโอกาสข้างต่อไปได้เป็นอย่างดี ประการต่อมา ในชุมชนบ้านมะเฟือ่งมีสมิอัสานที่ได้รับการอนุรักษ์ ต่อมามีการบูรณะ และสร้างสรรค์ศิลปะกระจกที่ผนังด้านนอกของสมิ สหท้อนวิถีชีวิตของชุมชนที่มีประวัติความเป็นมายาวนานได้ดี

ภาพที่ 1 การทำงานสำรวจคัมภีร์ใบลานในสมิวัดมณีจันทร์

บริบทความเป็นมาของชุมชน

1. ชุมชนบ้านมะเฟือง

ชุมชนบ้านมะเฟือง ปัจจุบันมีสถานะเป็นตำบล แบ่งเขตการปกครองเป็น 13 หมู่บ้าน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,606 หลังคาเรือน (ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย, “ตำบลมะเฟือง”: <http://burirum.kapook.com/>) ขึ้นกับอำเภอพุทไธสง ตัวชุมชนตั้งทิศตะวันออกของเมืองพุทไธสง ซึ่งตัวเมืองพุทไธสงเองก็มีประวัติความเป็นมายาวนาน สันนิษฐานว่าสร้างมา 3,000 ปีแล้ว (วิกิพีเดีย, “อำเภอพุทไธสง”: <https://th.wikipedia.org/wiki/>) จึงได้รับการจัดให้อยู่ในกลุ่มเมืองโบราณของภาคอีสานลุ่มแม่น้ำมูล-แม่น้ำชีที่มีประวัติอารยธรรมสืบทอดกันมายาวนาน ในส่วนของชุมชนบ้านมะเฟือง เดิมก็เป็นหัวเมืองเก่า มีคำขวัญประจำตำบลว่า “ตำบลมะเฟืองเมืองสร้างสรรค์ มหัตศรัยพระเจ้าใหญ่ สุดสวยผ้าไหมไทย กราบไหว้หลวงปู่วงศ์ เทิดดำรงพระยาเสนาฯ ปวงประชาศุติ ถิ่นที่มีวัฒนธรรม เลิศล้ำลำน้ำมูล” (องค์การบริหารส่วนตำบลมะเฟือง, “คำขวัญประจำตำบล”: <http://www.mafueang.go.th/index.php/>)

2. วัดมณีจันทร์

วัดมณีจันทร์ ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ตำบลมะเฟือง อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นวัดมหานิกาย ตามทะเบียนวัดระบุว่าประกาศตั้งวัดเมื่อปี 2456 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2474 มีสถานเป็นวัดราษฎร์ (“รายงานทะเบียนวัด จังหวัดบุรีรัมย์” <http://www.onab.go.th/wp-content/uploads/>) ศาสนสถานที่สำคัญภายในวัดปัจจุบันที่เหลือเป็นมรดกอันทรงคุณค่าของชุมชน ก็คือตัวสิม ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ คือเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน เกิดขึ้นจากฝีมือชาวบ้านร่วมกันสร้างขึ้น โดยการขุดดินภายในวัดมาเผาทำเป็นอิฐ และขนทรายจากแม่น้ำมูล มาผสมกับน้ำยาของต้นไม้ที่ชาวบ้านเรียกว่า “ยางบง” มาก่อ และฉาบ ขุดเอาดินเหนียวมาเผาทำเป็นกระเบื้องมุงหลังคา เรียกว่ากระเบื้องดินขอ เป็นอุโบสถมหาอุตม์ตามคตินิยมสมัยนั้น ตัวสิมได้รับการบูรณะมาไม่น้อยกว่า 3 ครั้งครั้งหลังสุดเมื่อ พ.ศ.2549 มีการเปลี่ยนกระเบื้องมุงหลังคา มีการกระเทาะผนังปูนเดิมซึ่งถูกเกลื่อจากดินกัดเซาะจนผุกร่อน แล้วฉาบด้วยปูนใหม่ และใช้กระจกสีประดับประดาเป็นเรื่องราวต่างๆ โดยใช้เทคนิคทางด้านศิลปะ ทำให้เกิดการผสมผสานของแสงที่ตกกระทบ สะท้อนสู่สายตาแก่ผู้มาเยือนได้อย่างลงตัว

เรื่องราวที่ถูกถ่ายทอดผ่านศิลปะกระจกสี ประกอบด้วย ด้านหน้าอุโบสถ เป็นเรื่องราวจากวรรณคดีทางพระพุทธศาสนาที่เป็นความเชื่อพื้นฐานของคนอีสานคือพระมาลัยโปรดสัตว์ ด้านทิศใต้ เป็นประวัติท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นถึงรากเหง้าของชุมชน ด้านหลังของอุโบสถเกี่ยวข้องกับพระราชมณเฑียรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ส่วนทางด้านทิศเหนือ เป็นเหตุการณ์สำคัญๆ ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อของชาวอำเภอพุทไธสง

3. การดำเนินการสำรวจ

ผู้เขียนได้ลงสำรวจวัดมณีจันทร์ 2 ครั้ง ในระยะเวลา แตกต่างกันดังนี้ ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2561 การสำรวจครั้งนี้ ได้อาศัยพระมหาสถาพร จารุธมโม เลขานุการเจ้าคณะอำเภอพุทธไธสง ทำหน้าที่ประสานกับทางวัด และนำพาสำรวจ เจตนาแรก ต้องการศึกษาเพียงสถาปัตยกรรม “สิม” อีสานเพียงอย่างเดียว แต่เมื่อเข้าไปในตัวอุโบสถ กลับพบว่า มีคัมภีร์ใบลาน ถูกเก็บรักษาไว้ในตู้ภายในอุโบสถ จำนวน 2 ตู้ ตัวคัมภีร์ได้รับการห่อผ้า และมัดไว้เป็นอย่างดี ทั้งยังไม่มีร่องรอยของการสำรวจบันทึก และทำสัญลักษณ์ใดๆ ไว้

ภาพที่ 2 อักษรธรรมที่ใช้จารึกในใบลาน

ครั้งที่ 2 วันที่ 21 พฤษภาคม 2561 คณะผู้เขียนได้ลงพื้นที่ เบื้องต้นได้ทำการสำรวจรายละเอียดใบลานแต่ละผูก จากนั้นก็บันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องเบื้องต้น พร้อมทั้งจัดหมวดหมู่ พร้อมทั้งมอบให้คณะกรรมการวัด และผู้เกี่ยวข้องได้เก็บรักษาไว้ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้าสืบต่อไป

ภาพที่ 3 สภาพใบลานที่ถูกเก็บรักษาไว้อย่างดี แต่ยังไม่มีการสำรวจ

ผลการสำรวจคัมภีร์ใบลาน

ผลการสำรวจคัมภีร์ใบลานวัดมณีจันทร์ ต.มะเฟือง อ.พุทไธสง จ.บุรีรัมย์ พบใบลานจาร
เรื่องราวต่างๆ จำนวนทั้งสิ้น 31 เรื่อง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการสำรวจคัมภีร์ใบลานวัดมณีจันทร์

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	จำนวน/ ผูก	อักษร	ภาษา	ลักษณะ ลาน	หมายเหตุ
1	พระกิต-พระพาน	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ล่องรัก	
2	สังขอมธาตุ	5	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ล่องรัก	
3	ภิกขุปาฏิโมกข์	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ล่องรัก	
4	ครุธรรม	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ล่องขาด	
5	ท้าวสุริวงศ์	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ขาดทียบ	
6	84000 พระ ธรรมชั้น	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ล่องขาด	
7	มูลนิพพาน	2	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ลานดิบ	
8	พระธรรม 3 ไตร	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ล่องรัก	
9	อานิสงส์ พระไตรปิฎก	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ล่องขาด	
10	ฉลองพระเจ้า	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ลานดิบ	
11	सानเตมี	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ลานดิบ	
12	สองดุก	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ลานดิบ	
13	สองสัพพทาน	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ลานดิบ	
14	จันทฆาส	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ลานดิบ	
15	พระสัทธัมม	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ลานดิบ	
16	สิบสองตำนาน	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ลานดิบ	
17	ฉลองบังสุกุล	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ลานดิบ	
18	คาถาอุณหิส	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ลานดิบ	
19	กัจจายนมูล	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ลานดิบ	
20	ตำราหมอดู	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ลานดิบ	
21	สองหด	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ลานดิบ	

22	เทศน์บารมี	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ลานดิบ	
23	เวสสันดรชาดก	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ลองชาด	
24	เวสสันดรชาดก	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ชาติทีบ	
25	ฉลองทาน	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	รักทีบ	
26	ม้พีรี	2	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ลานดิบ	
27	พระเจ้าแทนค่าน้ำนม	17	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ล่องทีบ	
28	สัตตปกรณาภิธรรม	1/5 ผูก	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ทองทีบ	
29	สัตตปกรณาภิธรรม	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ลานดิบ	
30	สัตตปกรณาภิธรรม	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ล่องชาด	
31	ย่าสอนหลาน	1	ธรรม	บาลีไทยอีสาน	ล่องชาด	

วิเคราะห์วิถีชุมชนบ้านมะเฟืองผ่านคัมภีร์ใบลาน

จากเรื่องราวต่างๆ ในใบลานที่คนเฒ่าคนแก่ในอดีตจาร และเก็บรักษาไว้ ผนวกกับศิลปะกระจกสีที่ติดรอบผนังอุโบสถทั้ง 4 ทิศ สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ศรัทธา และความสนใจของชุมชนในท้องถิ่นบ้านมะเฟือง อำเภอพุทไธสง สรุปลงในภาพรวมได้ดังนี้

1. วิถีชีวิตพระสงฆ์

หากพิจารณาเนื้อหาในคัมภีร์ใบลานทั้ง 31 เรื่อง ที่ค้นพบในอุโบสถวัดมณีจันทร์ จะเห็นได้ชัดว่า มีทั้งเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ โดยเฉพาะในส่วนปริยัติ ได้แก่การศึกษาเล่าเรียน เช่น มูลกัจจายน์, ลิบสองตำนาน, ภิกษุปาฏิโมกข์, พระสัทธรรม, สัตตปกรณาภิธรรม เป็นต้น ซึ่งบางคัมภีร์เป็นตำราเรียนบาลี, บ้างก็เป็นบทสวดมนต์ทั่วไป, บ้างเป็นบทสวดมนต์ที่ใช้ในเฉพาะงาน, บ้างเป็นบทเทศนาสั่งสอนประชาชนทั่วไป เช่น พระเจ้าแทนค่าน้ำนม, ฉลองทาน, ฉลองบังสกุล, เทศน์บารมี, สองตูก (ฉลองอัฐิ), สองสัพพทาน, ฉลองพระเจ้า, อานิสงส์พระไตรปิฎก, สานเตมีย์ เป็นต้น ซึ่งคัมภีร์เหล่านี้ ถือเป็นตำราให้ภิกษุที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาได้ศึกษาเล่าเรียนพื้นฐานที่สุตถกบสวดลิบสองตำนาน, อภิธรรม 7 คัมภีร์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพิธีศพ ถือเป็นกิจเบื้องต้นที่ผู้บวชใหม่ต้องเล่าเรียน และถือเป็นเรื่องสำคัญมาก

ผู้เขียนจำได้ว่า เมื่อครั้งบวชใหม่ๆ พระอุปัชฌาย์ หรือครูอาจารย์จะเข้มงวดเรื่อง “ห้องบ้นสาธยาย” มาก ถึงขนาดว่า ภาคค่ำ พระภิกษุ-สามเณรในวัด จะต้องห้องเจ็ดตำนาน สิบสองตำนาน ให้ได้ในแต่ละวัน จะกำหนดกฎเกณฑ์ห้ามขึ้นห้องนอนก่อน 3 ทุ่ม แม้ในยามไปเจริญพระพุทธมนต์ในบ้าน ผู้ที่ไม่ได้มนต์ก็จะถูกเพ่งเล็งจากชาวบ้าน ยิ่งบวชนานๆ สวดมนต์พื้นฐานยังไม่ได้ หรือได้ไม่ครบ ก็จะมีคำพูดกระทบ หรือเปรียบเทียบให้เกิดความละอาย จุดมุ่งหมายเพื่อต้องการให้เร่งชวนชวายทำหน้าที่ความเป็นพระสงฆ์ให้สมบูรณ์ ขณะที่ผู้บวชระยะยาว ก็จะเริ่มชวนชวายศึกษาเล่าเรียนให้ยิ่งๆ ขึ้นไป เพื่อเป็นที่เจริญศรัทธา และเป็นที่พึ่งของประชาชนในชุมชน

จากหลักฐานคัมภีร์ไบเบิลที่พบ แสดงให้เห็นว่า มีการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลี โดยใช้ตำรามูลกัจจายน์ ซึ่งถือเป็นไวยากรณ์ดั้งเดิมก่อนที่จะมีการหันมาใช้ตำราไวยากรณ์ที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เรียบเรียงขึ้นใหม่

2. วิถีชีวิตชุมชนบ้านมะเฟือง

ในส่วนของเกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ มีวรรณกรรมที่ถือเป็นปรัชญาชีวิต สร้างอุดมคติทางด้านศีลธรรม เพื่อขัดเกลาคนในชุมชน ผ่านปุ่ยาตายาย เช่น วรรณกรรมยาสอนหลาน ซึ่งถือเป็นเพชรเม็ดหนึ่งของปรัชญาอีสานว่าด้วยการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม, พระกิต-พระพาน เป็นวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานที่ได้รับอิทธิพลมาจากมหาภารตะ, ท้าวสุริยวงศ์, จันทมาส ซึ่งเป็นวรรณกรรมพื้นบ้านอยู่ในชุดปัญญาสชาดกที่ได้รับความนิยม เพราะมีหลายฉบับ คือ ฉบับภาคกลาง ฉบับล้านนา ฉบับภาคใต้ และฉบับอีสาน, เวสสันดรชาดก, มัทรี เป็นต้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า เฉพาะเรื่องพระเจ้าแทนค่าน้ำนม พบมีจำนวนมากเป็นพิเศษกว่าเรื่องอื่นๆ คือ มีจำนวนทั้งสิ้น 17 ผูก สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว โดยเฉพาะการตอบแทนคุณมารดา การเทศน์อันสงส์เรื่องนี้จึงเป็นที่นิยม

3. ความเชื่อทางโหราศาสตร์

จากหลักฐานที่พบในตู้สะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนบ้านมะเฟือง ก็ยังให้ความเชื่อถือในเรื่องของโหราศาสตร์ เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาของตำราหมอดูที่พบ มักเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ตั้งแต่ฤกษ์ยามยามดีในการปลูกบ้าน ปลูกเรือน การเดินทาง การที่เป็นมงคลต่างๆ แม้กระทั่งเพาะปลูก หรือการทำเกษตรกรรมของชาวบ้าน สะท้อนให้เห็นว่า แม้คนในชุมชนจะนับถือพระพุทธศาสนา แต่ก็ยังพึ่งพาด้านโหราศาสตร์ในการดำเนินชีวิต ร่องรอยดังกล่าวนี้ ยังมีปรากฏให้เห็นตราบเท่าปัจจุบัน

4. ภาษาคัมภีร์กับภาษาของชุมชน

จากหลักฐานของคัมภีร์ไบเบิลที่พบทั้งหมด 31 เรื่อง เป็นที่น่าสังเกตว่า เรื่องราวในคัมภีร์ทั้งหมด ล้วนจารึกด้วยอักษรธรรม และภาษาบาลีไทยอีสาน ต่างจากที่อื่นๆ ที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน เช่น วัดบรมคงคา บ้านหนองแวง วัดบวร บ้านบุงเบา ซึ่งพบทั้งอักษรธรรม และอักษรขอม สะท้อนให้เห็น

พ้ันฐานดั่งเดมของคนในชุมชนดั่วว่า เป้นคนไทย-ลาว ภาษาทใ้ใช้ในการจารึกลงในคัมภีร์โบลานจ้ิงเป้น ภาษาไทยอีสานดั่วย ส่วนบาลีน้ัน ถ้อวว่าเป้นภาษาทใ้จารึกคำสอนในทางพระพุทศศาสนาอยู่แล้ว วรณกรรมต้งๆ เนอ้งดั่วยภาษาบาลี จ้ิงททำให้ภาษาบาลีย้ังคงม้ออิทธิพลต่อชุมชน ท้ังในส่วนของวัด ปรราชญ์ชุมชน รวมถ้ิงอุบาสก-อุบาสิกาท้ออยู่ในชุมชนดั่วย

ววิเคราะห์วิถีชุมชนผ่านศิลปกรรมระจกร่วมสมัย

ศิลปกรรมระจกในที่นี้ หมายถึง เป้นศิลปร่วมสมัยทใ้สร้งสรรค์ขึ้นใหม่เมือครราวบูรณะ สิม (อุโบล) ล่าสุด ค้อ โดยด้าเนินการระหว่าง พ.ศ.2549-2552 รวมระยะเวลา 4 ป้ (อศวิณีย์ หวาน จริง, 2556) โดยอาศัยศรัทธาจากชุมชนทให้ความสนับสนุนด้างบประมาณ มีผู้ช่วยศศศตราจารย์อศ วิณีย์ หวานจริง คณะวจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเสอียงใหม่ และนายอุดม หวานจริง เป้นศิลปินหลัก โดย งานศิลปกรรมคร้ังนี้ ใ้รับแรงบันดาลใจจากวัดเสอียงของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ดั่วศิลปกรรมระจกบนผนังรอบนอกสิมวัดมณีจันทรมี 4 ด้าน ประกอบดั่วย ด้าหน้า (ตวันออก) ด้าหลัง (ตวันต) ด้าทิศเหนือ และด้าทิศใต้ โดยมีเนือหาท้ังสี่ด้านสรูป ดั่งนี้

1. ด้าหน้า (ทิศตวันออก)

เป้นเรอื่ง “พระมาลัย” ซึ่งถ้อเป้นเรอื่งราวท้สะท้อนใ้เห็นถ้ถึงอิทธิพลของวรณกรรมทาง พระพุทศศาสนา เรอื่งพระมาลัย และย้ังสามารถเชื่อมโยงไปถ้ถึงประเพณีบุญผะเหวด ซึ่งมักจะมีการยก เรอื่งราวของพระมาลัยมาเทศนาสั่งสอนใ้คนใ้รู้จักบาป-บุญ, คุณ-โทษ อันถ้อเป้นคำสอนพ้ันฐานท สำคัญของพระพุทศศาสนา สอดคล้องกับหลักฐานคัมภีร์โบลานทพบในสิมวัดมณีจันทร ซึ่งม้อเรอื่งราว เกอื่ยกับบริบทของการเทศน์มหาชาติอยู่อย่างน้อย 3 เรอื่ง ได้แก่ มทรี, เวสสันดรชาดก, สานเตมีย

ภาพที่ 4 ด้าหน้าสิม เล่าเรอื่งพระมาลัย

ภาพที่ 5 พระมาลัยเยี่ยมเมืองนรก และกลับมาสั่งสอนให้ประชาชนตั้งอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม

เนื้อหานำมาจากวรรณกรรม 3 เรื่อง คือ พระมาลัยคำหลวง พระมาลัยกลอนสวด และมาลัยเทววัตถุแปล แบ่งออกเป็น 4 ภาค คือ ภาคท่องนรก ท่องแดนมนุษย์ ท่องแดนสวรรค์ และท่องแดนศาสนาพระศรีอารีย์ ถือเป็นวรรณกรรมเรื่องเอก และได้รับการถ่ายทอดจนกลายเป็นหนึ่งในฮีต 12 ของอีสาน

2. ด้านทิศใต้

เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการสร้างเมือง สร้างวัด (อศวิณีย์ หวานจริง, 2556) แสดงเรื่องราวที่มาของการสร้างหมู่บ้าน สร้างวัด ในส่วนนี้ ถือเป็นประวัติศาสตร์ของชุมชน แต่ไม่ได้มีความเชื่อมโยงกับคัมภีร์ไบเบิลที่ค้นพบภายในสิม กระนั้นก็ยังสะท้อนให้เห็นวิถีชุมชนที่มีวัดเป็นศูนย์กลางของกิจกรรม ชุมชนร่วมกันสร้างวัด ขณะเดียวกัน วัดก็สร้างความรักความสามัคคีให้เป็นปึกแผ่น ถือเป็นแบบแผนที่ยึดถือมาตราบเท่าปัจจุบัน แม้กรณีของการบูรณะสิม และการสร้างสรรค์งานศิลปกรรมกระจกภายในวัด ก็ได้อาศัยแรงศรัทธาของชุมชนสนับสนุนด้านการงบประมาณ กระทั่งสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ภาพที่ 6 การสร้างเมือง สร้างวัด เล่าเรื่องสภาพความเป็นจริงของชุมชนบ้านมะเฟือง วัดมณีจันทร์

ภาพ: การสร้างเมือง สร้างวัด เล่าเรื่องสภาพความเป็นจริงของชุมชนบ้านมะเฟือง วัดมณีจันทร์

3. ด้านทิศเหนือ

เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีเมืองพุทไธสง หลัก ๆ ประกอบไปด้วย ประเพณีทอดกฐิน ยกช่อฟ้า ประเพณีไหว้ศาลเจ้าพ่อมะเฟือง ที่เหลือนอกจากนั้น ก็เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับคติความเชื่อของคนในชุมชนในมิติต่างๆ สอดคล้องกับหลักฐานคัมภีร์ใบลานที่เก็บรักษาไว้ในสิม ซึ่งมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องในลักษณะดังกล่าวรวมอยู่ด้วย เช่น เทศน์อาณิสสส์ และเทศน์ฉลองงานต่างๆ , ตำราหมอดู เป็นต้น

ภาพที่ 7 ฉลองอุโบสถ และงานบุญประเพณีที่สำคัญของชุมชน สะท้อนชีวิตที่ถูกหล่อหลอมด้วยพระพุทธศาสนา

4. ด้านหลัง (ทิศตะวันตก)

เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เฉพาะอย่างยิ่ง พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ในส่วนนี้สะท้อนความจงรักภักดีของชุมชนที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นเรื่องร่วมสมัยที่ไม่ได้มีความเชื่อมโยงกับคัมภีร์ใบลานที่ถูกเก็บรักษาไว้

ภาพที่ 8 เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า

สรุป

คัมภีร์ไบลาณที่เก็บรักษาไว้ในสิมวัตมณิจันทร ต.มะเพ็อง อ.พุทไธสง จ.บุรีรัมย์ มีจำนวนทั้งสิ้น 31 เรื่อง อาจจัดเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้อกับพระภิกษุสงฆ์โดยตรง กลุ่มที่ 2 เกี่ยวข้อกับชาวบ้านหรือชุมชน

กลุ่มที่เกี่ยวข้อกับพระภิกษุสงฆ์ มีทั้งส่วนที่เป็นเรื่องกัจจัตราทั่วไปในชีวิตประจำวัน เช่น การท่องบ่นสาธยาย การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย ซึ่งถือเป็นเบื้องต้น หรือพื้นฐานของผู้ที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนา ส่วนที่เป็นเรื่องระยะยาว ได้แก่การศึกษาบาลี ซึ่งในจำนวน 31 เรื่องที่พบ มีคัมภีร์กัจจายนมูล เป็นตำราไวยากรณ์บาลีเก่าที่ใช้ศึกษาเล่าเรียนมาแต่เดิม กระทั่งเรื่องเทศน์อาณิสส์ในงานพิธีต่างๆ ทั้งที่เป็นงานมงคล และอวมงคล

กลุ่มที่เกี่ยวข้อกับชาวบ้านหรือชุมชน โดยตรงได้แก่ ตำราหมอดู สะท้อนให้เห็นถึงวิถีของชุมชนที่มีความเชื่อในเรื่องฤกษ์ดี-ยามดี ในการประกอบกิจการงานต่างๆ ตั้งแต่ปลูกบ้าน ปลูกเรือน การเดินทาง การลงไร่ลงนา เป็นต้น ความเชื่อในลักษณะนี้ อาจได้มาจากพระสงฆ์ในวัด หรือจากปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน มีการยึดถือสืบทอดกันมาตราบเท่าปัจจุบัน

ที่สามารถอนุมานได้จากหลักฐานเรื่องราวที่ปรากฏในคัมภีร์เกี่ยวกับเรื่องเทศน์อาณิสส์ และเทศน์ฉลองในงานต่าง ๆ ทั้งที่เป็นมงคล และอวมงคล สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชุมชนที่ยึดมั่นอยู่ในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาตั้งต้นแต่ทาน ศีล และภาวนา

นอกจากนั้น เมื่อเชื่อมโยงหลักฐานในคัมภีร์ไบลาณที่เก็บรักษาไว้ในสิมกับศิลปกรรม กระจกที่ได้รับการสร้างสรรค์ระหว่าง พ.ศ.2549-2552 แล้ว พบว่า หลายส่วนมีความเกี่ยวข้อกันอย่างน้อยที่สุดคือภาพสะท้อนให้เห็นถึงคติความเชื่อ วิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีต่อวัด และพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่น ศิลปกรรมเล่าเรื่องราวพระมาลัยที่อยู่ด้านหน้าสิม สอดคล้องกับคัมภีร์เวสสันดรชาดก มัทรี และसानเตมีย์ที่เก็บรักษาไว้ นอกจากนี้ในส่วนทางด้านทิศเหนือ ก็มีร่องรอยเล่าเรื่องราวประเพณีวัฒนธรรมของคนในชุมชนโดยเฉพาะที่เนื่องด้วยพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับคัมภีร์เทศน์อาณิสส์ เทศน์ฉลองในงานมงคล และอวมงคลต่างๆ ด้วย

เอกสารอ้างอิง

อัศวินีย์ หวานจริง. (2556). “สุนทรียะในบริบททางสังคมและผลปรากฏจากสภาวะแวดล้อมของศิลปกรรมกระจกบนผนังอุโบสถวัดมณิจันทร อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์”, **วารสารวิจิตรศิลป์**: ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน.

รายงานทะเบียนวัด จังหวัดบุรีรัมย์. จาก <http://www.onab.go.th/wp-content/uploads/2016/08/BuriRam-1.pdf>

วิกิพีเดีย, “อำเภอพุทไธสง” จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/อำเภอพุทไธสง>.

ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย, “ตำบลมะเือง” จาก <http://burirum.kapook.com/>.

นายบุญเลิศ สานนท์, (21 พฤษภาคม 2560). นักภาษาโบราณเชี่ยวชาญ.

นายบุญเหลือ บุราณสาร, (21 พฤษภาคม 2560). นักภาษาโบราณชำนาญการพิเศษ .

องค์การบริหารส่วนตำบลมะเือง, “คำขวัญประจำตำบล”: จาก

<http://www.mafueang.go.th/index.php/>

"ประเพณีบุญข้าวสาก บ้านคกมาต ต.ปากตม อ.เชียงคาน จ.เลย"
BOON KHAOSAK TRADITION (TICKET FOOD) BAN KHOKMAT, PAKTOM
SUB-DISTRICT, CHIENG KHAN DISTRICT, LOEI PROVINCE

พลสยาม sunthornsani¹, ณัฐกร หิรัญโท²
Pholsayam Sunthornsani¹, Nathakorn Hiranto²
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย¹⁻²
Loei Rajabhat University¹⁻²
E-mail: kun0898298538@gmail.com

ได้รับบทความ: 11 มกราคม 2563; แก้ไขบทความ: 10 กุมภาพันธ์ 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2563
Received: January 11, 2020; Revised: February 10, 2020; Accepted: March 30, 2020

บทคัดย่อ

การศึกษาประเพณีบุญข้าวสากหมู่บ้านคกมาต ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีประเด็นศึกษา 4 ประการ คือ ศึกษาความเป็นมาและการกำเนิด ความสำคัญ การเตรียมงานขั้นตอน พิธีกรรม และการแก้ไขคำถวายสลากภัตให้ถูกต้อง โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตสถานที่จริง ผลการศึกษาพบว่า บุญข้าวสากระเบียบแบบแผนที่ชาวอีสานถือปฏิบัติกันมานานในอีตลีสองคองสิบสี่ ประเพณีบุญข้าวสากของบ้านคกมาต สืบทอดกันมาตั้งแต่เริ่มมีหมู่บ้าน ชาวบ้านทุกคนยึดถือปฏิบัติพร้อมเพรียงกัน และมีการรักษาขนบธรรมเนียมและประเพณีของบรรพบุรุษไว้อย่างเหนียวแน่น บุญข้าวสากเป็นบุญประเพณีที่เชื่อมโยงระหว่างคนเป็นกับคนตาย โดยลูกหลานที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันประกอบพิธีกรรมต่อบรรพบุรุษของตนที่ละโลกนี้ไปแล้ว โดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นสื่อกลาง สะท้อนคุณธรรมสำคัญคือความกตัญญู นอกจากนี้ยังสร้างความเป็นพี่น้องของคนในชุมชน ตลอดถึงความศรัทธาพระพุทธศาสนา การเตรียมงานขั้นตอนพิธีกรรมก่อนถึงกำหนดวันทำบุญข้าวสาก ชาวบ้านจะเตรียมข้าวปลาอาหารชนิดต่างๆ สำหรับทำบุญ แล้วเพื่อแผ้วไปยังญาติพี่น้องและผู้รักใคร่นับถือใกล้เคียง เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ถือกันว่าเป็นการทำบุญส่งข้าวเปรต ชาวบ้านนำขนมข้าวต้มของควาหวานไปวัดทำทานอุทิศส่วนกุศลแก่เปรตชนที่ล่วงลับไปแล้ว สำหรับแนวทางการกล่าวคำถวายที่เป็นภาษาบาลีโดยมุขปาฐะที่สืบๆกันมาบางครั้งมีความผิดเพี้ยนกันไป แนวคำบาลีที่ควรนำมาใช้ เช่น เอตานิมนะนังกันเต สะจาเกภัตตานิ สะปะริวารานิ ฯลฯ ที่ฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ เพื่อธำรงไว้ซึ่งภาษาบาลีให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์และให้เป็นวิทยาทานให้กับคนรุ่นใหม่ที่สืบอายุพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

คำสำคัญ: บุญข้าวสก, ประเพณี, จังหวัดเลย

Abstract

Boon KhaoSak or Salakphat (Lottery) was a tradition that have been inherited for long time all around regions of Thailand. It was the one of tradition of “Hit SipsongKhongSipsi” tradition of Isaan people which was usually called “Boon Khaoci”, “Boon KhaoPradapdin” and “Boon KhaoSak” tradition etc. It was generally organized between the tenth lunar month or sometime called “Boon Duen Sip” tradition. In this article, a writer was interesting in studying of “Boon KhaoSak” of Ban Khokmat, Paktom Sub-District, Chieng Khan District, Loei Province. It was a small village which located at the coast of Khong river. This village and Boon KhaoSak tradition have been built for ages in the same time. It has now been a famous place for the tourists attraction around the village such as “Nang Khoi Seashore” and “Skywalk”, It is located at LuangPhorYai Ban Di Mi in between the confluence of Hueng river and Khon river. It could be beautifully seen of the scenery between both Thailand and Laos country as well. Moreover, there were many histories regarding Buddhism. A writer needed to study the deep information by the interview of the abbot (leader of monks), scholars and community leader of Ban Khokmat. They were associated with the role of those tradition and the ritual. It means that the unity of villagers must drive the believe accompany with doing it into a concrete object, and spread the root of the believe to new young generation around the village. The important thing that Pali chanting for the Buddha is incorrect in many positions. It must be revised again according to the Pali discipline. The objectives were formed into 4 issues by a writer; 1) background and origin of “Salak” (lottery) 2) The significance of Boon KhaoSak tradition 3) The arrangement of ritual 4) The revision of Pali chanting for the Buddha.

Keywords: "Boon Khao Sak", Tradition, Ban Khokmat, Paktom Sub-District, Chieng Khan District, Loei Province

บทนำ

ในสมัยพุทธกาลมีบุตรชายกุ่มพี(คนมั่งมี)คนหนึ่งเมื่อบิดาลิ้นชีวิต มารดาจึงหาหญิงที่มีอายุและตระกูลเสมอกันมาเป็นภรรยา อยู่ด้วยกันหลายปีแต่ไม่มีบุตรมารดาจึงได้หาหญิงมาเป็นภรรยาอีก ต่อมาภรณยาน้อยมีลูกภรณยาหลวงจึงอิจฉาจึงหาทางกำจัดทั้งลูกและภรณยาน้อย ส่วนภรณยาน้อยก่อนตายก็คิดอาฆาตภรณยาหลวงไว้ ชาติต่อมาภรณยาน้อยเกิดเป็นแมว ส่วนภรณยาหลวงเกิดเป็นไก่ แมวจึงกินไก่และไข่ ชาติต่อมาฝ่ายหนึ่งเกิดเป็นเสือ อีกฝ่ายหนึ่งเกิดเป็นแม่โค เสือไปกินแม่โคและลูกโค พอชาติสุดท้าย ฝ่ายหนึ่งเกิดเป็นคน อีกฝ่ายหนึ่งเกิดเป็นยักษ์ ยักษ์ได้มากินลูกของคนถึงสองครั้งพอลูกคนที่สามเกิดยักษ์จะตามมากินอีก หญิงที่เป็นคนพร้อมสามีและลูก จึงหนีไปหาพระพุทธรเจ้าที่ประทับอยู่ที่ เขตวันมหาวิหาร พระพุทธรเจ้าจึงได้เทศนาให้ทั้งสองเลิกจองเวรกัน และโปรดให้ยักษ์หนีไปอยู่ตามปลายนา ยักษ์มีความรู้เกี่ยวกับฝนและน้ำเป็นอย่างดี ชาวบ้านจึงนับถือกันมาก และได้นำข้าวปลาอาหารไปส่งอย่างบริบูรณ์ นางยักษ์ก็นำอาหารเหล่านั้นไปถวายเป็นสลากภัต แต่พระสงฆ์วันละแปดที่เป็นประจำ ชาวอีสานถือเป็นประเพณีถวายสลากภัต หรือบุญข้าวสาก ซึ่งทำกันในเดือนสิบ และมีการเปลี่ยนจากเรียกนางยักษ์ชื่อว่า “ตาแฮก” ที่มาเดือนสิบบุญข้าวสาก (อีสานร้อยแปด ดอทคอม, 2562)

สวิง บุญเจิมได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบุญข้าวสากว่า ฮีตที่ 10 บุญข้าวสาก(ข้าวสราท) เป็นบุญถวายข้าวสากแด่พระสงฆ์ นิยมทำกันเป็นประจำในวันเพ็ญเดือนสิบ โดยมีวิธีทำ 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ทำอาหารหวานคาวใส่ถาดไปทำบุญที่ศาลาการเปรียญ(หอแจก) แล้วเขียน ชื่อลงในบาตรให้พระสงฆ์สามเณรจับฉลากเมื่อจับได้รายชื่อใครคนนั้นก็ไปถวายพระสงฆ์สามเณรรูปนั้น ส่วนที่ 2 จัดข้าวผสมอาหารใส่ใบตองเตรียมไว้สำหรับให้แก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับ นำไปวางไว้ข้างโบสถ์ ศาลา ตามโคนไม้ในวัด แต่ไม่ไปวางนอกวัดเหมือนข้าวประดับดิน ซึ่งในวันดังกล่าวจะมีการเทศน์นิทานในวรรณกรรมอีสาน เช่น ท้าวกาฬเกษ ท้าวกำกาดำ ท้าวณกระจกน้อย เป็นต้น (สวิง บุญเจิม, 2536)

บุญข้าวสากเป็นบุญประเพณีที่เชื่อมโยงระหว่างคนเป็นกับคนตาย โดยลูกหลานที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันประกอบพิธีกรรมต่อบรรพบุรุษของตนที่ละโลกนี้ไปแล้ว โดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นสื่อกลาง ประเพณีบุญข้าวสากของหมู่บ้านคกมาต ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีส่วนที่คล้ายคลึงกับประเพณีของชาวอีสานเหนือทั่วไปดังที่กล่าวมา แต่ที่แปลกแตกต่างไปบ้างก็คือเน้นความสมัครสมานสามัคคีในบรรดาเครือญาติเป็นพิเศษ ดังจะเห็นว่าในช่วงของการเตรียมก่อนถึงวันเพ็ญ 15 ค่ำเดือน 10 ชาวบ้านจะเตรียมข้าวปลาอาหารชนิดต่างๆ สำหรับทำบุญ และทำเผื่อแม่ไปยังญาติพี่น้องและผู้รักใคร่นับถือบ้านใกล้เรือนเคียง นับเป็นการสร้างความสนิทสนมกลมเกลียวของบรรดาญาติมิตร นอกเหนือจากการปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่ชาวอีสานถือปฏิบัติกันมานานในฮีตสิบสองคองสิบสี่ ดังกล่าว

ในบุญประเพณีดังกล่าวนี้ มีรายละเอียดบางประการที่ควรได้รับการแก้ไขให้เป็นแบบอย่างที่ถูก คือ การใช้ภาษาบาลีมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมที่ถือสืบๆ กันมาตามรูปแบบมุขปาฐะ ซึ่งบางทีก็ผิดเพี้ยนไปจากหลักภาษาที่ถูกต้อง ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาและนำเสนอ 4 ประเด็น คือ 1) ความเป็นมาและการกำเนิดของฉลากหรือสลากภัต 2) ความสำคัญของประเพณีบุญข้าวสาก 3) การเตรียมงานขั้นตอนพิธีกรรม และ 4) การกล่าวคำถวายสลากภัตที่ถูกต้อง โดยผู้เขียนใช้วิธีการศึกษาด้วยการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกับนักศึกษาอีกสามคนอย่างไม่เป็นทางการด้วยการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดไชยมาศ เจ้าอาวาส (รูปปัจจุบัน) และนายณัฐวุฒิ พิลากุล ผู้ใหญ่บ้านบ้านคมาศ(คนปัจจุบัน) ผลการศึกษาดังจะได้นำเสนอต่อไป

ความสำคัญของประเพณีบุญข้าวสาก

คำว่า "สาก" ในที่นี้มาจากคำว่า ฉลาก(Label) ในภาษาไทยหาใช้หนึ่งในอุปกรณ์ที่ทำอาหาร(ครก สาก)หรืออย่างอื่นไม่ สลากภัต (บาลี: สลากภตต) ซึ่งแปลว่า สลากภัต เป็นศัพท์ในพระวินัยปิฎก เป็นชื่อเรียกวิธีถวายทานแก่พระสงฆ์วิธีหนึ่ง โดยการจับสลากเพื่อแจกภัตตาหารหรือปัจจัยวัตถุที่ได้รับจากผู้ศรัทธาถวาย เพื่ออนุเคราะห์แก่ผู้ศรัทธาที่มีปัจจัยวัตถุจำกัดและไม่สามารถถวายแก่พระสงฆ์ทั้งหมดได้โดยสลากภัตนั้นเนื่องในสังฆทานที่มีอานิสงส์มาก เพราะถือว่าแม้จะตั้งสลากถวายกับพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่จับสลากได้ ย่อมเท่ากับถวายกับพระสงฆ์ทั้งหมด เพราะสลากที่จับนั้นพระสงฆ์ทุกรูปในอารามนั้นมีสิทธิ์ได้ นอกจากนี้สลากภัตยังเป็นหลักการในพระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเท่าเทียมกันและสร้างความเป็นอันหนึ่งเดียวกันแก่คณะสงฆ์ข้าวสากหรือสลากภัตนี้แต่ละท้องถิ่นทำไม่เหมือนกัน เช่นในบางท้องถิ่นอาจจะจัดของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สบู่ ยาสีฟัน ยาตำราหลวง มาทำเป็นห่อๆ นำไปถวายพระ ก่อนจะทำพิธีถวายก็จะมีการจับฉลากก่อน ที่นี้พอตนเองจับฉลากได้เป็นชื่อของพระเณรรูปใด ก็นำไปถวายตามนั้น ลักษณะเช่นนี้ถือว่าเป็นการเสี่ยงสมภาร (บารมี) ว่าในปีนี้ดวงชะตาหรือชีวิตของตนจะเป็นเช่นไร มีการทำนายไปตามลักษณะของพระหรือเณร ที่ตนเองจับฉลากได้ เช่น บางคนอาจจะจับได้พระที่เป็นผู้ที่อายุพรรษามากถือว่าเป็นผู้มีชีวิตมั่นคง หรือจับฉลากถูกพระมหาเปรียญหรือเณรมหาก็คือถือว่าเป็นผู้ที่สติปัญญาดีมาก เป็นต้น

บางท้องถิ่นจะมีการทำข้าวสากหรือฉลากภัตนี้เป็นลักษณะห่อด้วยใบตอง กล้วย เอาไม้กลัดหัวกลัดท้ายมีรูปลักษณะคล้ายๆ กลีบข้าวต้ม แต่ไม่พับสันตองเหมือนการห่อข้าวต้ม แล้วเย็บติดกันเป็นชุดๆ ภายในห่อนั้น บางห่อบรรจุหมาก พลู บุหรี่ ข้าวต้ม ข้าวสาร ปลา เนื้อ เป็นต้น ซึ่งแต่ละห่อนั้นไม่ซ้ำกัน แล้วนำไปแขวนห้อยไว้ตามต้นไม้ หรือรั้วบริเวณวัด ในตอนเช้าตึกของวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เสร็จแล้วจะมีการตีโปง กลอง ช้อง ระฆัง เป็นสัญญาณป่าวร้องให้เปรต (Beavis)มารับเอา คำว่าเปรต คือสัตว์พวกหนึ่งในออบายภูมิ ในที่นี้หมายถึงผู้ที่ตายไปจากโลกมนุษย์ทั้งที่เป็นญาติและไม่ใชญาติ พิธีการเช่นนี้เรียกว่าแจกข้าวสาก หลังจากนั้นเป็นเรื่องของชาวบ้านที่จะเก็บคืนมา ในบางที่มีการแย่ง

กันเป็นที่สนุกสนาน ซึ่งตอนนี้เรียกว่า "ชิงเปรต" หรือ แย่งข้าวสาก โดยมีความเชื่อท้องถิ่นที่ผู้เฒ่าผู้แก่ได้เล่าให้ฟังว่า ผู้ใดแย่งข้าวสากจากเคนเปรตมากิน จะเป็นคนที่อ้วนท้วนสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ในตอนที่ห่อข้าวสากก็นำเอามาเก็บไว้ตามไร่นาดากกล้า (สถานที่ที่เพาะข้าวกล้าก่อนปักดำ) ในแต่ละภาคก็จะเรียกกันแตกต่างกันไป เช่นภาคเหนือเรียก ตานก้วยสาก ภาคใต้เรียก บุญชิงเปรต และอาหารที่ทำก็จะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับท้องถิ่นและภูมิภาคนั้นๆ ด้วย ยกเว้นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่นสบู่ ยาสีฟัน ผงซักฟอก มีดโกน เป็นต้นอันสมควรแก่สมณะบริโภคที่จะถวายเหมือนกัน ในการทำบุญข้าวสากนี้ เป็นเรื่องที่คนอีสานใส่ใจมากกว่าบุญข้าวประดับดิน เพราะว่าเป็นเรื่องของความเชื่อที่ว่า ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นวันที่พระยายมภิบาล เปิดขุมนรกให้สัตว์นรกได้มารับส่วนบุญส่วนกุศลจากญาติพี่น้องที่อยู่ใน มนุษย์โลก ตั้งแต่เที่ยงคืนถึงวันขึ้น 14 ค่ำ ไปจนถึงเที่ยงคืนวันขึ้น 15 ค่ำ ที่นี้ในเมื่อพวกเปรต หรือสัตว์นรกเหล่านั้นมารับส่วนบุญจากญาติพี่น้องที่อยู่ในมนุษย์โลก พวกที่ได้รับบุญกุศล ที่เกิดจากการทำบุญข้าวสากนี้ ก็จะอวยพรให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยสิ่ง ที่ต้องการและปรารถนา ในทางตรงข้าม ถ้าหากว่ามาแล้วเกิดไม่ได้ส่วนบุญอะไรเลย ก็จะน้อยเนื้อต่ำใจว่า ลูกหลานไม่ใส่ใจ ถึงแม้ว่าผู้อื่นไม่ใช่ญาติสายโลหิตจะอุทิศแผ่ส่วนบุญไปให้ ก็ได้แต่เลียใบตองห่อข้าวสากเท่านั้น ซึ่งไม่ถึงกับอึดอัดอะไรเลย ก็ได้สาปลูก แข่งหลานที่ไม่เอาใจใส่ มัวแต่แย่งทรัพย์สมบัติมรดก ที่เขาหามาในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ จนกระทั่งสิ้นผู้มีพระคุณ ในเรื่องนี้ออกจะทำให้หน้ากลัวเกรงโทษ ในการทอดทิ้งผู้มีพระคุณ โดยเฉพาะพ่อแม่ ญาติสายโลหิต ควรได้รับการเอาใจใส่จากลูกหลาน ทั้งในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ และหลังจากที่ตายไปแล้ว (สำนักศิลปะและวัฒนธรรม, 11 เมษายน 2562)

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

ในอดีตกาลมีพ่อค้าเรือโป๊ะนำเอาดินปะสิว (มาด) มาจากเมืองหลวงพระบางเพื่อนำไปขายที่หนองคาย มาถึงบริเวณแห่งนั้นเรือเกิดล่มเพราะมีน้ำวน (คก) จึงตั้งชื่อบ้านว่าบ้านคกมาด คนเดิมอพยพมาจากบ้านบุงหมา ชื่อ นายจันทร์ บัวขาว ได้ไปแต่งงานอยู่บ้านท่าลี่ และได้พาครอบครัวมาอยู่ที่ห้วยพอด และมีนายสี เสริฐมีมาจากบ้านผาแบ่น มาอยู่และได้ชวนนายจันทร์ บัวขาวมาอยู่ด้วยกัน ต่อมาก็มี 3 พี่น้องอพยพมาจากเมืองหลวงพระบางมาอยู่ก็เลยสร้างบ้านเรือนขึ้นและตั้งเป็นหมู่บ้าน เมื่อปี พ.ศ. 2445 จนถึงปัจจุบันนี้ก็ประมาณ 117 ปีที่มา (ค้นเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2562) จนถึงปัจจุบันนี้ก็ประมาณ 117 ปี มีทั้งหมด 134 หลังคาเรือน โดยมี นายณัฐวุฒิ พิลากุล เป็นผู้ใหญ่บ้าน และมีพระอาจารย์ปรีดา ตปสีโล เป็นเจ้าอาวาส วัดไชยมาศ บ้านคกมาด (ผู้นำทางบรรพชิต) จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาส ท่านก็ได้เล่าเรื่องต่างๆ ตั้งแต่สมัยพุทธกาลที่แรกเริ่มจากความอาฆาตที่จองเวรซึ่งกันและกันจนมาถึงชาติสุดท้าย ฝ่ายหนึ่งเป็นคนและอีกฝ่ายเป็นยักษ์ณี ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาที่เป็นปฐมบทเบื้องต้น และท่านยังได้กล่าวต่อไปว่า ประเพณีบุญข้าวสากบ้านคกมาด สืบทอดกันมาตั้งแต่

เริ่มมีหมู่บ้าน มีวัด ถึงแม้จะไม่ยิ่งใหญ่อะไรมากนัก แต่ทุกหลังคาที่มีความยึดมั่น พร้อมเพรียงกันทำ เช่นกับหมู่บ้านทั่วไป ถือได้ว่า เป็นหมู่บ้านที่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียม และประเพณีของบรรพบุรุษ ไว้ได้อย่างเหนียวแน่นเสมอมา ในส่วนของผู้นำหมู่บ้าน คือ นายณัฐวุฒิ พิลากุล อายุ 42 ปี ผู้ใหญ่บ้าน (ผู้นำทางพฤกษศาสตร์) นั้น เพราะความที่อายุยังไม่มากเท่าไรและเป็นคนรุ่นใหม่ จึงต้องขอคำปรึกษาผู้เฒ่าผู้แก่อยู่เสมอ ที่จะต้องคอยให้ความสะดวกทางด้านกิจกรรมที่เกี่ยวกับประเพณีที่สืบเนื่องกันมา

ภาพที่ 1 "พระอาจารย์ปรีดา ตปสีโล เจ้าอาวาสวัดไชยมาศ บ้านคกมาต รูปปัจจุบัน (ผู้ให้สัมภาษณ์)"

การเตรียมงานขั้นตอนของพิธีกรรม

1. พิธีการของชาวบ้าน

ก่อนถึงกำหนดวันทำบุญข้าวสาก คือ ราววันขึ้น 13-14 ค่ำ เดือนสิบ ชาวบ้าน จะเตรียมอาหารชนิดต่าง ๆ มีทั้งข้าว เนื้อ ปลา ข้าวเม่า ข้าวพอง ข้าวตอก ขนม และอาหารคาวหวานอื่น ๆ ตลอดจนผลไม้ต่าง ๆ ไว้สำหรับทำบุญ สำหรับข้าวเม่า ข้าวพอง และข้าวตอกนั้น จะคลุกเข้ากันโดยใส่น้ำอ้อย น้ำตาล ถั่วงา มะพร้าว ให้เป็นข้าวสาก (ข้าวกระยาสารท) แต่บางท้องถิ่นไม่นำข้าวเม่า ข้าวพอง และข้าวตอก มาคลุกเข้าด้วยกัน คงแยกไปทำบุญเป็นอย่าง ๆ เมื่อเตรียมสิ่งของทำบุญเรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านจะเอาข้าวปลาอาหารที่มีอยู่ไปส่งญาติพี่น้องและผู้รักใคร่นับถือ อาจส่งก่อนวันทำบุญ หรือส่งในวันทำบุญเลยก็ได้ สิ่งของเหล่านี้มักแลกเปลี่ยนกัน ไปมา ระหว่างญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียง ถือว่าเป็นการได้บุญการทำบุญข้าวสาก ของชาวอีสานนั้น กำหนดทำกันในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ถือกันว่าเป็นการทำบุญส่งข้าวเปรตนั่นเอง คติความเชื่อนี้เดิมเป็นของลัทธิพราหมณ์ เมื่อถึงเวลาขึ้นเดือน 10 วันเพ็ญ ต่างก็ทำขนมข้าวต้มของคาวหวานไปทำทานแก่พราหมณ์แล้วอุทิศส่วนกุศลแก่เปรตชนที่ล่วงลับไปแล้ว ถือว่าเป็นการตอบแทนบุญการที่ล่วงลับไปแล้ว และให้ตนเองมีความสุขความเจริญ เมื่อทางพุทธศาสนาเข้ามาลบล้าง จึงถือว่าการอุทิศส่วนกุศลให้แก่เปรตชนนั้น ต้องทำทานให้แก่พระภิกษุแล้วกรวดน้ำไปให้คติความเชื่อนี้ยังมีความเชื่อต่อไปอีกว่า วันเพ็ญเดือน 10

เป็นวันที่พวกเปรตออกเยี่ยมญาติรวมทั้งเปรตที่ไม่มีญาติก็ตามด้วย จากการสังเวทเวทตามาเป็นทำบุญให้ทานผ่านพระสงฆ์ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งให้แก่เปรต ชาวอีสานจึงนิยมทำกันสืบต่อๆ กันมา

ก่อนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ในระยะ 2-3 วัน ต่างก็พากันจัดหาเตรียมข้าวของจะทำบุญข้าวสาก เป็นต้นว่า มะพร้าว ฟักเขียว ฟักทอง เผือก มัน กล้วย อ้อย น้ำตาล ปลา กบ เขียด กอย (คล้ายหัวมัน) ถั่ว งา หมาก พลู บุหรี ครอบครวไคมีญาติมากและอยู่ต่างบ้านต่างเมืองกันก็ถือโอกาสนำสิ่งของดังกล่าวไปต้อน (ฝาก) กัน หรือ และเปลี่ยนกันเพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ปู่ ย่า ตา ยาย ของตน เมื่อเตรียมข้าวของดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว ก่อนวันงาน 1 วัน ต่างก็เริ่มข้าวสากกัน บ้างก็ตัดใบตองกล้วยเพื่อห่อข้าวต้ม ข้าวต้มนิยมกันแต่โบราณมีข้าวต้มแตก (เอาข้าวเหนียวหนึ่งให้สุกคลุกเข้ากับ กล้วยสุก หรือตำใส่ครกจนเข้ากันดีแล้ว ห่อด้วยใบตองกล้วยแล้วมาต้มให้สุก) นอกจากข้าวต้มแตกแล้วมีข้าวต้มผสมด้วยกอย (หัวกอยมีลักษณะเหมือนหัวมัน) ผสมด้วยเผือก มัน ถั่ว นอกจากนั้นจะมีข้าวต้มก้อน (ข้าวต้มมัดกระบองใส่กล้วยสุกข้างใน) ข้าวต้มนี้ ถือเป็นของหวาน นอกจากนั้นจะมีขนมเทียนยัดไส้หวาน เค็ม นอกจากข้าวต้ม ก็มีผลไม้แต่ทำให้สุกคือหนึ่งก่อนมี ฟักทองคลุกมะพร้าวผสมด้วยน้ำตาลหรือน้ำอ้อยก่อนส่วนของความนิยมใช้แป้งปลา กบ เขียด เนื้อวัว หมู ไก่ ตามแต่จะหาได้ แล้วมีแจ่ว (น้ำพริกสดไม่ผสมน้ำ) ปลา ร้า สับหรือปลา ร้า บอง นอกนั้นจะมีบุหรี หมาก พลู อันเป็นของขบเคี้ยวพอถึงวันต่างก็จัดทำแต่เช้ามีด สิ่งที่ทำมี 2 ประเภท คือ

1) ห่อข้าวใหญ่ ซึ่งต้องเอาไปถวายพระสงฆ์ เอาใบตองกล้วยห่อข้าวเหนียวหนึ่งสุกแล้ว ใบห่อข้าวจะห่อแป้งปลา กบ เขียดและแจ่ว มีขนาดกินอิม 1 คน

2) ห่อข้าวน้อย ซึ่งจะนำไปส่งเปรต หรือผีปู่ย่า ตายาย การห่อแบ่งเป็น 2 ตอนตอนหนึ่งใส่ของคาวรวมกับข้าว มีแป้งปลา โดยมากเป็นอาหารแห้ง แจ่วปลา ร้า รวมทั้งของหวานมีข้าวต้ม หนึ่ง ฟักทอง เผือก อีกส่วนหนึ่งเป็นของขบเคี้ยว มีบุหรี หมาก พลู แล้วเย็บติดกัน

2. พิธีกรรมทางคณะสงฆ์

เมื่อจัดเตรียมเรียบร้อยแล้ว พระสงฆ์ทางวัดจะตีกลองให้สัญญาณ ต่างก็จัดสิ่งของต่างๆ ลงใน ถาด หรือกระจาดมีห่อข้าวใหญ่ ห่อข้าวน้อย ข้าวต้ม ขนม ต่างออกไปวัด ครั้นไปถึงวัดยอมจัดรวมกันบนศาลาโรงธรรม ครั้นทุกคนมาพร้อมกันแล้วพระสงฆ์จะนั่งบนอาสนะตามอาวุโสเรียบร้อย ทุกคนจะนำเอาห่อข้าวใหญ่ไปจัดไว้ที่ถาดใหญ่หรือส้ารวบรวมกันมีทั้งขนม ข้าวต้ม ของหวาน ของคาว กองอยู่หน้าพระสงฆ์จากนั้นก็เริ่มพิธีกรรม มีการไหว้พระสวดมนต์ รับศีลเสร็จแล้วกล่าวถวายสงฆ์ คือ กล่าวคำถวายข้าวสากหรือสลากภัต เป็นภาษาบาลี ว่า “เอตานิ มะยัง ภันเต สละกะภัตตานิ สะปะริวารานิ อะสุกัฏฐาเน ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ เอตานิ สละกะภัตตานิ สะปะริวารานิ ปฏิกคัณหาตุ อัมहाกััง ทีฆะรัตตัง ทิตายะ สุขายะ ” (ฉบับที่แก้ไขแล้ว) คำแปล “ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งสลากภัตตอาหารกับทั้งบริวารทั้งหลาย ซึ่งตั้งไว้ ณ ที่โน้นขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ ซึ่งสลากภัตตอาหารกับทั้งบริวารเหล่านั้น ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อ

ประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ ฯ (ฉบับแก้ไข มนต์พิธี: พระครูอรุณธรรมรังสี, 2540) คำกล่าวถวายสลากภัตภาษาบาลี ที่มีความบกพร่อง (ที่ยังไม่ได้แก้ไข) เอตานิ มะนังกันเต สะจากะภัตตานิ สะปะริวารานิ อะสุกัณฺฐานนฐะปีตานิ ภิกขุสังฆัสสะ โธโณชะยามะ สาธุโน กันเตอภิกขุสังโฆ เอตานิ สะลากะภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ (ออนไลน์, ค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2562)

พอล่าวจบ พระสงฆ์กล่าว สาธุ กล่าวอุบโลภณ์ จากนั้นก็มีการแจกห่อข้าวแก่ภิกษุสามเณรหลังจากนั้นก็กล่าวคำเวนห่อข้าวน้อย (คำถวายห่อข้าวน้อย) เพื่อส่งให้แก่ดวงวิญญาณแก่เปรต เมื่อเวนแล้วต่างก็พากันนำเอาห่อข้าวน้อยไปวางตามเจดีย์ ต้นไม้ กิ่งไม้ในบริเวณวัด จากนั้นพระสงฆ์จะอนุโมทนา ต่างก็กรวดน้ำเพื่ออุทิศให้แก่เปรตชน ครั้นแล้วต่างก็พากันแย่งชิงเอาห่อข้าวที่ตนวางไว้ เพื่อจะนำเอาไปให้ผีหัวไร่ปลายนา ในเรือกสวนไร่นาของตนกินต่อไป อันเป็นศิริมงคลแก่เรือกสวนไร่นา เป็นเสร็จพิธีทำบุญข้าวสากของชาวอีสานสิ่งที่สำคัญของการทำบุญข้าวสาก คือ เพื่ออุทิศส่วนกุศลซึ่งตนนำสิ่งของต่างๆ ไปทานให้แก่สงฆ์ส่วนหนึ่ง และแจกให้แก่เปรตพวกหนึ่ง เชื่อว่าเป็นการตอบแทนบุญคุณให้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติที่ล่วงลับไปแล้ว จะได้ให้ดวงวิญญาณเป็นสุข นวรัตน์ก็จะได้รับคำอวยพรจากดวงวิญญาณอีกด้วยนอกจากนั้นแล้ว ชาวอีสานยังเอาของหวานของคาว ข้าวต้ม ขนมสิ่งต่างๆ แจกจ่าย(ไปส่ง) ให้แก่ญาติอีกด้วย เป็นการเสียสละ สร้างความรักสามัคคี คือ โอกาสเยี่ยมเยียนถามสารทุกข์สุขกันอีกด้วย

ภาพที่ 2 "โก๋ทอด ปลาย่าง ฯลฯ หมากพลู บุหรี่ สำหรับไหว้เปรตชน"

ภาพที่ 3 "ศาล ที่อยู่ของผีตาแฮก"

ภาพที่ 4 "ชาวบ้าน ไหว้บรรพบุรุษของตัวเอง เปตชนที่ล่องลับไป"

ภาพที 5 "นางสาวพิชชากร ช้อยุ่น นางสาวอวัชฎา สีตี และนางสาวรวงข้าว บังใบ (ผู้สัมภาษณ์) ๓ พ.ศ. ๒๕๖๒"

สรุป

การศึกษาประเพณีบุญข้าวสากหมู่บ้านคกมาต ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีประเด็นศึกษา 4 ประการ คือ ศึกษาความเป็นมาและการกำเนิด ความสำคัญ การเตรียมงาน ขั้นตอนพิธีกรรม และการแก้ไขคำถวายสลากภัตให้ถูกต้อง โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตสถานที่จริง ผลการศึกษาพบว่า บุญข้าวสากระเบียบแบบแผนที่ชาวอีสานถือปฏิบัติกันมานานในฮีตสิบสองคองสิบสี่ เชื้อบนพื้นฐานที่ว่า การทำบุญให้กับบรรพบุรุษที่เป็นวงศาคณาญาติตัวเอง และเปตชนที่ไม่ใช่ญาติ ตลอดถึงสิ่งที่ปกปักรักษาที่เคารพนับถือ ซึ่งชาวอีสานเรียก (ผีตาแฮก) ที่อาจจะแตกต่างกันบ้างก็คงจะเป็น ชื่อประเพณีที่เรียกกันตามภาษาของท้องถิ่น และอาหารที่เป็นพื้นบ้านของแต่ละภูมิภาค และผู้เขียนได้เจาะจงศึกษาประเพณีบุญข้าวสากของบ้านคกมาต ซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็กๆ แต่มีประวัติความเป็นมาของประเพณีบุญข้าวสาก (ฮีตสิบสองคองสิบสี่) ที่ยาวนานอีกหมู่บ้านหนึ่งพร้อมๆกับการตั้งหมู่บ้าน บางหมู่บ้านในละแวกเดียวกันไม่มีการสืบต่อประเพณีนี้แล้ว ส่วนที่บ้านคกมาตชาวบ้านทุกคนยึดถือปฏิบัติพร้อมเพรียงกัน และมีการรักษาขนบธรรมเนียมและประเพณีของบรรพบุรุษไว้อย่างเหนียวแน่น

บุญข้าวสากเป็นบุญประเพณีที่เชื่อมโยงระหว่างคนเป็นกับคนตาย โดยลูกหลานที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันประกอบพิธีกรรมต่อบรรพบุรุษของตนที่ละโลกนี้ไปแล้ว โดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นสื่อกลาง สะท้อนคุณธรรมสำคัญคือความกตัญญู นอกจากนี้ยังสร้างความเป็นพี่น้องของคนในชุมชน ตลอดถึงความศรัทธาพระพุทธศาสนา นอกจากนี้บ้านคกมาต ยังเป็นหมู่บ้านที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เช่น หาดนางคอย และสกายวอล์ค(Skywalk) ที่หลวงพ่ใหญ่

บ้านท่าดีหมี เป็นพื้นที่ที่แม่น้ำเหืองไหลลงบรรจบกับแม่น้ำโขง ทำให้มองเห็นทัศนียภาพระหว่างฝั่ง
ไทยและลาวได้อย่างสวยงาม

การเตรียมงานขั้นตอนพิธีกรรมก่อนถึงกำหนดวันทำบุญข้าวสาก ชาวบ้านจะเตรียมข้าว
ปลาอาหารชนิดต่างๆ สำหรับทำบุญ แล้วเพื่อแผ่ไปยังญาติพี่น้องและผู้รักใคร่นับถือใกล้เคียง เมื่อถึง
วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ถือกันว่าเป็นการทำบุญส่งข้าวเปรต ชาวบ้านนำขนมข้าวต้มของควาหวานไป
วัดทำทานอุทิศส่วนกุศลแก่เปรตชนที่ล่วงลับไปแล้ว ในประเด็นนี้ถือเป็นความพิเศษของประเพณีบุญ
ข้าวสากของชาวบ้านคกมาตที่มีความแปลกแตกต่างไปจากประเพณีบุญข้าวสากทั่วไปในเขตภาคภาค
อีสาน ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความเป็นอยู่ในระบบเครือญาติที่เอื้อเพื่อเกื้อกูลสนิทสนมกัน
อย่างแน่นแฟ้นได้อย่างชัดเจน

สำหรับแนวทางการกล่าวคำถวายที่เป็นภาษาบาลีโดยมุขปาฐะที่สืบๆกันมาบางครั้งมี
ความผิดเพี้ยนกันไป ผู้เขียนเสนอแนวคำบาลีที่ควรนำมาใช้ คือ เอตานิ มะยัง ภันเต สะลากะภัตตา
นิ สะปะริวารานิ อะสุกัฏฐาเน ภิกขุสังฆัสสะ โอนชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ เอตานิ สะลากะ
ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปฏิกคัณหาคู อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ ทั้งนี้ เพื่ออรรถาธิบายซึ่งภาษา
บาลีให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์และให้เป็นวิทยาทานให้กับคนรุ่นใหม่สืบอายุพระพุทธศาสนาให้
เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

สวิง บุญเจิม. (2554). **มรดกอีสาน**. อุบลราชธานี: สำนักพิมพ์มรดกอีสาน.

มาที่นี้รู้เรื่อง “เมืองเลย”. ออนไลน์. แหล่งที่มา: <https://www.gotoloei.com/>. สืบค้นเมื่อ
(16 เมษายน 2562)

สำนัก ศิลปะ และ วัฒนธรรม . (มปป). **ประเพณีบุญข้าวสาก**. ออนไลน์.
แหล่งที่มา: <http://academic.udru.ac.th/~culture/?p=1217/>. สืบค้นเมื่อ (11
เมษายน 2562).

อีสานร้อยแปด ดอทคอม. **เดือนสิบ บุญข้าวสาก**. ออนไลน์.แหล่งที่มา: <https://esan108.com/>
สืบค้นเมื่อ (10 เมษายน 2562).

สัมภาษณ์ พระปริตตา ตปสีโล. เจ้าอาวาสวัดไชยมาศ. บ้านคกมาต ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน
จังหวัดเลย. (3 พฤษภาคม 2562)

สัมภาษณ์ ญัฐวุฒิ พิลากุล.. ผู้ใหญ่บ้าน. บ้านคกมาต ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย.
(3 พฤษภาคม 2562)

การหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์ DEFAMATION ON SOCIAL MEDIA

สุธิดา ผิวขาว
Suthida Phiukhao
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University
E-mail: priew_gjs@yahoo.com

ได้รับบทความ: 5 พฤษภาคม 2563; แก้ไขบทความ: 30 พฤษภาคม 2563; ตอปรับตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2563
Received: May 5, 2020; Revised: May 30, 2020; Accepted: June 30, 2020

บทคัดย่อ

การติดต่อสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตมีข้อดีที่ทำให้ข้อมูลต่างๆ สามารถส่งผ่านไปยังผู้อื่นได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว แต่ในขณะเดียวกัน การหมิ่นประมาทผู้อื่นผ่านการโพสต์หรือแสดงความคิดเห็นก็เกิดขึ้นได้ง่ายเช่นกัน แม้ว่ากฎหมายประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศจะได้บัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบจากการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทไว้ แต่ก็ไม้อาจหยุดการหมิ่นประมาทได้ เพราะผู้คนสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ง่าย และคิดว่าตนเองมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ผู้ถูกหมิ่นประมาทได้รับความเสียหายมากกว่าการหมิ่นประมาทด้วยวาจาหรือวิธีการอื่นที่เคยเกิดขึ้น เพราะอาจมีบุคคลที่สามที่ได้รับข้อเท็จจริงอันเป็นการหมิ่นประมาทเป็นจำนวนมากและรวดเร็ว ผ่านการแชร์ข้อมูลนั้นๆ เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ของคนได้ทั่วโลก อีกทั้งกว่าที่จะมีการดำเนินคดีจนเสร็จสิ้นตามกระบวนการยุติธรรม ผู้ที่ได้รับความเสียหายอาจเกิดความอับอายจนไม่อาจเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้น แม้ว่าการแสดงความคิดเห็นจะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน แต่รัฐควรคุ้มครองประชาชนโดยมีหน่วยงานที่ดูแลพิจารณาคัดกรองและมีอำนาจลบข้อมูลที่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทอย่างรวดเร็ว และอาจกำหนดความผิดและโทษของการหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์เป็นการเฉพาะ

คำสำคัญ: หมิ่นประมาท, สื่อสังคมออนไลน์

Abstract

Communication over the internet has many advantages that allow data to be widely and quickly passed on to others. At the same time, it is easy to make

defamation through posts or comments. Although the laws of Thailand and foreign law have provided provisions regarding liability from defamation but they could not stop defamation because people can easily access the internet and think that they have freedom of opinion. Defamation on social media puts more damage than ever by verbal or other means because there may be a third party that receives a lot of defamation facts quickly through the sharing of that information and has been criticized by people around the world. Moreover, when the prosecution has been completed according to the justice process, the injured person may be ashamed to the extent that he cannot heal the damage. Therefore, although the opinion is a foundation right of the people but the government should protect the public by having an organization that is responsible for screening and having the power to quickly delete information that is a offense of defamation and may specifically regulate the offenses and penalties of defamation on social media.

Keywords: Defamation, Social Media

บทนำ

การสื่อสารข้อมูลของมนุษย์ได้รับการพัฒนาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศจนข้อมูลต่างๆที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อสารสามารถทำได้อย่างรวดเร็วและมีผู้รับสารจำนวนมาก จากการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2561 (ไตรมาส 1) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2561) โดยสำรวจประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป ประมาณ 63.3 ล้านคน พบว่ามีผู้ใช้คอมพิวเตอร์ 17.9 ล้านคน (ร้อยละ 28.3) ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 36.0 ล้านคน (ร้อยละ 56.8) และผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ 56.7 ล้านคน (ร้อยละ 89.6) ส่วนกิจกรรมที่ใช้ได้แก่ Social Network ร้อยละ 94.1 รองลงมาคือ ใช้ในการดาวน์โหลด รูปภาพ หนังสื วีดีโอ เพลง เกม เล่นเกม ดูหนัง ฟังเพลง วิทยุ ร้อยละ 89.3 ใช้ในการอัปโหลดข้อมูล รูปภาพ ภาพฉาย วีดีโอ เพลง Software ฯลฯ เพื่อการแบ่งปัน (share) บนเว็บไซต์ ร้อยละ 57.0 และค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการ ร้อยละ 45.2 สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) จึงเป็นรูปแบบการสื่อสารข้อมูลที่เข้าถึงผู้คนทุกระดับและหลากหลายกิจกรรมในปัจจุบัน โดยการใช้ทวิตเตอร์ (Twitter) เฟสบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) หรืออินสตราแกรม (Instagram) ได้รับความนิยมมากในการบอกเล่าเรื่องราวหรือแสดงความคิดเห็นต่างๆ รวมทั้งมีการส่งต่อเรื่องราวหรือการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อให้มีผู้รับสารได้อีกเป็นจำนวนมาก ในบางครั้งสิ่งเหล่านี้อาจกระทบกระเทือนผู้อื่น เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับการถูกดูหมิ่น เกลียดชัง ดังนั้น เมื่อรูปแบบการสื่อสาร

เปลี่ยนแปลงไป การรู้เท่าทันการสื่อสารต่างๆ จึงช่วยพัฒนาสังคมให้เกิดความสงบเรียบร้อยได้อย่างยั่งยืน

สื่อสังคมออนไลน์คืออะไร

ชีวิตประจำวันของผู้คนในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเมื่อมีการใช้งานอินเทอร์เน็ตเข้ามา การสื่อสารข้อมูลของคนในสังคมนิยมใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นจำนวนมาก บางหน่วยงานใช้การส่งงานผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์แทนการพบปะพูดคุยดังเช่นในอดีต หลายคนจึงต้องปรับตัวเข้าสู่การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ สื่อสังคมออนไลน์ คือ สื่อที่ผู้ส่งสารแบ่งปันสาร ซึ่งอยู่ในรูปแบบต่างๆ ไปยังผู้รับสารผ่านเครือข่ายออนไลน์ โดยสามารถโต้ตอบกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร หรือผู้รับสารด้วยกันเอง ซึ่งสามารถแบ่งสื่อสังคมออนไลน์ออกเป็นประเภทต่างๆ ที่ใช้กันบ่อยๆ คือ บล็อก (Blogging) ทวิตเตอร์และไมโครบล็อก (Twitter and Microblogging) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking) และการแบ่งปันสื่อทางออนไลน์ (Media Sharing) (พิชิต วิจิตรบุญรักษ์, 2554) ดังนี้

1. บล็อก (Blogging)

บล็อกมาจาก Web +Log แล้วย่อเหลือ Blog คือ ประเภทของระบบการจัดการเนื้อหาที่อำนวยความสะดวกให้ผู้เขียนบล็อกเผยแพร่และแบ่งปันบทความของตนเอง โดยบทความที่โพสต์

ลงบล็อก เป็นการแสดงความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนบล็อก ซึ่งจุดเด่นของบล็อก คือ การสื่อสารถึงกันอย่างเป็นกันเอง ระหว่างผู้เขียนและผู้อ่านบล็อกผ่านการแสดงความคิดเห็น (Comment) ซึ่ง Blogger (<http://www.blogger.com>) และ WordPress (<http://wordpress.com>) เป็นสองเว็บไซต์ที่ผู้คนนิยมเข้าไปสร้างบล็อกของตนเอง

2. ทวิตเตอร์และไมโครบล็อก (Twitter and Microblogging)

ไมโครบล็อก คือ รูปแบบหนึ่งของบล็อกที่มีการจำกัดขนาดของการโพสต์ในแต่ละครั้ง ซึ่งทวิตเตอร์เป็นไมโครบล็อกที่จำกัดการโพสต์แต่ละครั้งพิมพ์ได้ไม่เกิน 140 ตัวอักษร ในปัจจุบันทวิตเตอร์เป็นที่นิยมใช้งานของผู้คน เพราะใช้งานง่าย และใช้เวลาไม่มากนัก ซึ่งหากต้องการมีเลขที่บัญชี (Account) สำหรับทวิตเตอร์สามารถเข้าไปสมัครได้ที่เว็บไซต์ของ Twitter (<http://twitter.com>)

3. เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking)

เครือข่ายสังคมออนไลน์ คือ การที่ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตคนหนึ่งเชื่อมโยงกับเพื่อนอีกนับสิบ รวมไปถึงเพื่อนของเพื่อนอีกนับร้อย ผ่านผู้ให้บริการด้านโซเชียลเน็ตเวิร์คบนอินเทอร์เน็ต เช่น Facebook, Blogger, Hi5, Twitter หรือ Tagged เป็นต้น การเชื่อมโยงดังกล่าวทำให้เกิดเครือข่ายขึ้น เช่น เราสามารถรู้จักเพื่อนของเพื่อนเราได้ เป็นทอดๆ ต่อไปเรื่อยๆ ทำให้เกิดสังคมเสมือนจริงขึ้นมา สามารถสร้างคอนเน็คชั่นใหม่ๆ ได้ง่าย และเมื่อเราแชร์ (Share) ข้อความหรืออะไรก็ตามลงไปบนเครือข่าย ทุกคนในเครือข่ายก็สามารถรับรู้ได้พร้อมกัน และสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่เราแชร์ได้

เช่น แสดงความคิดเห็น (Comment) กดไลค์ (Like) ซึ่งอาจจะแตกต่างกันออกไปตามแต่ละผู้ให้บริการ

4. การแบ่งปันสื่อทางออนไลน์ (Media Sharing)

เว็บไซต์ที่เกี่ยวกับการแบ่งปันสื่อทางออนไลน์ เป็นเว็บไซต์ที่ให้ผู้ใช้งานสามารถทำการอัปโหลด (Upload) ไฟล์สื่อผสม (Multimedia) ขึ้นสู่เว็บไซต์ เพื่อแบ่งปันข้อมูลแก่ผู้ใช้งานทั่วไป ซึ่งในปัจจุบันได้รับความนิยมมาก เพราะด้วยความที่เป็นสื่อผสมเอง ไม่ว่าจะเป็น รูป สไลด์ หรือวิดีโอ รวมทั้งการใช้งานง่ายของกล้องดิจิทัล และกล้องวิดีโอ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่นำมาสู่การได้ไฟล์สื่อผสมแบบต่างๆ ออกมา เว็บไซต์ ประเภทนี้ที่ได้รับความนิยม คือ YouTube (<http://www.youtube.com> - สำหรับแบ่งปันไฟล์ วิดีโอ) flickr (<http://www.flickr.com> - สำหรับแบ่งปันไฟล์รูป) และ slideshare (<http://www.slideshare.net> - สำหรับแบ่งปัน ไฟล์พรีเซนเตชัน)

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

1. หลักการพื้นฐานของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานได้รับการรับรองไว้ในเอกสารความคุ้มครองระหว่างประเทศ คือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 ที่กำหนดให้ “บุคคลทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความคิดเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอดและที่จะแสวงหา รับและแจกจ่ายข่าวสาร และความคิดเห็นไม่ว่าโดยวิธีใดและโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน” ประกอบกับปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองของฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 ได้กำหนดให้ การติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับแนวความคิดหรือความคิดเห็นโดยไม่มีขอบเขตจำกัดไว้ นั้น เป็นสิทธิแห่งมนุษยชนอันล้ำค่าอย่างหนึ่ง พลเมืองทุกคนอาจพูด เขียน พิมพ์ และโฆษณาได้โดยเสรีแต่ต้องรับผิดชอบต่อการใช้เสรีภาพโดยมิชอบตามกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติไว้” จากหลักการดังกล่าวเห็นได้ว่าเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเป็นสิทธิมนุษยชนที่ต้องได้รับความคุ้มครอง และมนุษย์ทุกคนสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นของตนได้โดยเสรี และไม่มีขอบเขตจำกัดทางเขตแดน ทั้งนี้จะต้องเป็นการใช้สิทธิโดยชอบด้วยกฎหมาย ไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิของผู้อื่น

2. สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ กฎหมายใดจะมาขัดแย้งกับหลักการที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญไม่ได้ โดยเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้รับการรับรองในมาตรา 34 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติถึงเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารในมาตรา 36 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันไม่ว่าในทางใด ๆ การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการใดๆ เพื่อให้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ” เห็นได้ว่าประเทศไทยได้ให้การรับรองและคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร แต่ทั้งนี้แสดงความคิดเห็นต้องเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพของตนภายใต้หลักสุจริตและไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือสุขภาพของประชาชน ซึ่งเป็นหลักการเดียวกันกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 และปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองของฝรั่งเศส ค.ศ.1789

ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามกฎหมายต่างประเทศ

สิทธิในชื่อเสียงของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครอง ซึ่งแต่ละประเทศก็มีองค์ประกอบของการกระทำความผิดและรูปแบบการลงโทษที่แตกต่างกัน (เฉลิมชัยศรี เพ็ญตระกูลชัย, 2552) ดังนี้

1. ประเทศอังกฤษ

ความผิดฐานหมิ่นประมาทมีชื่อเรียกว่า “Defamation” หมายความว่า การกระทำใดๆ ก็ตามที่เป็นการแสดงต่อสาธารณะ โดยมีความมุ่งหมายที่จะลดคุณค่า หรือเกียรติภูมิของบุคคลใด บุคคลหนึ่งที่มีอยู่ในสังคมนั้น หรือโดยเจตนาที่จะให้สังคมนั้นเกิดความรังเกียจ หรือยุยงให้ตัด หรือขับไล่บุคคลที่ถูกหมิ่นประมาทนั้นออกไปจากสังคมโดยไม่จำกัดรูปแบบการกระทำว่าจะเป็นการกระทำด้วยวิธีใด ด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร การโฆษณา และกระทำต่อหน้า หรือลับหลังผู้ถูกระทำ และการกระทำที่เป็นลักษณะของ “Defamation” ยังแยกออกได้อีก 2 ลักษณะ คือ

1) Libel คือ การหมิ่นประมาทที่เป็นการโฆษณา โดยกระทำในรูปของวัตถุ ไม่ว่าจะ เป็นในรูปของการใส่ความด้วยเอกสาร รวมความตลอดถึงหนังสือที่เขียน หรือพิมพ์ รูปภาพ แผ่นเสียง รูปหล่อ รูปปั้น แกะสลัก กลึง และของอื่นๆ ที่เป็นถาวรวัตถุคงทนอยู่ได้นาน ถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการใส่ความอันร้ายแรง เป็นผลให้ผู้ถูกหมิ่นประมาทนั้นเสียหายอย่างมาก ผู้ที่กระทำความผิดนั้นก็ต้องมีความผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญา โดยหลักแล้ว “Libel” ตามกฎหมายอังกฤษ ถือว่าเป็นความผิดส่วนตัว และจัดว่าเป็นความผิดทางแพ่ง ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากการละเมิดนั้น แต่ “Libel” สามารถที่จะเป็นความผิดอาญาได้ กล่าวคือ ผู้เสียหายต้องแสดงให้เห็นในคำฟ้องประเภทที่ต้องมีการไต่สวนเบื้องต้น (indictment) ว่าการกระทำที่เป็นการหมิ่นประมาทนั้น มีแนวโน้มว่าจะทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในสังคม ซึ่งการพิสูจน์ในศาล

อาญานั้น จะไม่พิสูจน์ว่าข้อความนั้น เป็นการหมิ่นประมาทหรือทำให้ผู้นั้นเสียหายอย่างไร แต่จะต้องพิสูจน์ว่าข้อความดังกล่าวจะทำให้สังคมเกิดความไม่สงบสุขเรียบร้อยอย่างไร การหมิ่นประมาทลักษณะ “Libel” ยังที่จะแบ่งออกได้อีก 2 ลักษณะคือ 1) Public Libel เป็นในลักษณะของการหมิ่นประมาทในรัฐสภา การหมิ่นอำนาจศาล การหมิ่นประมาท บุคคลขณะดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล การหมิ่นประมาทประมุขแห่งรัฐต่างประเทศและผู้แทนรัฐต่างประเทศ เป็นต้น และ 2) Private libel มีลักษณะเป็นการหมิ่นประมาทบุคคลในเรื่องส่วนตัว กล่าวคือ เป็นการแสดงข้อมูลที่ผิดต่อความเป็นจริงในเรื่องส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยกระทำในรูปของวัตถุต่างๆ เช่น การเขียนข้อความ รูปภาพต่างๆ โดยที่การกระทำนั้นเป็นผลให้ผู้ที่ถูกหมิ่นประมาทถูกดูหมิ่นเกลียดชังจากผู้อื่นที่พบข้อความนั้น

2) Slander คือ การหมิ่นประมาทโดยวาจา เป็นการใส่ความด้วยวาจา หรือกริยาอาการอื่นๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่สูญหายฉับพลัน ไม่คงทนอยู่ได้นาน ความผิดในลักษณะนี้ ไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่มีความร้ายแรง ไม่เป็นความผิดทางอาญา มีเฉพาะความรับผิดทางแพ่งเท่านั้น

2. ประเทศสหรัฐอเมริกา

ความผิดฐานหมิ่นประมาทของประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายของประเทศอังกฤษ จึงมีลักษณะการกระทำความผิดเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นอย่างมาก และได้รับการรับรองคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ประชาชนของประเทศสหรัฐอเมริกามีสิทธิในการแสดงออก มีเสรีภาพในการพูด ซึ่งศาลได้เคยตีความรับรองสิทธิในการที่จะกล่าวหรือวิจารณ์ แต่จะต้องไม่ทำให้ผู้อื่นเสียหาย เนื่องจากความไม่ถูกต้องของข้อความที่ได้กล่าวออกไปสู่สาธารณะ และต้องไม่เป็นการโจมตีบุคคลหนึ่งบุคคลใด เพื่อให้เขาได้รับความเสียหาย การฟ้องร้องคดีหมิ่นประมาทของประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่จะเป็นการฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งมากกว่าการฟ้องคดีอาญา โดยสหรัฐอเมริกามองว่าการลงโทษทางอาญากับผู้กระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นไม่มีความจำเป็น และยังเป็นการขัดกับรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา

3. ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

กฎหมายอาญาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ความผิดฐานหมิ่นประมาทบัญญัติในหมวดที่ 14 แห่งประมวลกฎหมายอาญาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 186 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดกล่าวอ้างหรือทำให้เป็นที่เผยแพร่ซึ่งข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับผู้อื่นอันอาจเป็นการกล่าวให้ร้ายผู้นั้น หรือเป็นการดูถูกผู้นั้นตามความคิดของสาธารณชนทั่วไป หากข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นจริง จะต้องรับโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับ หากการกระทำได้กระทำการโดยการโฆษณา หรือผ่านการโฆษณาแพร่หลายเป็นลายลักษณ์อักษรต้องรับโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับ” ซึ่งมีหลักการคล้ายคลึงกับประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย มาตรา 330 ถ้าพิสูจน์ได้ว่าเป็น

ความจริง การกระทำนั้นไม่เป็นความผิด ยกเว้นเป็นเรื่องส่วนตัว และไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนก็ จะห้ามไม่ให้พิสูจน์ แต่ถ้าเป็นการกล่าวอ้างข้อความอันเป็นเท็จ จนเป็นเหตุให้ความน่าเชื่อถือของผู้อื่น ถูกทำลาย ผู้กระทำต้องรับโทษและถ้าการกระทำนั้น ได้กระทำลงโดยการโฆษณาจะต้องรับโทษหนัก ขึ้น ตามประมวลกฎหมายอาญาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 187 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดกล่าว หรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จเกี่ยวกับผู้อื่น อัน เป็นการกล่าวให้ร้ายผู้นั้น หรือเป็น การดูถูกผู้นั้นตามความคิดของสาธารณชนทั่วไป หรืออาจเป็นการทำลายความน่าเชื่อถือของผู้อื่น จะต้องรับโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับ และหากการกระทำได้กระทำลงด้วยการโฆษณา หรือการ ไขข่าวแพร่หลายเป็นลายลักษณ์อักษร ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับ”

4. ประเทศญี่ปุ่น

ในสังคมของชาวญี่ปุ่นเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญต่อ “เกียรติ” ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สูงสุดของ ชีวิต ดังนั้น ความผิดที่กระทบต่อชื่อเสียง จัดได้ว่าเป็นความผิดที่ร้ายแรงในกฎหมายอาญาญี่ปุ่น โดย รัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นก็ได้คุ้มครองเสรีภาพในการแสดงออก แม้แต่สถานีวิทยุก็ไม่สามารถที่จะล่วงล้ำ เสรีภาพนี้ได้ ด้วยเหตุนี้การบัญญัติกฎหมายเพื่อที่จะมาจำกัดเสรีภาพนี้ถ้าไม่มีเหตุผลอันควร จะเป็น ผลให้การจำกัดดังกล่าวไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 21 รัฐธรรมนูญญี่ปุ่น และได้กำหนด ความผิดฐานหมิ่นประมาทไว้ทั้งหมดที่ 34 มาตรา 230 ซึ่งมีหลักการและเหตุผลคล้ายคลึงกันกับ ประเทศเยอรมัน

5. ประเทศเกาหลีใต้

ความผิดฐานหมิ่นประมาทของประเทศเกาหลีใต้ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติกฎหมาย อาญา มาตรา 307 ซึ่งบัญญัติว่า “(1) บุคคลที่ใส่ร้ายผู้อื่นต่อสาธารณะจะถูกลงโทษ... (2) บุคคลที่ทำให้เสียชื่อเสียงโดยข้อเท็จจริงที่เป็นเท็จจะต้องถูกลงโทษ...” และบัญญัติเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทโดย การโฆษณาไว้ในมาตรา 309 แต่หากข้อความนั้นเป็นความจริงและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ผู้นั้น ไม่ต้องรับโทษ ตามมาตรา 310 จะเห็นได้ว่าความผิดฐานหมิ่นประมาทของประเทศเกาหลีใต้มีความ คล้ายคลึงกับกฎหมายประเทศไทย

ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย

ความผิดฐานหมิ่นประมาทของประเทศไทยมีปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนตั้งแต่ กฎหมายตราสามดวง โดยการกระทำใดเข้าลักษณะของการหมิ่นประมาท ถ้าข้อความนั้นเป็นความ จริง ผู้กระทำความผิดไม่มีความผิดแต่อย่างใด แต่การดูหมิ่นมีความร้ายแรงกว่าการหมิ่นประมาท เมื่อ มีพระราชกำหนดลักษณะหมิ่นประมาทด้วยการพูดหรือการเขียนถ้อยคำเท็จออกโฆษณา ร.ศ. 118 ได้ ใช้คำว่า “หมิ่นประมาท” แทนการเรียกการกระทำผิดทั้งดูหมิ่นและหมิ่นประมาท และมีการแบ่งแยก ความผิดฐานดูหมิ่นและความผิดฐานหมิ่นประมาทกันอย่างชัดเจน โดยกำหนดให้ความผิดฐานดูหมิ่น

มาอยู่ในหมวดของความผิดลหุโทษแยกต่างหากจากความผิดฐานหมิ่นประมาทที่อยู่ในภาคความผิดซึ่งมีอัตราโทษหนักกว่า ซึ่งในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 และในประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบัน หลักการต่างยังเหมือนเดิมทุกประการ มีการเปลี่ยนแปลงแค่บทลงโทษที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น

1. ความผิดฐานหมิ่นประมาท (มาตรา 326)

มาตรา 326 บัญญัติว่า “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้น เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” สามารถแยกองค์ประกอบความผิด ได้ดังนี้ (1) ผู้ใด (2) ใส่ความ (3) ผู้อื่น (4) ต่อบุคคลที่สาม (5) โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง และองค์ประกอบภายใน คือ เจตนาธรรมดา

1) ผู้ใด จะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ (จิตติ ดิงศภัทย์, 2553)

2) คำว่า “ใส่ความ” ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326 ไม่ได้นิยามศัพท์ไว้ว่ามีความหมายว่าอย่างไร แต่ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) อธิบายว่า หมายถึง พูดหรือเขียนให้ร้ายป้ายสี, กล่าวหาเรื่องร้ายให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย จิตติ ดิงศภัทย์ (2553) ให้คำนิยามว่า “แสดงพฤติการณ์อันเป็นข้อเท็จจริงประการใดประการหนึ่งของผู้ถูกหมิ่นประมาท” หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ (2559) ให้คำนิยามว่า “การยืนยันข้อเท็จจริงซึ่งอาจเป็นความจริงก็ได้หรือเป็นความเท็จก็ได้” และคณพล จันทน์หอม (2561) ให้คำนิยามว่า “การแสดงข้อความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่ไม่ดีของผู้อื่น ซึ่งถ้าหากเป็นความจริงก็อาจส่งผลกระทบต่อหรืออาจทำให้ผู้อื่นนั้นได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของผู้ถูกกระทำนั้น” ดังนั้น การใส่ความ หมายถึง การยืนยันข้อเท็จจริงเกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่ไม่ดีของผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นความจริงหรือเป็นความเท็จก็ได้ การใส่ความซึ่งเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 จะต้องเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงอย่างชัดเจนว่าผู้เสียหายหรือผู้ถูกกระทำนั้นมีพฤติกรรมใดซึ่งเป็นทั้งรังเกียจของสังคมหรือเป็นสิ่งที่สังคมไม่อาจยอมรับได้ โดยจะต้องแสดงเป็นประโยคบอกเล่าถึงข้อเท็จจริงซึ่งอาจเกิดขึ้นแล้วในอดีตหรืออาจเกิดขึ้นในปัจจุบันโดยข้อเท็จจริงนั้นมีโอกาสเป็นความจริงได้ แม้ว่าจะเป็นความจริงก็ยังคงมีความผิดฐานหมิ่นประมาท ไม่ว่าจะใส่ความโดยวิธีการใดก็ตาม อันเป็นเหตุให้ข้อเท็จจริงที่ยืนยันนั้นปรากฏแก่บุคคลที่สาม เช่น ใส่ความทางโทรศัพท์ ใส่ความโดยเขียนหรือนำจดหมายที่มีข้อความหมิ่นประมาทไปให้ผู้อื่นอ่าน ใส่ความโดยวาดภาพ ทำกิริยาท่าทาง ใช้ภาษาใบ้ ทำเครื่องหมาย ส่งรูปภาพหรือภาพเคลื่อนไหว หรือเล่าเหตุการณ์หรือเล่าเรื่องที่ได้ยินมาให้บุคคลที่สามฟังอีกทอดหนึ่ง เป็นต้น ดังนั้น การใส่ความโดยการโพสต์ข้อความลงในเฟซบุ๊ก ไลน์หรืออินสตาแกรม จึงอาจเป็นการกระทำ ความผิดฐานหมิ่นประมาทได้ ถ้าข้อความนั้นเป็นการยืนยันข้อเท็จจริง และข้อความที่ใส่ความต้องชัดเจนเพียงพอที่จะทราบได้ว่าผู้ถูกใส่ความเป็นใคร

3) ผู้อื่น จะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล หรือเป็นกลุ่มคนก็ได้ ทั้งนี้ต้องสามารถระบุตัวบุคคลได้ว่าหมายถึงผู้ใด และจำนวนผู้ถูกใส่ความจะมีจำนวนเท่าใดก็ได้

4) การใส่ความนั้นต้องทำให้บุคคลที่สามนั้นรับทราบข้อความได้

5) โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ข้อความที่หมิ่นประมาทนั้นต้องมีความเป็นไปได้ตามที่ถูกใส่ความ อันเป็นเหตุให้บุคคลที่สามอาจเชื่อตามที่ผู้กระทำความผิดกล่าวอ้าง และคิดว่าผู้เสียหายเป็นบุคคลไม่ดี ดูหมิ่น หรือเกลียดชัง

6) การกระทำตามมาตรา 326 อาศัยเจตนาธรรมดา ซึ่งอาจเกิดจากการกระทำโดยเจตนาประสงค์ต่อผลหรือย่อมนิ่งเห็นผลก็ได้ หากไม่มีเจตนาในการกระทำความผิด ก็ย่อมไม่มีความผิด เช่น เขียนจดหมายมีข้อความหมิ่นประมาทส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียน แสดงเจตนาว่าจะให้โจทก์ทราบข้อความในจดหมายเพียงคนเดียวเท่านั้น แม้มีบุคคลที่สามเปิดอ่านและทราบข้อความก็เป็นเรื่องนอกเหนือเจตนาของจำเลย ผู้กระทำไม่มีเจตนากระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท

นอกจากนี้ ผู้กระทำจะต้องรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิด ตามมาตรา 59 วรรคสามด้วย มิฉะนั้น จะถือว่าจำเลยกระทำโดยประสงค์ต่อผลหรือย่อมนิ่งเห็นผลหาได้ไม่ เช่น พูดกับ ก. เป็นภาษาไทยเป็นถ้อยคำหมิ่นประมาท ก. ต่อหน้า ข. ซึ่งเป็นคนต่างชาติ โดยผู้พูดคิดว่า ข. ไม่เข้าใจภาษาไทย ทั้งๆ ที่ ข. ฟังภาษาไทยที่พูดเข้าใจ ไม่เป็นหมิ่นประมาท ก. ต่อบุคคลที่สาม

2. ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา (มาตรา 328)

ความผิดตามมาตรานี้เป็นบทเฉพาะที่เอาผิดกับบุคคลที่ใช้วิธีการอันทำให้ข้อความที่หมิ่นประมาทเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งอาจจะทำให้ผู้ถูกใส่ความเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังมากกว่า ซึ่งมาตรา 328 บัญญัติว่า “ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสีภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท” สามารถแยกองค์ประกอบความผิด ได้ดังนี้ (1) การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท (2) ได้กระทำด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้โดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ แผ่นเสียงหรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพหรือ บันทึกอักษร การกระจายเสียง กระจายภาพ หรือกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น และองค์ประกอบภายใน คือ เจตนาธรรมดา

1) การกระทำที่จะเป็นความผิดตามมาตรานี้จะต้องครบองค์ประกอบความตามมาตรา 326 เสียก่อน ดังนั้น หากการกระทำไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท ผู้กระทำย่อมไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ตามมาตรา 328 นี้ เช่น ข้อความที่ลงพิมพ์โฆษณาใน

หนังสือพิมพ์ สามารถเข้าใจได้ว่าผู้พิมพ์เผยแพร่มีเจตนาจะล้อเลียนผู้เสียหาย ผู้ที่อ่านข้อความอาจเชื่อว่าเป็นความจริงตามที่ล้อเลียนได้ จึงไม่ใช่การใส่ความ ข้อความนั้นย่อมไม่เป็นการหมิ่นประมาทผู้เสียหาย ตามกรณีนี้ เมื่อไม่ผิดตามมาตรา 326 ก็ไม่อาจผิดตามมาตรา 328 ได้ แต่หากจำเลยมีความผิดตามมาตรา 328 แล้ว ก็ไม่ต้องปรับบทลงโทษตามมาตรา 326 อีก

2) โดยได้กระทำด้วยวิธีการโฆษณา คณพล จันทน์หอม (2561) อธิบายคำว่า “โฆษณา” หมายถึง เผยแพร่ข้อความไปสู่สาธารณชนหรือประชาชนทั่วไป กล่าวคือ ไม่ได้มุ่งเจาะจงเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มบุคคล แต่ได้กระจายให้รู้กันอย่างกว้างขวาง ดังนั้น ผู้กระทำตามมาตรา 328 นี้จึงไม่ได้กระทำต่อบุคคลที่สามเป็นการเฉพาะ แต่จะเป็นใครก็ได้ที่ได้รับทราบข้อความนั้น ซึ่งการโฆษณาอาจกระทำในรูปแบบใดก็ได้ เช่น ด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพ หรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียงหรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพหรือ บันทึกอักษร ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณานี้สำเร็จเมื่อบุคคลที่สามรู้และเข้าใจข้อความที่ใส่ความตามองค์ประกอบความผิดที่กำหนดไว้ในมาตรา 326 โดยไม่จำกัดจำนวนผู้รู้และเข้าใจข้อความ แม้จะมีคนทราบและเข้าใจข้อความนั้นเพียงคนเดียว ความผิดก็สำเร็จ อย่างไรก็ตาม ถ้าหากโฆษณาแล้ว แต่บุคคลที่สามยังไม่ทราบข้อความ ผู้กระทำย่อมมีความผิดฐานพยายาม ตามมาตรา 328 ประกอบมาตรา 80

3) มาตรา 328 นี้อาศัยเจตนาธรรมดา ทั้งกรณีประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผล

ปัญหาทางกฎหมายของการหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์

1. การใช้สื่อสังคมออนไลน์กับการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท

สื่อสังคมออนไลน์มีหลายหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นบล็อก ทวิตเตอร์และไมโครบล็อก เครือข่ายสังคมออนไลน์ หรือการแบ่งปันสื่อทางออนไลน์ บุคคลคนหนึ่งอาจเป็นทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสาร หากบุคคลคนนั้นจะต้องเป็นคนส่งสาร นอกจากการแสดงความคิดเห็นหรือสร้างข้อมูลอย่างอิสระตามหลักเสรีภาพแล้ว บุคคลนั้นยังมีหน้าที่ที่ต้องระมัดระวังว่าข้อมูลที่ตนจะได้ส่งออกไปนั้นเป็นการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทหรือไม่ เพราะเมื่อทำการส่งข้อมูลออกไปแล้ว ความผิดย่อมสำเร็จ ผู้นั้นไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบได้ จึงควรพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท โดยผู้เขียนได้หยิบยกการกระทำที่เกิดขึ้นบ่อยในปัจจุบัน ดังนี้

1) การโพสต์รูปภาพหรือวิดีโอที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทหรือไม่ การใส่ความผู้อื่นจะกระทำด้วยวิธีการใดก็ได้ หากข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่ผู้กระทำเป็นการยืนยันว่าผู้อื่นกระทำการอันส่งผลให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง เช่น รูปภาพผู้หญิงที่ไม่ใส่เสื้อผ้ากอดอยู่กับผู้ชายที่มีภรรยาอยู่แล้ว หรือวิดีโอที่บันทึกการกระทำที่ไม่ดีของบุคคลอื่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้แม้ไม่ได้อธิบายเป็นคำพูดหรือข้อความว่า ผู้หญิงในรูปภาพเป็นเมียของผู้อื่นในรูปภาพ แต่บุคคลที่สามที่พบเห็นภาพหรือวิดีโอดังกล่าวก็สามารถ

เข้าใจได้ว่า ผู้หญิงผู้ชายในรูปภาพประพุดิตนไม่ดีในทางเพศ ซึ่งเป็นเรื่องที่สังคมไทยไม่ยอมรับ เพราะสังคมไทยเป็นสังคมผิวเดีวเมีวเดีว ดังนั้น การโพสต์รูปภาพหรือวิดีโอที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังจึงเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท แม้ว่าเรื่องดังกล่าวจะเป็นความจริง ผู้กระทำก็ไม่มีสิทธิโพสต์รูปภาพหรือวิดีโอที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง หากเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องส่วนตัว ไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน ในทางกลับกันหากรูปภาพหรือวิดีโอที่โพสต์เป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนและเป็นความจริง เช่น การโพสต์วิดีโอของเจ้าหน้าที่รัฐขณะที่เรียกสินบนหรือข่มขู่ประชาชนให้จ่ายเงิน เป็นต้น แม้บุคคลที่สามารถเข้าใจได้ว่าเจ้าหน้าที่คนนั้นเป็นคนไม่ดี เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง อันเป็นการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ผู้กระทำก็ต้องรับโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 330 เช่นเดียวกันกับหลักกฎหมายของประเทศเยอรมัน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ และการโพสต์รูปภาพหรือวิดีโอไปยังสื่อสังคมออนไลน์ อาจเป็นการหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 อีกด้วย หากสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้นั้นเป็นประเภทที่บุคคลใดก็ได้สามารถเข้าถึง ไม่ใช่ลักษณะกลุ่มปิดที่ต้องมีการขออนุญาตก่อนเข้าถึงข้อมูล ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5276/2562 ที่วินิจฉัยว่า “ความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 นั้น ต้องเป็นการเผยแพร่ข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาทออกไปยังสาธารณชนหรือประชาชนทั่วไป การที่จำเลยส่งข้อความลงในแอปพลิเคชันไลน์ เป็นเพียงเจตนาแจ้งหรือไขข่าวไปยังเฉพาะกลุ่มบุคคลซึ่งอยู่ในกลุ่มไลน์เท่านั้น ยังไม่ถึงกับเป็นการกระจายข่าวไปสู่สาธารณชนหรือประชาชนทั่วไป จึงยังไม่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328”

2) การแสดงความคิดเห็นบนโพสต์ของผู้อื่นโดยข้อความที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทหรือไม่ การแสดงความคิดเห็นจะเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทหรือไม่นั้น น่าจะต้องวิเคราะห์การกระทำว่าเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงหรือไม่ หรือเป็นเพียงการคาดคะเนตามความคิดเห็นของตนเองเท่านั้น เพราะตามหลักการของความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้น การใส่ความผู้อื่นต้องเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในอดีตหรือปัจจุบัน หากเป็นเพียงการคาดคะเน การแสดงความไม่แน่ใจ เป็นคำขู่ หรือเป็นคำทำนายในอนาคตย่อมไม่ใช่การใส่ความ และเมื่อไม่ใช่การใส่ความไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาทได้ กรณีตัวอย่างของการแสดงความคิดเห็นบนโพสต์ของผู้อื่นที่เป็นการกล่าวยืนยันข้อเท็จจริง เช่น ไลน์มันขี้โกง มันชอบไปโกงเงินคนอื่น, เป็นเมียน้อยเขายังกล้าออกสื่อ เป็นต้น ซึ่งการยืนยันข้อเท็จจริงนี้น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท กรณีตัวอย่างของการแสดงความคิดเห็นบนโพสต์ของผู้อื่นที่เป็นเพียงการคาดคะเน ไม่ได้เป็นการยืนยันข้อเท็จจริง เช่น มึงทำแบบนี้มึงเป็นเมียน้อยเขาหรือเปลววะ หรือเดีวมึงก็ไปเป็นเมียน้อยเขา เป็นต้น ส่วนการแสดงความคิดเห็นบนโพสต์ของผู้อื่นซึ่งเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทแล้วนั้น จะเป็นการหมิ่นประมาทด้วยการ

โฆษณา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 ด้วยหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาว่าสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้อื่นใช้นั้นเป็นประเภทที่ประชาชนโดยทั่วไปสามารถเข้าถึงได้หรือไม่ เช่น แอปพลิเคชันเฟสบุ๊ก หรือ แอปพลิเคชันอินสตราแกรมที่ตั้งค่าความเป็นส่วนตัวเป็นสาธารณะ ซึ่งประชาชนโดยทั่วไปสามารถเข้ามาอ่านสิ่งที่ผู้เป็นเจ้าของโปรไฟล์โพสต์ได้ รวมทั้งสามารถอ่านความคิดเห็นที่ผู้กระทำความผิดโพสต์ แสดงความคิดเห็นได้เช่นเดียวกัน หากมีการแสดงความคิดเห็นบนโพสต์ของผู้อื่นโดยข้อความอันเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ก็เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328

3) การแชร์โพสต์เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทหรือไม่ การกระทำที่จะเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทต้องเป็นการยืนยันข้อเท็จจริง โดยผู้กระทำไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยตนเองโดยตรง ข้อมูลที่ผู้กระทำรับทราบจากบุคคลอื่น แล้วผู้กระทำบอกต่อไปยังบุคคลที่สามโดยยืนยันว่าเป็นความจริง จนน่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังก็เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท ดังนั้น การแชร์โพสต์ที่มีข้อมูลยืนยันข้อเท็จจริง เช่น โพสต์ของผู้อื่นที่ระบุว่านางเอกละครเรื่องหงส์สาวเป็นเมียน้อยผู้กำกับ เป็นต้น ผู้ที่เข้าไปอ่านโพสต์แล้วแชร์ต่อไปก็ถือว่ามี การยืนยันข้อเท็จจริงตามที่ผู้อื่นโพสต์เช่นเดียวกัน เสมือนตนเองเป็นผู้โพสต์เอง อันเป็นการทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง จึงเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท ส่วนการแชร์โพสต์เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาหรือไม่นั้น ผู้เขียนเห็นว่าเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา เนื่องจากคำว่า “โฆษณา” หมายถึง เผยแพร่ข้อความไปสู่สาธารณชนหรือประชาชนทั่วไป ไม่ได้มุ่งเจาะจงเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มบุคคล แต่ได้กระจายให้รู้กันอย่างกว้างขวาง ดังนั้น การที่ผู้โพสต์ข้อความเป็นคนแรกอาจต้องการเผยแพร่ข้อความให้รับรู้เฉพาะกลุ่มของตนเอง แต่การแชร์โพสต์ แม้ผู้แชร์โพสต์จะตั้งค่าความเป็นส่วนตัวให้เห็นเฉพาะสมาชิกในกลุ่มของตนเอง แต่ก็เป็นคนละกลุ่มกับผู้โพสต์คนแรก ดังนั้น การแชร์โพสต์จึงเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328

2. สิทธิการแสดงความคิดเห็นกับการควบคุมการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท

การแสดงความคิดเห็นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองของฝรั่งเศส ค.ศ.1789 และรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 แต่การแสดงความคิดเห็นต้องเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพของตนภายใต้หลักสุจริตและไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือสุขภาพของประชาชน ดังนั้นการแสดงความคิดเห็นที่เป็นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทจึงกระทำไม่ได้ เพราะเป็นการกระทบสิทธิในชื่อเสียงของบุคคลอื่นอีกทั้งเป็นความผิดอาญาอันถือว่าเป็นกฎหมายที่มีขึ้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

อย่างไรก็ตาม พบว่าการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก และหากไม่ใช่ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ผู้เสียหายต้องดำเนินการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือฟ้องคดีเองภายใน 3 เดือนนับแต่รู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เพราะเป็นความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้ มิฉะนั้นคดีจะขาดอายุความ พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจสอบสวนและพนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 นอกจากนี้ ความรวดเร็วของการเผยแพร่ข้อความหรือข้อมูลต่างๆของสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ข้อความหรือข้อมูลต่างๆอันเป็นการใส่ความผู้อื่นโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังนี้ไปสู่ความรับรู้ของบุคคลที่สามได้ง่ายและสามารถมีผู้รับรู้เป็นจำนวนมาก ชื่อเสียงหรือผลเสียที่ผู้เสียหายได้รับจึงมีความรุนแรงมาก ในบางกรณีผู้เสียหายอาจทนรับความอับอายไม่ไหวและเกิดความคิดที่จะหลบหนีความอับอายด้วยการฆ่าตัวตาย ซึ่งตามวัฒนธรรมญี่ปุ่นก็ยึดถือเรื่องเกียรติมาก ในอดีตบุคคลที่ถูกทำให้เสียเกียรติยอมคว้านท้องตายดีกว่าทนอยู่กับความอับอาย การหมิ่นประมาทจึงถือเป็นอาชญากรรมรุนแรงของประเทศญี่ปุ่น เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นมากในยุคที่ประชาชนใช้สื่อสังคมออนไลน์ในชีวิตประจำวัน สมควรหรือไม่ที่รัฐควรกำหนดโทษการหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์ให้มีความเหมาะสม ผู้กระทำความผิดมีความเกรงกลัวต่อการกระทำความผิด หรือมีมาตรการระงับการเผยแพร่การกระทำความผิดได้อย่างรวดเร็ว มีตัวอย่างของประเทศเกาหลีใต้ที่ดำเนินการแก้ไขปัญหารื่องนี้ โดยรัฐบาลเกาหลีใต้ดำเนินการอนุญาตให้ตำรวจปราบปรามความคิดเห็นที่แสดงความเกลียดชังโดยไม่มีรายงานจากผู้ที่ถูกเป็นเหยื่อ โดยสำนักงานคณะกรรมการการสื่อสารแห่งเกาหลีใต้ (KCC) กำกับดูแลด้านการสื่อสารโทรคมนาคมและการออกอากาศของเกาหลีใต้ ซึ่งประเทศไทยเองก็มีกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี แต่ไม่มีอำนาจดำเนินการลบหรือปิดกั้นโพสต์ใดๆ ได้ทันที เพราะข้อมูลอินเทอร์เน็ตอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ให้บริการสื่อต่างๆ การดำเนินการใดจำเป็นต้องเป็นไปตามขั้นตอนทางกฎหมายที่ต้องมีผู้เสียหายมาร้องทุกข์กล่าวโทษด้วยตนเอง ณ สถานีตำรวจ หรือกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีแล้วเท่านั้น หรือหากพิจารณากรณีประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาเลือกใช้การลงโทษทางแพ่งที่รุนแรง ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าสินไหมทดแทนต่อชื่อเสียงได้เป็นจำนวนมาก เพราะถือว่าเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วย ไม่เหมือนกับหลักเรื่องละเมิดต่อชื่อเสียงของประเทศไทยที่เรียกค่าสินไหมทดแทนได้เท่ากับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ดังนั้น ประเทศไทยเองก็ควรมีมาตรการดูแลในเรื่องนี้เช่นเดียวกัน เพราะกว่าจะมีการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมจนมีคำพิพากษาและบังคับคดี ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายก็อาจจะไม่อาจแก้ไขเยียวยาให้กลับมาเป็นเหมือนเดิมได้

สรุป

โดยแท้จริงแล้วเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้นมิได้รับรองโดยปราศจากเงื่อนไขแต่ประการใดบุคคลจึงพึงใช้เสรีภาพภายใต้ขอบเขตที่ไม่กระทบกระเทือนต่อบุคคลอื่น สังคม และความมั่นคงของรัฐ การโพสต์รูปภาพหรือวิดีโอ การแสดงความคิดเห็นบนโพสต์ของผู้อื่น การแชร์โพสต์ หากข้อความหรือข้อมูลนั้นเป็นการยืนยันข้อเท็จจริง อันเป็นเหตุให้ผู้อื่นน่าจะเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง การกระทำนั้นก็เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท และหากการกระทำมีความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นได้กระทำโดยมีการเผยแพร่ไปยังประชาชนโดยทั่วไป การกระทำดังกล่าวก็เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 อีกด้วย สอดคล้องกับหลักการกระทำความผิดของต่างประเทศ แต่จะเห็นว่าวิธีการลงโทษและการเยียวยาผู้เสียหายยังมีความแตกต่างกัน ซึ่งประเทศไทยควรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการลงโทษและการเยียวยาผู้เสียหายเพื่อให้เหมาะสมกับการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์ต่อไป

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์ ดังนี้ (1) รัฐควรคุ้มครองประชาชนโดยให้อำนาจกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีดูแลพิจารณาและมีอำนาจลบข้อมูลที่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทได้อย่างรวดเร็ว (2) ควรเพิ่มมาตรการในลงโทษและเยียวยาผู้เสียหายจากการหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะ (3) ควรสร้างจิตสำนึกของประชาชนในการระมัดระวังต่อการแสดงความคิดเห็นหรือเผยแพร่ข้อมูลที่อาจกระทบต่อผู้อื่น อันเป็นเหตุให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมชัยศรี เพ็ญตระกูลชัย. (2552). การคุ้มครองเกียรติ : ศึกษาคุณธรรมทางกฎหมายในความผิดฐานดูหมิ่นเปรียบเทียบความผิดฐานหมิ่นประมาท. วิทยานิพนธ์ธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- จิตติ ดิงศรัทีย. (2553). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3. กรุงเทพฯ: บริษัท ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง จำกัด.
- ไกรฤกษ์ เกษมสันต์. (2559). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิด มาตรา 288 – มาตรา 366. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด.
- คณพล จันทน์หอม. (2561). คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคความผิด เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2561). การสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2561 (ไตรมาส 1). ออนไลน์. แหล่งที่มา : <http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/CompleteReport-Q1.pdf>. สืบค้นเมื่อ (10 มกราคม 2563).
- พิชิต วิจิตรบุญรักษ์. (2554). สื่อสังคมออนไลน์: สื่อแห่งอนาคต. จาก ออนไลน์. แหล่งที่มา: https://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/oct_dec_11/pdf/aw016.pdf สืบค้นเมื่อ (10 มกราคม 2563).

การพักงานลูกจ้างในประเทศไทย
กรณีศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศมาเลเซีย
WORK SUSPENSION OF EMPLOYEES IN THAILAND
A COMPARATIVE CASE WITH MALAYSIA

พิทักษ์ ธรรมะ

Phitak Dhamma

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

E-mail: pitaktamma391@gmail.com

ได้รับบทความ: 25 เมษายน 2563; แก้ไขบทความ: 15 พฤษภาคม 2563; ตอปรับตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2563

Received: April 25, 2020; Revised: May 15, 2020; Accepted: June 30, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้ผู้เขียนมุ่งศึกษาการพักงานลูกจ้างเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย ผลการศึกษาพบว่า ในประเทศไทยการสั่งพักงานลูกจ้างตามมาตรา 116 ห้ามมิให้นายจ้างสั่งพักงานลูกจ้างในกรณีพักงานเพื่อสอบสวนความผิดที่ลูกจ้างถูกกล่าวหา เว้นแต่จะมีข้อบ่งชี้เกี่ยวกับการทำงานหรือข้อตกลงเกี่ยวกับ สภาพการจ้างให้อำนาจนายจ้างไว้ ซึ่งตรงกับหลักการเคารพอ่อนใจของคู่สัญญาที่ตกลงกันไว้ตั้งแต่เริ่มทำสัญญาจ้างกัน แม้กฎหมายแรงงานของไทยจะได้อำนาจการสั่งพักงานลูกจ้างเอาไว้ แต่ในทางปฏิบัติแล้วยังเกิดปัญหาทางกฎหมายที่เป็นผลให้เกิดการกระทบสิทธิของลูกจ้างหลายประการ ในส่วนกฎหมายแรงงานของประเทศมาเลเซีย ซึ่งกำหนดระยะเวลาพักงานเพื่อสอบสวนตามข้อกล่าวหาได้มีระยะเวลา 15 วัน เพื่อให้เวลานายจ้างทำการสอบสวนลูกจ้างอย่างเต็มที่และเสร็จทันภายในเวลาที่กำหนด อีกทั้งบทกฎหมายคุ้มครองแรงงาน มาตรา 116 ก็บัญญัติเพียงว่าก่อนพักงานนายจ้างต้องแจ้งให้ลูกจ้างทราบก่อนถึงการพักงาน โดยไม่ได้กำหนดกรอบเวลาไว้ว่า การแจ้งการพักงานต้องแจ้งก่อนล่วงหน้าก่อนกี่วัน นายจ้างอาจจะใช้ช่องทางนี้ในการพักงานลูกจ้างโดยกระทันหันได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายคุ้มครองแรงงาน มาตรา 116 สมควรได้แก้ไขเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับสถานการณ์และป้องกันการตีความอันจะนำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาลแรงงานในอนาคต เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายแรงงานของประเทศมาเลเซีย Employment Act 1955 นายจ้างมีอำนาจสั่งพักงานลูกจ้างเพื่อสอบสวนความผิดของลูกจ้างได้แต่ไม่ต้องมีระเบียบ ข้อบ่งชี้เกี่ยวกับการทำงานระบุเอาไว้รวมถึงก่อนพักงานมิได้กำหนดวิธีการและ

ขั้นตอนเอาไว้ ประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่าแม้กฎหมายคุ้มครองแรงงานของไทยจะมีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองลูกจ้างมากกว่านายจ้าง

คำสำคัญ: การพักงาน, ลูกจ้างในประเทศไทย, ลูกจ้างในประเทศมาเลเซีย

Abstract

Order of work suspension is the legal measure which employers are empowered to do by the law. Pursuant to Section 116, employers shall not suspend employees' work in case of investigation of employees' allegations unless employers are empowered otherwise by other work regulations or arrangements related to employment condition, which is in line with the principle of respect for the parties' intention which has been agreed upon execution of the employment contract. Although Thai law determines the scope of employees' work suspension, practically legal issues still occur, leading to violation of employees' rights. The result suggests that Thailand's labour law determines that employers may suspend employees from their work for the maximum of 7 days. Nevertheless, upon consideration of the provisions, the exact number of suspensions is not clearly indicated, allowing employers to continue suspending employees' work without limitation. This adversely affects employees' rights as they will receive only 50 percent of the normal wage during the suspension period. When compared with Malaysian labour law, it was found that the law stipulates that work suspension for investigation is limited to 15 days to allow employers to thoroughly investigate employees and complete the process in due time. In addition, the Labour Protection Act, Section 116, only indicates that employers shall notify employees prior to the suspension. However, the period of advance notice is not stipulated. Employers may exploit this loophole to order immediate suspension against employees. The author is of the opinion that the Labour Protection Act, Section 116, should be revised to accommodate the situations and to prevent any interpretation which may bring about the lawsuit at the Labour Court in the future.

Keywords: Work Suspension, Suspension for Investigation

บทนำ

คำว่า “การพักงาน” (suspension from work) หมายถึง กรณีที่นายจ้างสั่งให้ลูกจ้างหยุดทำงานชั่วคราวโดยสาเหตุมาจากการที่ลูกจ้างกระทำความผิด ซึ่งการพักงานมี 2 ประเภท คือ พักงานเพื่อการสอบสวนโดยนายจ้างสั่งให้ลูกจ้างหยุดทำงานชั่วคราวเพื่อให้นายจ้างสอบสวนถึงสาเหตุแห่งการกระทำความผิดตามคำสั่ง ระเบียบหรือประกาศของนายจ้าง(สุทัศน์ ยศเครือ, 2545)

แรงงานมีความสำคัญในฐานะที่เป็นปัจจัยการผลิตในการผลิตสินค้า และเป็นทุนมนุษย์ที่สามารถพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้นได้แรงงานไม่ว่าจะอยู่ในภาคส่วนใดคือกลุ่มคนที่มีสามารถทำงานได้โดยใช้กำลังกายและกำลังความคิดที่มีหลายระดับความรู้ ความสามารถอันเป็นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจของประเทศชาติ ซึ่งแรงงานในทุกสาขาการผลิตมีความสำคัญอย่างยิ่ง และสร้างประโยชน์ทั้งในระดับสถานประกอบการ สังคมและประเทศชาติ ปัจจุบันประเทศต่างๆมีการเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจ การใช้เทคโนโลยีเพื่อมาปรับปรุงผลิตภัณฑ์สิ่งหนึ่งที่สำคัญในกลไกการผลิตคือการจ้างงานหรือการจ้างแรงงาน

กฎหมายแรงงานไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ.2518 พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ.2537 และพระราชบัญญัติอื่นๆที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อควบคุม กำกับดูแลการจ้างแรงงาน ดังนั้นกฎหมายแรงงานจึงมีความสำคัญสำหรับแรงงานเพราะบัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ของนายจ้างลูกจ้าง องค์กรของนายจ้าง และองค์กรของลูกจ้างรวมทั้งมาตรการที่กำหนดให้นายจ้าง ลูกจ้าง และองค์กรดังกล่าวต้องปฏิบัติต่อกันและปฏิบัติต่อรัฐ ทั้งนี้เพื่อให้การจ้างงาน การให้แรงงาน การประกอบกิจการ และความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างเป็นไปอย่างเหมาะสม

เมื่อนายจ้างและลูกจ้างเกิดนิติสัมพันธ์ทางกฎหมายอำนาจการบังคับบัญชา (Supervising) จึงเป็นของนายจ้างและตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 575 นายจ้างมีหน้าที่จ่ายค่าจ้างแก่ลูกจ้างเมื่อลูกจ้างทำงานให้เท่านั้น แต่หากปรากฏว่าลูกจ้างถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนายจ้างมีสิทธิงดจ่ายงานให้ลูกจ้างชั่วคราวและพักงานลูกจ้างเพื่อสอบสวนข้อกล่าวหาที่ลูกจ้างถูกกล่าวหาได้ ซึ่งเมื่อนิติสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างที่เกิดขึ้นตามกฎหมายและในระหว่างทำงานแล้วลูกจ้างอาจกระทำความผิดไม่ว่าจะโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม เช่น พนักงานปฏิบัติหน้าที่การเงินและบัญชี จัดทำหลักฐานการเบิกเกินกว่าจำนวนวันที่ลูกจ้างมาปฏิบัติงาน แล้วนำเงินส่วนที่เกินไปใช้ส่วนตัว ต้มสุรา เล่นการพนันในเวลาทำงาน เป็นต้น หากนายจ้างพบการกระทำความผิดดังกล่าวจะต้องดำเนินการสอบสวนความผิดของลูกจ้างซึ่งการพักงาน (suspension from work) เป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่นายจ้างนำมาใช้เพื่อประโยชน์ของนายจ้างและนำมาใช้เพื่อเป็นมาตรการในการลงโทษลูกจ้างโดยจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างเพียงร้อยละ 50 ของค่าจ้างที่ลูกจ้างได้รับอยู่ตามปกติในระหว่างพักงานเพื่อสอบสวนข้อกล่าวหา และนอกจากนี้นายจ้างยัง

มีอำนาจในการบังคับบัญชาลูกจ้างเพราะมีสิทธิออกคำสั่ง ระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงาน ให้ลูกจ้างปฏิบัติตามและเมื่อลูกจ้างปฏิบัติตามไม่ได้จึงเกิดการฝ่าฝืนคำสั่ง ระเบียบหรือข้อบังคับ เกี่ยวกับการทำงาน นายจ้างมีสิทธิสอบสวนวินัยเพื่อลงโทษลูกจ้างรวมถึงการลงโทษพักงานโดยไม่จ่าย ค่าจ้าง(รุ่งโรจน์ รื่นเรืองวงศ์, 2537) จะเห็นได้ว่าแม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้มีกฎหมาย กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการพักงานไว้แต่นายจ้างมีอำนาจพักงานลูกจ้างได้ทั้งการพักงานในระหว่าง สอบสวนและพักงานเพื่อลงโทษ แต่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 มาตรา 116 ได้ บัญญัติเกี่ยวกับการพักงานลูกจ้างไว้แต่ก็ยังเป็นปัญหาถึงการไม่คุ้มครองลูกจ้างและปัญหาการตีความ ซึ่งบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ในการพักงานลูกจ้าง วิธีการพักงาน ระยะเวลาการ พักงาน และการแจ้งก่อนการพักงานเพื่อสอบสวนข้อกล่าวหาโดยศึกษาบทบัญญัติทางกฎหมาย คุ้มครองแรงงานเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศเพื่อวิเคราะห์บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวมีผลดี และผลร้ายสำหรับนายจ้างลูกจ้างหรือไม่ และควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวหรือไม่ เพื่อให้เกิดการคุ้มครองแรงงานตามเจตนารมณ์ของบทกฎหมาย และในทางตรงข้ามต้องคุ้มครอง นายจ้างเพื่อไม่ให้ได้รับความเสียหายอีกทางหนึ่งด้วย ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาในเบื้องต้นผู้เขียนจึงสนใจ ศึกษาเปรียบเทียบการพักงานลูกจ้างในประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย

ผลการศึกษา

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพักงานในระหว่างสอบสวนของนายจ้างต่อลูกจ้างมีทั้งกฎหมาย ของประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 575 บัญญัติว่า “อันว่าจ้างแรงงานนั้นคือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าลูกจ้างตกลงจะทำงานให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่านายจ้างและนายจ้างตกลงจะให้สินจ้างตลอดเวลาที่ทำงานให้” และตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 มาตรา 108 บัญญัติว่า “ให้นายจ้างซึ่งมีลูกจ้างรวมกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไป จัดให้มี ข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานเป็นภาษาไทย และข้อบังคับนั้นอย่างน้อยต้องมีรายละเอียด เกี่ยวกับรายการดังต่อไปนี้ (6) วินัยและโทษทางวินัยให้นายจ้างประกาศใช้ข้อบังคับเกี่ยวกับการ ทำงานภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่นายจ้างมีลูกจ้างรวมกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไป และให้นายจ้างจัดเก็บ สำเนา ข้อบังคับนั้นไว้ ณ สถานประกอบกิจการ หรือสำนักงานของนายจ้างตลอดเวลา และให้ส่ง สำเนาข้อบังคับให้แก่อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายภายในเจ็ดวันนับแต่วันประกาศใช้ข้อบังคับ ดังกล่าว..”มาตรา 116 บัญญัติว่า “ในกรณีที่นายจ้างทำการสอบสวนลูกจ้างซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำ ความผิด ห้ามมิให้นายจ้างสั่งพักงานลูกจ้างในระหว่างการสอบสวนดังกล่าว เว้นแต่จะมีข้อบังคับ เกี่ยวกับการทำงานหรือข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างให้อำนาจนายจ้างสั่งพักงานลูกจ้างได้ ทั้งนี้ นายจ้างจะต้องมีคำสั่งพักงานเป็นหนังสือระบุความผิดและกำหนดระยะเวลาพักงานได้ไม่เกินเจ็ดวัน โดยต้องแจ้งให้ลูกจ้างทราบก่อนการพักงานและในระหว่างการพักงานให้นายจ้างจ่ายเงินให้แก่ลูกจ่า ตามอัตราที่กำหนดไว้ในข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานหรือตามที่นายจ้างและลูกจ้างได้ตกลงกันไว้ในข้อ

ออกกลางเกี่ยวกับสภาพการจ้าง ทั้งนี้อัตราดังกล่าวต้องไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบของค่าจ้างในวันทำงานที่ลูกจ้างได้รับก่อนถูกสั่งพักงาน” กฎหมายของประเทศมาเลเซียซึ่งเป็นประเทศอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ติดกับทางภาคใต้ของประเทศไทย เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน ซึ่งมีกฎหมายเกี่ยวกับการพักงานลูกจ้างระหว่างสอบสวนที่บัญญัติไว้ใน Law of Malaysia Act 265 Employment Act 1955 วางหลักไว้ว่า นายจ้างมีอำนาจสั่งพักงานลูกจ้างซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้ โดยไม่ต้องมีระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานระบุไว้ โดยให้นายจ้างสามารถสั่งพักงานลูกจ้างได้ไม่เกิน 15 วัน

หลักเกณฑ์การพักงานจากบทบัญญัติกฎหมายจะเห็นได้ว่าตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 108 ได้กำหนดให้นายจ้างจัดทำข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานโดยต้องมีรายละเอียดในเรื่อง “วินัยและโทษทางวินัย” ด้วยแต่บทบัญญัติดังกล่าวมิได้กำหนดลักษณะของความผิดทางวินัยและประเภทของโทษทางวินัยไว้ เป็นเหตุให้นายจ้างซึ่งมีความรอบรู้และประสบการณ์ทางด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์แตกต่างกัน กำหนดความผิดทางวินัยและโทษทางวินัยผิดแผกและลักลั่นกัน ซึ่งสร้างความไม่เป็นธรรม และเป็นปัญหาข้อพิพาทหรือคดีไปสู่ศาลจำนวนมาก ในการศึกษาข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติของสถานประกอบการพบว่าการกำหนดความผิดทางวินัยที่ไม่มีขอบเขตที่เหมาะสมเป็นการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายไม่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่การงานโดยตรง มีการกำหนดความผิดทางวินัยที่เป็นความประพฤตินอกเวลาทำงาน นอกสถานที่ทำงานและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่นายจ้างโดยตรง มีการกำหนดโทษทางวินัยที่แตกต่างกันหลากหลายโดยไม่จำกัดประเภทของโทษทางวินัย และที่ผิดกฎหมาย ผิดต่อศีลธรรม มีการลงโทษทางวินัยในความผิดที่ล่วงเลยเวลาที่มีการลงโทษหลายสถานในการกระทำผิดข้อหาเดียว มีการลงโทษทางวินัยซ้ำในการกระทำผิดครั้งเดียว มีการลงโทษความผิดเดิมรวมกับความผิดครั้งใหม่โดยไม่มี การตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เหมาะสมโดยไม่ให้ออกาสลูกจ้างได้โต้แย้งหรืออุทธรณ์ภายในสถานประกอบการไม่มีมาตรการในการร้องขอต่อพนักงานตรวจแรงงานท้องถิ่นก่อนนำคดีไปสู่ศาลเพื่อมิให้เป็นปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นอีกต่อไป จึงสมควรมีมาตรการในการกำหนดวินัยและการลงโทษทางวินัยด้วยการตราเป็นกฎหมายไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 โดยให้นายจ้างกำหนดวินัยในการทำงานได้เฉพาะเพื่อการควบคุมพฤติกรรมของลูกจ้างในระหว่างเวลาทำงานในสถานที่ทำงานหรือในสถานประกอบการของนายจ้างเท่านั้น การลงโทษทางวินัยแก่ลูกจ้างกระทำได้เพียง 4 สถานคือ ตักเตือนด้วยวาจา ตักเตือนเป็นหนังสือ พักงานโดยไม่จ่ายค่าจ้าง และเลิกจ้าง นายจ้างลงโทษทางวินัยแก่ลูกจ้างด้วยการตัดหรือหักหรือลดค่าจ้างไม่ได้ การลงโทษทางวินัยจะต้องมีการตรวจสอบสวนหาข้อเท็จจริงพร้อมให้สิทธิแก่ลูกจ้างในการที่จะชี้แจงแสดงเหตุผล และลงโทษภายในระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี โทษที่ลูกจ้างได้รับแล้วเกินกว่า 1 ปีจะต้องไม่นำมาอ้างอีก ในการกระทำผิดวินัยข้อหาเดียวจะลงโทษได้เพียงสถานเดียว ในความผิดข้อหาใดที่ลงโทษแล้วจะไม่นำความผิดนั้นมาอ้างหรือลงโทษซ้ำ

อีก ในการลงโทษทางวินัยจะต้องออกหนังสือเกี่ยวกับการกระทำผิดโดยย่อ และโทษที่ลูกจ้างได้รับ ด้วยจะต้องลงโทษเฉพาะโทษทางวินัยที่ได้รับไว้ข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานเท่านั้นควรให้ออกาส ลูกจ้างอุทธรณ์ต่อนายจ้างได้ ลูกจ้างมีสิทธิยื่นคำร้องต่อพนักงานตรวจแรงงานเพื่อดำเนินการไกล่เกลี่ย และนำคดีมาสู่ศาลได้ในกรณีเลิกจ้าง หากมีบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น ก็ทำให้การลงโทษทางวินัยมี มาตรฐานสอดคล้องกับอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ แนวปฏิบัติมาตรฐานความ รับผิดชอบทางสังคม SA 80000 ทั้งถูกต้องตามกฎหมายและศีลธรรมอันดี ลดปัญหาและข้อพิพาท แรงงานรวมทั้งคดีที่ไปสู่ศาลด้วยและประเทศไทยเป็นที่ยอมรับว่ามีมาตรการการลงโทษทางวินัยที่ ถูกต้องเป็นธรรมและได้มาตรฐานสากล ทั้งจะเป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญในอันที่จะทำให้การบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ของนายจ้างและการคุ้มครองลูกจ้างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นด้วย

สำหรับการพักงานในประเทศไทยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 116 บัญญัติว่า “ในกรณีที่นายจ้างทำการสอบสวนลูกจ้างซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำ ความผิด ห้ามมิให้นายจ้างสั่งพักงานลูกจ้างในระหว่างการสอบสวนดังกล่าว เว้นแต่จะมีข้อบังคับ เกี่ยวกับการทำงานหรือข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างให้อำนาจนายจ้างสั่งพักงานลูกจ้างได้ ทั้งนี้ นายจ้างจะต้องมีคำสั่งพักงานเป็นหนังสือระบุความผิด และกำหนดระยะเวลาพักงานได้ไม่เกินเจ็ดวัน โดยต้องแจ้งให้ลูกจ้างทราบก่อนการพักงาน ในระหว่างการพักงานตามวรรคหนึ่งให้นายจ้างจ่ายเงิน ให้อีกลูกจ้างตามอัตราที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ เกี่ยวกับการทำงานหรือตามที่นายจ้างและลูกจ้างได้ตกลง กันไว้ในข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง ทั้งนี้อัตราดังกล่าวต้องไม่น้อยกว่าร้อยละห้าของค่าจ้าง ในวันทำงานที่ลูกจ้างได้รับก่อนถูกสั่งพักงาน” จากบทบัญญัติกฎหมายการพักงานมีหลักเกณฑ์ดังนี้ (1) อำนาจในการสั่งพักงานเป็นอำนาจของนายจ้าง (2) สั่งพักงานเพื่อสอบสวนลูกจ้างที่ถูกกล่าวหาว่า กระทำความผิด (3) มีข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงาน หรือข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างให้อำนาจ นายจ้างสั่งพักงานลูกจ้างได้ (4) นายจ้างจะต้องมีคำสั่งพักงานเป็นหนังสือระบุความผิด (5) นายจ้าง กำหนดระยะเวลาพักงานได้ไม่เกิน 7 วันโดยต้องแจ้งให้ลูกจ้างทราบก่อนการพักงาน จากหลักเกณฑ์ ของกฎหมายเห็นได้ว่าก่อนนายจ้างสั่งพักงานลูกจ้างเพื่อสอบสวนความผิดมีขั้นตอนการกำหนด ขั้นตอนและระยะเวลาในการพักงานเอาไว้ซึ่งการสั่งพักงานลูกจ้างจึงต้องกำหนดระยะเวลาที่ เหมาะสมการพักงานที่นานเกินไป เช่น นานเกิน 30 วัน คือการเอาเปรียบลูกจ้างอย่างไม่เป็นธรรม (เกษมสันต์ วิลาวรรณ, 2553) ซึ่งมีแนวคำพิพากษาของศาลพิพากษาไว้ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3177/2545 โจทก์เป็นพนักงานยกกระเป๋าของโรงแรมระดับห้า ดาวซึ่งมีหน้าที่หลักตามข้อบังคับการทำงาน ข้อ 19 ว่าต้องทำดีที่สุดในการรักษาชื่อเสียงของโรงแรม จำเลยการที่โจทก์ใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสมกับมัคคุเทศก์ที่มารับแขกอันเป็นลูกค้าของโรงแรมถือเป็นการ ฝ่าฝืนข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานของจำเลยเท่ากับโจทก์ขัดคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายของจำเลย การที่จำเลยเลิกจ้างโจทก์จึงเป็นการเลิกจ้างที่มีเหตุอันสมควรมิใช่การเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรมตาม

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 49 จำเลยไม่ต้องจ่ายค่าเสียหายแก่โจทก์ จำเลยมีคำสั่งพักงานโจทก์ 5 วัน เพื่อสอบสวนความผิด เมื่อจำเลยไม่มีข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานระบุให้จำเลยจ่ายเงินแก่ลูกจ้างระหว่างพักงาน โจทก์จึงมีสิทธิได้รับเงินในระหว่างพักงาน 5 วัน ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบของค่าจ้างตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 116 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3173/2545 โจทก์ซึ่งเป็นพนักงานยกกระเป๋าของโรงแรม จำเลยจะต้องทำดีที่สุดในการรักษาชื่อเสียงของโรงแรม โจทก์ใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสมดังก้าวเท่ากับโจทก์ขัดคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายของจำเลย การที่จำเลยเลิกจ้างโจทก์ด้วยเหตุ ดังกล่าวจึงเป็นการเลิกจ้างที่มีเหตุอันสมควร มิใช่เป็นการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรมตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลแรงงานและ วิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 49 จำเลยไม่ต้องจ่ายค่าเสียหายแก่โจทก์ จำเลยได้มีคำสั่งพักงานโจทก์ตั้งแต่วันที่ 29 สิงหาคม ถึงวันที่ 2 กันยายน 2543 รวม 5 วัน เพื่อสอบสวนความผิด เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยมีข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานระบุให้จำเลยจ่ายเงินแก่ลูกจ้างระหว่างพักงาน โจทก์จึงมีสิทธิได้รับเงินในระหว่างพักงาน 5 วัน ดังกล่าว ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบของค่าจ้าง ตามพ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 116 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4496/2545 การที่นายจ้างสั่งด้วย วาจาพักงานลูกจ้างโดยไม่มีกำหนดเวลาและมีได้จ่ายค่าจ้างให้ เป็นกรณีที่นายจ้างไม่ให้ลูกจ้างทำงาน ต่อไปและไม่จ่ายค่าจ้างให้อันเป็นการเลิกจ้างตามมาตรา 118 วรรคท้ายแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครอง แรงงาน จึงถือว่าเป็นการเลิกจ้างลูกจ้างตามบทกฎหมายตั้งแต่วันที่สั่งพักงานเมื่อการเลิกจ้างในคดีนี้ เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมายเพื่อความเป็นธรรมแก่นายจ้างและลูกจ้างจึงนำเหตุแห่งการสั่งพักงานของ นายจ้างมาเป็นเหตุแห่งการเลิกจ้างในการพิจารณาถึงสิทธิและหน้าที่ของนายจ้างและลูกจ้างในเรื่อง การจ่ายค่าชดเชยมาตรา 118 และมาตรา 119 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9330/2542 ลูกจ้างฟ้องว่า นายจ้างสั่งพักงานลูกจ้างเป็นเวลา 5 วัน โดยลูกจ้างไม่ได้กระทำความผิด ขอให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างระหว่างพักงาน ในชั้นพิจารณาลูกจ้างรับ ข้อเท็จจริงว่าได้กระทำความผิดจริงตามคำให้การต่อผู้คดีของนายจ้าง ดังนี้ นายจ้างยอมมีอำนาจ ลงโทษลูกจ้างด้วยการพักงานได้ เมื่อการพักงานตามฟ้องเป็นการพักงานเนื่องจากการลงโทษทางวินัย แก่ลูกจ้างเพราะลูกจ้างกระทำความผิด มิใช่กรณีที่นายจ้างสั่งพักงานระหว่างทำการสอบสวนลูกจ้าง ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา 116 และ 117 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ศาลแรงงานจึงพิพากษาให้จำเลยจ่ายค่าจ้างระหว่างพักงานแก่ลูกจ้างตามบทกฎหมายข้างต้น ไม่ได้

ส่วนกฎหมายประเทศมาเลเซียตาม Employment Act 1955 นายจ้างมีอำนาจสั่งพัก งานลูกจ้างเพื่อสอบสวนความผิดของลูกจ้างได้แต่ไม่ต้องมีระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานระบุ เอาไว้รวมถึงก่อนพักงานมิได้กำหนดวิธีการและขั้นตอนเอาไว้ รวมถึงนายจ้างสามารถพักงานลูกจ้าง ด้วยวาจาก็ได้โดยไม่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าได้และระยะเวลาในการพักงานให้อำนาจนายจ้างสามารถ

สั่งพักงานได้ไม่เกิน 15 วัน เพราะต้องคุ้มครองนายจ้างและกิจการของนายจ้างในความเสี่ยงภัยที่เกิดขึ้นจากการกระทำของลูกจ้าง

บทสรุป

ตามที่ได้เขียนได้ศึกษาหลักเกณฑ์ในการพักงานลูกจ้าง วิธีการพักงาน และระยะเวลาการพักงานพบว่าตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 108 และมาตรา 116 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่าเป็นอำนาจนายจ้างโดยต้องมีระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานหรือข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างกำหนดไว้ เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายแรงงานของประเทศมาเลเซีย Employment Act 1955 นายจ้างมีอำนาจสั่งพักงานลูกจ้างเพื่อสอบสวนความผิดของลูกจ้างได้แต่ไม่ต้องมีระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานระบุเอาไว้รวมถึงก่อนพักงานมิได้กำหนดวิธีการและขั้นตอนเอาไว้ ประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่าแม้กฎหมายคุ้มครองแรงงานของไทยจะมีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองลูกจ้างมากกว่านายจ้าง แต่ในทางตรงข้ามเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายก็ต้องคุ้มครองนายจ้างด้วยจึงเสนอแก้ไขเพิ่มเติมว่า “การพักงานลูกจ้างเพื่อทำการสอบสวนลูกจ้างตามข้อกล่าวหา โดยไม่ต้องมีระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานกำหนดไว้ก็ได้” และระยะเวลาพักงานจากเดิมบัญญัติว่า “..กำหนดระยะเวลาพักงานได้ไม่เกิน 7 วัน โดยต้องแจ้งให้ลูกจ้างทราบก่อนล่วงหน้าก่อนการพักงาน” และเพื่อคุ้มครองลูกจ้างในประเด็นนี้ผู้เขียนเสนอเพิ่มเติมว่า “...กำหนดระยะเวลาพักงานได้ไม่เกิน 7 วัน และพักงานได้ไม่เกิน 2 ครั้งในหนึ่งข้อกล่าวหา โดยต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ลูกจ้างทราบก่อนล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 3 วันทำการ” ทั้งนี้คุ้มครองลูกจ้างไม่ให้ถูกนายจ้างกลั่นแกล้งจนไม่สามารถทำงานได้และลาออกในที่สุดและให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์และหลักการของกฎหมายคุ้มครองแรงงานและพัฒนาการทางกฎหมายให้ทันกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

เอกสารอ้างอิง

เกษมสันต์ วิลาวรรณ. (2553). **บทสังเวียนแรงงาน**. เล่ม 3. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: หนังสือพิมพ์สมัครด่วน.

สุทัศน์ ยศเครือ. (2545). **การพักงานลูกจ้างตามกฎหมายแรงงาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์บทความ

1. สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

บัณฑิตศึกษา ห้อง 434 ชั้น 3 อาคารพระพรหมบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ 305 หมู่ 8 ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
โทรศัพท์ 09-4514-1161, 08-3374-8741, 086-4654195, 08-1725-8693
E-mail: Vanamdr@hotmail.com

2. ประเภท การส่ง การตรวจสอบ การเตรียม และการพิจารณาคัดเลือกบทความ

วารสารวรมัญจกษัตริย์พุทธศาสตร์ปริทรรศน์ มีการกำหนดประเภท การส่ง การตรวจสอบ การเตรียม และการพิจารณาคัดเลือกบทความตีพิมพ์ในวารสารดังนี้

2.1 ประเภทบทความ

วารสารวรมัญจกษัตริย์พุทธศาสตร์ปริทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

2.1.1 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ บทความที่เขียนขึ้นเป็นผลงานที่ได้จากการทำวิจัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน รูปแบบบทความวิจัยโดยทั่วไปมักประกอบด้วย ชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียนบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลของการวิจัยอภิปรายผล สรุปผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง

2.1.2 บทความทางวิชาการ (Academic Article) ได้แก่ บทความที่เสนอเนื้อหาความรู้ ลักษณะวิเคราะห์ วิจัย โดยใช้แนวคิด ทฤษฎี หรือนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อเป็นความรู้สำหรับผู้สนใจทั่วไป ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน รูปแบบบทความวิชาการโดยทั่วไปมักประกอบด้วย ชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียนบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ เนื้อหา สรุป และเอกสารอ้างอิง

2.1.3 บทความในลักษณะอื่น เช่น ๑) บทความพิเศษ (Special Article) ได้แก่ บทความที่นำเสนอเนื้อหาความรู้วิชาการ อย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการหรือวิชาชีพ ๒) บทความปริทรรศน์ (Review Article) ได้แก่ บทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ วารสาร จากผลงานหรือประสบการณ์ ของผู้พิมพ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัยเปรียบเทียบกัน ๓) บทความปกิณกะ (Miscellany Article) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล

ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ เป็นต้น สำหรับรูปแบบบทความในลักษณะอื่นโดยทั่วไปมักใช้เช่นเดียวกับบทความทางวิชาการ (Academic Article)

2.2 การส่งบทความ

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวณิฆงแหรทพุทศาสตรปริทรศนัของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ต้องผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: https://so06.tci-thaijo.org/index.php/Vanam_434 และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

2.3 การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน ทั้งพิสูจน์อักษรก่อนส่งบทความให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

2.4 การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้แบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง สำหรับบทความภาษาอังกฤษให้ใช้แบบอักษร Time Ex Roman ขนาดอักษร 12 และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษด้านบนและด้านซ้าย ขนาด 3.81 ซม., ขอบด้านขวาและด้านล่าง ขนาด 2.54 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้าทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 15 หน้า กระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

2.5 การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind peer review)

3. รูปแบบบทความวิจัย

รูปแบบบทความวิจัยโดยทั่วไปมักประกอบด้วย ชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียนบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลของการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย สรุปผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ชื่อบทความ (Article) ให้เขียนชื่อของบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.2 ชื่อผู้นิพนธ์ (Name and Surname of Author) ให้เขียนชื่อผู้นิพนธ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3 หน่วยงานต้นสังกัด (Affiliated agency) ให้เขียนว่าผู้เขียนบทความมีหน่วยงานต้นสังกัดจากที่ใด (สาขาวิชา คณะ มหาวิทยาลัย) หรือกรณีเป็นนิสิต นักศึกษา ควรมีรายละเอียด เช่น หลักสูตร สาขา มหาวิทยาลัย ปีดำเนินการวิจัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และตำแหน่งวิชาการของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยเขียนคำอธิบายเพิ่มเติมไว้เป็นเชิงอรรถแสดงไว้ตอนบนทางด้านขวาของหน้ากระดาษใต้ชื่อบทความที่เป็นภาษาอังกฤษ

3.4 บทคัดย่อ (Abstract) บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนให้ได้ใจความทั้งหมด บทคัดย่อของบทความไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง ให้มีเนื้อหาเขียนไว้ในบทคัดย่อที่สำคัญเพียง 2 ส่วน คือ วัตถุประสงค์และผลการวิจัย เท่านั้น

3.5 คำสำคัญ (Keyword) คือ คำที่เขียนขึ้นให้ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา ปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ละคำเขียนคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (,) ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 5 คำ

3.6 บทนำ (Introduction) ข้อเขียนเบื้องต้นที่นำเข้าสู่เนื้อหา เขียนให้เห็นประเด็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัยว่ามีภูมิหลังอย่างไร ปัญหาดังกล่าวมีผู้เสนอแนวคิด ทฤษฎี ใดอย่างไร มีประเด็นใดที่ยังมิได้คำตอบ หากวิจัยเรื่องนี้แล้วคาดว่าจะได้คำตอบปัญหานี้อย่างไร เขียนให้ชัดเจน มีข้อมูลที่เป็นเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุนความเห็นได้อย่างสมเหตุสมผล

3.7 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือ จุดมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน ควรเขียนแยกกันให้เห็นเป็นข้อ ๆ

3.8 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด รูปแบบการวิจัย ประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง (วิจัยเชิงปริมาณ) กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก (วิจัยเชิงคุณภาพ) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล (ถ้ามี) แต่ละประเด็นมีรายละเอียดชัดเจน

3.9 ผลการวิจัย (Results) เป็นการนำเสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ในการนำเสนอผลการวิจัย อาจใช้ภาพถ่าย ตาราง หรือแผนภูมิประกอบได้

3.10 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการอภิปรายผลการวิจัยเข้ากับหลักแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อค้นพบการวิจัยมาอภิปรายเพื่อเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาการ วิจัย หรือทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.11 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการวิจัย ในข้อ 3.7 ควรจำแนกผล ออกเป็นหมวดหมู่ และสัมพันธ์ กับวัตถุประสงค์ ของการวิจัย โดยการบรรยายในเนื้อเรื่อง หรืออาจ แสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือ แผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.12 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ผู้ นิพนธ์ควรเขียนให้ได้ทั้ง ๓ ประเด็น คือ ๑) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ๒) ข้อเสนอแนะในการนำ ผลการวิจัยไปใช้ และ ๓) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.13 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา ตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ใน เครื่องหมาย วงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์ การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่ง่าย ทันสมัย ถูกต้อง การอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศที่มีใช้ภาษาอังกฤษ ผู้นิพนธ์ได้แปล เป็นภาษาอังกฤษไว้ถูกต้อง เป็นรูปแบบเดียวกัน

4. รูปแบบบทความวิชาการ หรือบทความในลักษณะอื่น

รูปแบบบทความวิชาการโดยทั่วไปมักประกอบด้วย ชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียนบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ เนื้อหา สรุป และเอกสารอ้างอิง ซึ่งมี รายละเอียดดังนี้

4.1 ชื่อบทความ ชื่อผู้นิพนธ์ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อ คำสำคัญ ให้ปรับใช้ตามที่ได้ แนะนำไว้ในบทความวิจัย ข้อ 3.1-3.5 โดยอนุโลม

4.2 บทนำ (Introduction) ข้อเขียนเบื้องต้นที่นำเข้าสู่เนื้อหา เป็นส่วนกล่าวนำ โดยอาศัย การทบทวนข้อมูลจากเอกสาร รายงานวิจัย และหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทความในเรื่องนี้ และ กล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาที่ต้องการนำเสนอให้ผู้อ่านได้รับทราบ เขียนให้ชัดเจน โดย นำข้อมูลที่เป็นเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนความเห็นได้อย่างสมเหตุสมผล

4.3 เนื้อหา (Content) คือ ส่วนเป็นเรื่องราวหรือเนื้อหาที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอให้ผู้อ่าน ได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีการกำหนดประเด็นและรายละเอียดชัดเจน น่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ สมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

4.4 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มี ความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวม หรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

4.5 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์
APA (American Psychological Association) ซึ่งได้นำเสนอไว้แล้วใน (ข้อ 3.13)

รูปแบบบทความวิจัย

1.5 นิ้ว หรือ 3.81 ซม.

(ชื่อบทความ)ภาษาไทย (พิมพ์ตัวหนา, 20 pt)

(ชื่อบทความ)ภาษาอังกฤษ (พิมพ์ตัวหนา, 18 pt)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ-นามสกุลผู้นิพนธ์บทความภาษาไทย (14 pt)

Name and Surname of Author (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (14 pt)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt) (ไม่เกิน 350 คำ).....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (16 pt)

(16 pt) (ไม่เกิน 350 คำ).....

Keyword:

บทนำ (ทุกหัวข้อให้ขีดซ้าย) (18 pt)

(16 pt)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (18 pt)

(16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt)

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt)

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt)

สรุปผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt)

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(ไทย) (16 pt)

1.5 นิ้ว

หรือ

3.81 ซม.

1 นิ้ว

หรือ

2.54 ซม.

รูปแบบบทความวิชาการ

1.5 นิ้ว หรือ 3.81 ซม.

(ชื่อบทความ)ภาษาไทย (พิมพ์ตัวหนา, 20 pt)

(ชื่อบทความ)ภาษาอังกฤษ (พิมพ์ตัวหนา, 18 pt)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ-นามสกุลผู้พิมพ์บทความภาษาไทย (14 pt)

Name and Surname of Author (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (14 pt)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt) (ไม่เกิน 350 คำ).....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (16 pt)

(16 pt) (ไม่เกิน 350 คำ).....

Keyword:

บทนำ (ทุกหัวข้อให้ขีดซ้าย) (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(ไทย) (16 pt)

(อังกฤษ) (16 pt)

1.5 นิ้ว
หรือ
3.81 ซม.

1 นิ้ว
หรือ
2.54 ซม.

1 นิ้ว หรือ 2.54 ซม.

5. การเขียนเอกสารอ้างอิง ตามแบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 (แทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ)

5.1 หนังสือ

5.1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า และค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,)

ตัวอย่าง

อ้างพระไตรปิฎกภาษาบาลี (ที.สี. (บาลี), 9/276/97)

อ้างพระไตรปิฎกภาษาไทย (ที.สี. (ไทย), 9/276/97)

5.1.2 หนังสือ และวารสาร

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง)

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุ ชื่อ-นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไปให้ใส่คำว่า พระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วย ฉายานาม (ชื่อภาษาบาลี) และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ ชื่อสมณศักดิ์ ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะ ชื่อสมณศักดิ์

ตัวอย่าง

(ทวิศักดิ์ ทองทิพย์, 2561)

(Taweesak Tongtip, 2018)

(พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ, 2544)

(Phra Maha Somjin Sammapanno, 2001)

(พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557)

(Phraphrombandit (Prayūn Thammachittō), 2014)

ผู้แต่งมากกว่า 1 คน แต่ไม่เกิน 6 คน ให้ระบุ ชื่อ-นามสกุล ของผู้แต่งแต่ละคนให้ค้นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องค้นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่าง

(ดอกจันทร์, พรหมกุล และ โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 6 คนขึ้นไป ให้ระบุ ชื่อ-นามสกุล ของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่น ๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่าง

(รัฐสินธุ และคณะ, 2525)

(Ratsin, et al., 1982)

6. การเขียนเอกสารอ้างอิง (ท้ายบทความ)

6.1 หนังสือ:

ชื่อ-นามสกุล./ (ปีที่พิมพ์). /ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี)). /เมืองที่พิมพ์./ : /สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

จุมพต สายสุนทร. (2552). **กฎหมายระหว่างประเทศ** (พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไข เพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

Maslow, A. (1970). **Motivation and Personality**. New York: Harper and Row Publishers.

6.2. วารสาร:

ชื่อ-นามสกุล. / (ปีที่พิมพ์). /ชื่อเรื่อง). /ชื่อวารสาร./ (ฉบับที่). /เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ปิยะวิทย์ ทิพรส. (2553). การจัดการป้องกันและลดสารให้กลิ่นโคลน Geosmin ในผลิตภัณฑ์แปรรูปสัตว์น้ำ. วารสารสุทธิปริทัศน์, 24(72), 103- 119.

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. *Journal of Microbiology & Biology Education*. 16(2), 298.

6.3 วิทยานิพนธ์/ดุขฎิณิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อ-นามสกุล. / (ปีที่พิมพ์). /ชื่อเรื่อง./ /ระดับวิทยานิพนธ์./ /ชื่อคณะ./ : /ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

ก้องเกียรติบุรณศรี. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้ประกอบการขององค์การสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและผลการดำเนินงานในพื้นที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุขฎิณิพนธ์บัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

Phra channa Bhaddharakhito. (2015). An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district,

Mongkolborei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle. Master of arts. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

6.4 สัมภาษณ์:

ชื่อ-นามสกุล. / (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์) / ตำแหน่ง (ถ้ามี) / สัมภาษณ์

ตัวอย่าง

พระสมุห์หาญ ปญฺญารโธ, (17 มีนาคม 2562). เจ้าอาวาสวัดป่าอาเจียง หมู่ 14 ตำบลกระโพ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสุรินทร์. สัมภาษณ์.

PhraKrusuvithanphatthanabandhit. (10 May 2013). Voice-Rector. Interview.

6.5 สื่อดิจิทัล:

ชื่อ-นามสกุล. / (ปีที่พิมพ์) / ชื่อเรื่อง. / ชื่อเว็บไซต์. / (วัน เดือน ปี ที่สืบค้น). จาก

<http://www.xxxxxxxxxx>.

ตัวอย่าง

สุนันทา เลาว์ณย์ศิริ. (2553). ธาตุอาหารหลักของน้ำสกัดชีวภาพแบบเข้มข้นจากขยะครัวเรือน.

วารสารออนไลน์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (17 มีนาคม 2562). จาก

http://www.journal.msu.ac.th/index.php?option=com_

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model. (12 February 2014).

<http://jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03>.

7. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น สำหรับ คำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารวามัญของแหรคพุทธศาสตร์ปริทรรศน์ กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการ” วารสารวามัญของแหรคพุทธศาสตร์ปริทรรศน์ บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ 305 หมู่ที่ 8 ตำบลนอกเมือง อำเภอ
เมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000

https://so06.tci-thaijo.org/index.php/Vanam_434

E-mail: Vanamdr@hotmail.com

โทรศัพท์ 09-4514-1161 นางสาวจิรารัตน์ พิมพ์ประเสริฐ

08-3374-8741 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บรรจง โสดาดี

086-4654195 ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม

081-7258693 รองศาสตราจารย์ ดร.ทวิศักดิ์ ทองทิพย์

กำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

อัตราค่าวารสาร

จำหน่ายราคา ฉบับละ 150 บาท ไม่รวมค่าส่ง

อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 300 บาท

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ใน “วารสารนันทมืองแหงกพุทธศาสตรปริทรรศน์”

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้าชื่อ.....ฉายา.....นามสกุล.....
2. สถานภาพผู้เขียน
○ อาจารย์ในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน).....
โปรแกรม.....คณะ.....
○ บุคคลทั่วไป (ชื่อหน่วยงาน).....
3. มีความประสงค์ขอตีพิมพ์ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ เรื่อง
ภาษาไทย.....
.....
ภาษาอังกฤษ.....
.....
4. ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี).....
5. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก เลขที่.....ถนน.....แขวง/ตำบล.....เขต/
อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์.....E-mail.....
6. สิ่งที่ส่งมาด้วย
○ แผ่นดิสก์หรือไฟล์ข้อมูลต้นฉบับ ชื่อแฟ้มข้อมูล.....
○ เอกสารพิมพ์ต้นฉบับ จำนวน 2 ชุด
7. หากบทความนี้ จำเป็นต้องเชิญให้ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3 อ่านอีก ข้าพเจ้ายินดียอมเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มและหากเมื่อ
ข้าพเจ้าแก้ไขแล้วแต่ยังไม่เรียบร้อยและไม่ได้ให้ลงตีพิมพ์ ข้าพเจ้าไม่ติดใจเอาความใด ๆ ทั้งสิ้น จะยอมรับการ
พิจารณาของกองบรรณาธิการถือว่าเป็นที่สุด และไม่ขอเรียกร้องค่าใช้จ่ายทั้งหมดคืน
ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างพิจารณาวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้เขียน

(.....)

วันที่...../...../.....

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการ (Publication Ethics)

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ (Author Ethical Responsibilities)

1. บทความที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อนและไม่ส่งต้นฉบับ บทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. เนื้อหาของบทความจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสาร
3. บทความต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากมีการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในบทความของตัวเอง ผู้เขียนต้องอ้างอิงผลงานเหล่านั้น
4. ผู้เขียนต้องตรวจสอบความถูกต้องของบทความ ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหาตามแบบฟอร์ม (template) ของวารสาร
5. ผู้เขียนที่มีชื่อปรากฏในบทความทุกคน ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในการดำเนินการและรับผิดชอบบทความจริง
6. ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ และ/หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนจะต้องระบุในบทความ และแจ้งให้บรรณาธิการทราบ
7. ผู้เขียนควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากเกินไป
8. การกล่าวขอบคุณในกิตติกรรมประกาศ ผู้เขียนควรขออนุญาตจากผู้ที่กล่าวขอบคุณเสียก่อน
9. บทความของผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
10. กรณีที่ผลงานเป็นการศึกษาวิจัยและทำการทดลองในคนหรือสัตว์ทดลอง โดยการทดลองในคนอาจส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรี สิทธิ ความเป็นส่วนตัว และสุขภาพของคน ขอให้แนบหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ทดลอง ทั้งนี้ การอนุมัติให้ลงตีพิมพ์ขึ้นอยู่กับพิจารณาจากกองบรรณาธิการวารสารฯ ถือเป็นที่สุด

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Editor Roles and Responsibility)

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ และไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว
2. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น
3. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้องและให้ผลที่น่าเชื่อถือ มีคุณค่าทั้งด้านวิชาการและสังคม
4. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมิน

5. บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง

6. เมื่อบรรณาธิการตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องระงับการประเมินและติดต่อผู้เขียน เพื่อพิจารณาตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์การตีพิมพ์

7. บรรณาธิการมีเอกสิทธิ์ในการตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์ และรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Reviewer Roles and Responsibilities)

1. ผู้ประเมินบทความต้องไม่เปิดเผยข้อมูลในบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

2. หากผู้ประเมินบทความมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนผู้ประเมินบทความจะต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

3. ผู้ประเมินบทความควรรับประเมินบทความเฉพาะสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ และหากมีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ